

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku

www.filmsk.sk

film

06 —

2019 ▶ 2,50 €

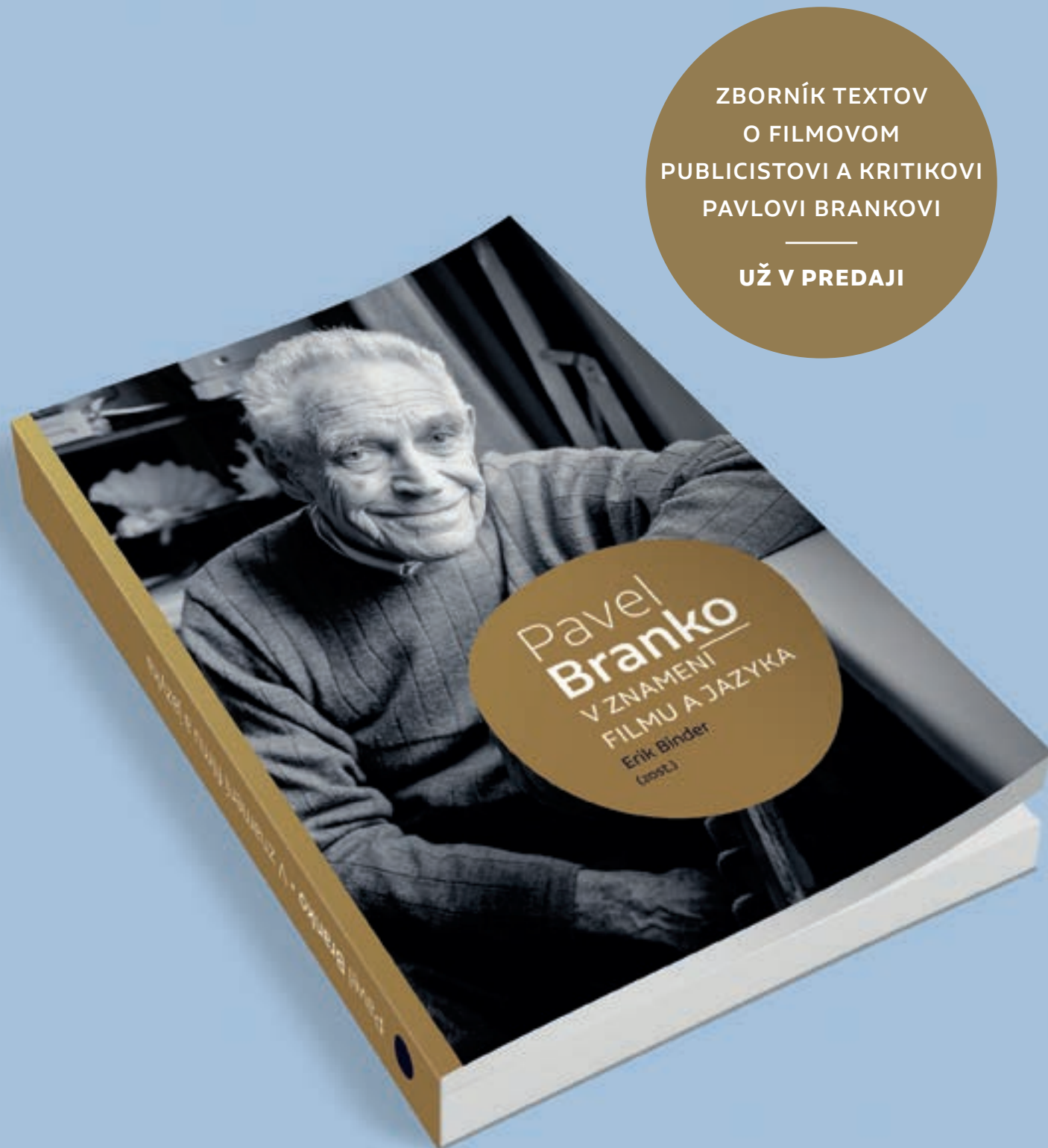
rozhovor: Juraj Steiner

téma: Podporné fondy a audiovizia

novinky: Môj dedo spadol z Marsu —
Obliehanie mesta — Uzly a pomaranče

recenzia: Bolest' a sláva — Chvilky —
Obliehanie mesta — Šťastný Lazzaro —
The Beach Bum / Do boja — Veľký zlý lišiak a iné príhody

**SLOVENSKÁ A ČESKÁ
KINEMATOGRAFIA V ROKU 2018**

úvodník

— Nech je svetlo. Tak sa volá hraná novinka režiséra Marka Škopa. Ešte síce nevstupuje do tunajších kín, ale podarilo sa jej dostať do hlavnej súťaže MFF Karlove Vary.

— Škop je aktuálne vyťažený aj vďaka filmu *Môj dedo spadol z Marsu*, ktorý koprodukoval a slovenskú premiéru má už tento mesiac. Podobne ako ďalšia minoritná koprodukcia *Uzly a pomaranče* (r. Ivan Pokorný). Po Kolenčíkovej *Mohyle* sú to ďalšie dva projekty so zameraním na mladé publikum, s tým rozdielom, že kým prvý z nich sa orientuje primárne na deti, druhý je skôr pre tínedžerov. A žánrovo sú od seba ešte vzdialenejšie. Do tretice máme v Novinkách dokument Zuzany Piussi a Víta Janečka *Obliehanie mesta*. Premiéru mal už v máji, preto ho v aktuálnom čísle časopisu aj recenzujeme.

— Čo-to o slovenských distribučných novinkách blízkej budúcnosti by mal naznačiť aj blížiaci sa MFF Art Film Fest. No a ako je na tom domáca animovaná tvorba, ukáže Fest Anča. (Samozrejme, v prípade oboch podujatí bude to slovenské tvoriť iba časť programu.)

— Profesii umeleckého maskéra sme sa vo *Film.sk* zatiaľ veľmi nevenovali, tentoraz nám však o nej zoširoka porozprával jeden z najpovolanejších – Juraj Steiner.

— Na jednej strane je Audiovizuálny fond, kľúčový zdroj podpory pre slovenských filmárov, o ktorom píšeme v súvislosti s voľbou jeho riaditeľa, na druhej strane ďalšie podporné fondy, ktoré sú schopné pomôcť aj projektom z oblasti audiovizie. Na jednej strane je rubrika Aktuálne, na druhej Téma.

— Okrem toho sa snažíme osvetliť povahu a kvalitu vybraných distribučných titulov (*Bolest a sláva*, *Do boja*, *Chvilky*, *Obliehanie mesta*, *Šťastný Lazzaro*, *The Beach Bum*, *Veľký zlý lišiak a iné príhody*) prostredníctvom recenzií, čo zákonite znamená, že sa cez ne dozviete aj niečo o povahe autorov textov.

— *Nech je svetlo*. Jeho účasť v súťaži karlovarskeho festivalu i jeho koprodukčný charakter je jeden z mnohých príkladov česko-slovenskej previazanosti. O tom, ako sa obom kinematografiám darilo vlani (a aj o ich prienikoch), sa dočítate v prílohách v záverečnej časti časopisu. ◀

— Daniel Bernát —

film.sk

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku / 20. ročník
Vydavateľ:
Slovenský filmový ústav
Adresa redakcie:
film.sk / Slovenský filmový ústav
Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava
tel.: 02/57 10 15 25
fax: 02/52 73 32 14
e-mail: filmsk@sfu.sk

Šéfredaktor:
Daniela Bernát

Redakcia:
Jaroslava Jelchová
Redakčná rada: Peter Dubecký
[generálny riaditeľ SFÚ]
Rastislav Steranka
[riaditeľ NKC – SFÚ]
Marián Brázda
[vedúci edičného oddelenia SFÚ]
Miroslav Ulman
[odborný referent Audiovizuálneho
informačného centra SFÚ]
Simona Nôtová-Tušerová
[tlačová tajomníčka SFÚ]
Andrea Biskupičová
[vedúca predajne Klapka.sk]

Štefan Vraštiak

Jazyková redakcia:
Jaroslav Hochel
Design & grafická úprava: p & j
Tlač: Dolis, s. r. o.

Uzavierka čísla 6/2019: 30. 5. 2019
Snímka na titulnej strane:
Chvilky – ASFK

Objednávanie Film.sk:
L.K. Permanent, Zuzana Hrušková
tel.: 02/49 11 12 02,
e-mail: hruskova@predplatne.sk

Film.sk vychádza s podporou MK SR.
ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať
s názormi prispievateľov.

Akémkoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov
vrátane údajov v elektronickej podobe len
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

Vydanie časopisu
finančne podporil

3 myslím si

4 — 5 téma: Podporné fondy a audiovizia

6 — 9 aktuálne: 27. Art Film Fest Košice / 12. Fest Anča /
54. MFF Karlove Vary / Audiovizuálny fond

10 — 12 novinky: Môj dedo spadol z Marsu /
Uzly a pomaranče / Obliehanie mesta

13 moje obľúbené slovenské filmy / zásadné filmy

14 — 18 rozhovor: Juraj Steiner

19 premiéry v kinách

20 — 29 recenzia: Obliehanie mesta / Chvilky /
The Beach Bum / Bolest a sláva / Šťastný Lazzaro

30 recenzia: Do boja / Veľký zlý lišiak a iné príhody

31 — 32 ohlasy: 65. MFKF Oberhausen / 72. MFF Cannes

33 zažili sme: dok.incubator

34 — 35 dvd nosiče / filmové publikácie / čo robia

36 kalendárium špeciál

37 tipy mesiaca

38 Správy z filmového diania

39 — 40 profil: Olga Šalagová / Marta Rašlová

41 svet spravodajského filmu: Týždeň vo filme

42 výročia / stalo sa za 30 dní

43 — 54 príloha: Slovenská kinematografia v roku 2018 /
Česká kinematografia v roku 2018

Jaroslav Hochel,

filmový publicista

— Nedávno prebehol našou klubovou distribúciou skvelý izraelský film *Foxtrot* režiséra Samuela Maoza. Hoci ide (aj) o kritický pohľad na izraelskú armádu, predovšetkým je to veľká metafora, ktorej prvý plán sa vôbec nemusí odohrávať práve na izraelskom checkpointe. Izraelská ministerka kultúry a športu Miri Regev však nelenila a k filmu sa vyjadrila veľmi kriticky, a to skôr než ho vôbec videla: „*Izraelskí autori... rozširujú lži pod rúškom umeleckého vyjadrenia.*“ Ministerka zaiste má na takéto výroky kvalifikáciu, dokonca dvojakú: v minulosti bola vrchnou cenzorkou tlače a hovorkyňou Izraelských obranných síl. A kým ona tomuto umeleckému dielu všemožne škodila ďalej, film získaval po Striebornom levovi z Benátok jedno ocenenie za druhým vrátane 8 cien Izraelskej filmovej akadémie. Kto sa tu vlastne strápnil – ministerka alebo režisér filmu? Mimochodom, foxtrot je uhladený progresívny tanec charakterizovaný dlhým, súvislým a plynulým pohybom po tanečnom parkete, ktorý má pôvod v Spojenom kráľovstve.

— Poriadny tanec rozpútal aj Edo Cicha svojím magisterským filmom *Základná umelecká škola Petra Breinera*, ale bol to tanec iný, bol to pravý slovenský odzemetok. Cicha si posvietil na podivné praktiky primátorky Humenného Jany Vaľovej a jej prisluhovačov. Išlo v ňom o ZUŠ-ku, ktorej primátorka (za Smer) z (ne)pochopiteľných dôvodov zneprijemňovala fungovanie zadržívaním financií, personálnymi rošádami a v neposlednom rade i žabomyším konfliktom týkajúcim sa pomenovania školy po známom hudobníkovi, ktorý nie je práve priaznivcom primátorkinej politickej strany. Ale hlavne išlo o arogantné zneužívanie moci. Vaľová a spol. nielenže odmietli vystúpiť vo filme a zneprijemňovali Cichovi nakrúcanie, ale napísali sťažnosť na Cichovu školu, podali naňho trestné oznámenie, uverejňovali nepravdy na webe mesta. Cichu podporil Ateliér dokumentárnej tvorby FTF VŠMU aj akademický senát fakulty, zastala sa ho Transparency International Slovensko. Vaľovú občania Humenného vo vlašných komunálnych voľbách poslali, kam si zaslúžila, Cicha získal za svoj film dve ocenenia na Áčku a medzičasom nakrútil vydarený príspevok o Ivete Radičovej do TV cyklu *Expremiéri*. Tak kto sa tu vlastne strápnil?

— K tanečnej výchove sa najnovšie rozhodla prispieť ministerka kultúry Ľubica Laššáková: len tak ľavou zadnou škrtla príspevky na podujatia znevýhodnených skupín obyvateľstva súvisiace s LGBTI kultúrou (vrátane Filmového festivalu inakosti), ktoré predtým schválila kvalifikovaná odborná komisia (vymenovaná ministerstvom), i príspevky na prioritné projekty inštitúcií, ako sú Slovenská národná galéria a Kunsthalle. Motivácia? Žeby osobný (ne)vkus a osobné antipatie? Snaha zapáčiť sa (budúcim) koalíčnym partnerom? Ale vráťme sa k tancu. Problém je, že na ministerkinu nôtu sa tancuje fakt ťažko, aj keď jej konanie pripomína ruskú častušku (a najmä Putinov zákon zakazujúci „propagáciu homosexuality“) – a tak trochu aj neslávne známe *entartete Kunst* (ktoré už s tancom nesúvisí vôbec).

— Aké z toho plynie ponaučenie? Ak má byť film pravdivým zrkadlom doby, musí sa do istej miery miešať do politiky. Ale naopak to neplatí, politika sa nemá čo miešať do filmu (a do umenia všeobecne). Dobrou správou je, že z celkom zbytočného „súboja“ politiky a umenia zákonite vychádzajú ako morálne porazení politici. Bez ohľadu na to, či je to na ministerstve v Jeruzaleme, v Bratislave, alebo na radnici v Humennom. ◀

Filmárom nemusí pomôcť len Audiovizuálny fond

Titulok tohto článku je zláhka nadnesený. Audiovizuálny fond síce nie je jediným fondom na Slovensku, ktorý podporuje projekty z oblasti audiovizie, ale je rozhodujúci – svojou špecializáciou, programovou štruktúrou aj výškou poskytovaných prostriedkov. Aké sú však ďalšie verejnoprávne inštitúcie, ktoré sa venujú podpornej činnosti aj v súvislosti s audioviziou, a čo môžu žiadateľom ponúknuť? Tou najmladšou je Fond na podporu kultúry národnostných menšín, na ktorý sa zameriame predovšetkým.

Na úvod sa krátko pristavme pri Fonde na podporu umenia (FPU), ktorý sa zameriava na iné odvetvia, než je audiovizia. V jeho štruktúre podpornej činnosti nenájdeme žiadny podprogram, ktorý by sa jej špeciálne venoval. Napriek tomu sme sa na zástupcov fondu obrátili s otázkou, či je možné žiadať aj o podporu na projekty, ktoré nejakým spôsobom s audioviziou súvisia. „Príkladom získania podpory v audiovizuálnej oblasti sú aktivity kultúrnych a umeleckých centier, kde sú integrálnou súčasťou ich dramaturgie aj filmové projekcie, ale keďže audiovizia nespadá do oblasti podpory FPU, kultúrne centrá si náklady na premietania nemôžu zahrnúť do projektu podporeného z FPU,“ píše sa v stanovisku, ktoré nám zaslala PR a office manažérka FPU Petra Kňazeová. „Medzi aktivity a výdavky, ktoré si do výstupov a rozpočtu podporených projektov zahrnúť môžu, však patria ďalšie a sprievodné podujatia, v prípade kultúrnych centier typicky napríklad diskusie, prednášky a vzdelávacie aktivity s filmovými tvorcami či výstavy zamerané na filmovú tvorbu a s ňou súvisiace.“

Na ojedinelé prieniky s oblasťou audiovizie síce môžeme natrafiť aj vo Fonde na podporu umenia, inak je to však v prípade Literárneho fondu, ktorý má samostatnú sekciu pre tvorivú činnosť v oblasti televízie, filmu a videotvorby. V rámci nej fungujú programy ALFA, ALFA PLUS a BETA. Prvý z nich je primárne určený na podporu vzniku literárnych predlôh audiovizuálnych diel. Záujemcovia o podporu sa zúčastňujú na súbehu námetov, táto súťaž je anonymná. Prihlásené námety (v rozsahu 1 až 2 strán) posudzujú dve trojčlenné odborné poroty (jedna pre hranú a animovanú tvorbu, druhá pre dokumentárnu), každý z jej členov prideli dielu

body a po ich zrátaní sa vytvorí zostava postupujúcich námetov. Vybraným autorom fond poskytne tvorivé štipendium na spracovanie tzv. rozšíreného námetu (treatmentu), ktorý posúdi ďalší lektorský zbor a autori vybraných diel dostanú podporu na napísanie literárneho scenára. V oboch prípadoch je maximálna výška mesačného tvorivého štipendia 600 eur a možnosť jeho čerpania je časovo obmedzená.

Pri dokumentárnych a animovaných dielach sa podpora v programe ALFA končí už pri vypracovaní treatmentu, o štipendium na spracovanie scenára môžu autori požiadať v programe ALFA PLUS. Ten je určený aj na podporu režijnej a kameramskej činnosti pri realizácii diel vytvorených v programe ALFA. Žiadny z uvedených programov sa však nevzťahuje na študentské filmy a na práce a diela týkajúce sa kvalifikačného rastu. Podrobné informácie o podmienkach poskytovania podpory nájdete na www.litfond.sk. Spomeňme ešte, že program BETA je zameraný na podporu vzniku pôvodných teoretických, historiografických, biografických a encyklopedických diel z audiovizuálnej oblasti a že Literárny fond podporuje aj ďalšie aktivity previazané s audioviziou, pričom poskytuje rôzne typy finančných príspevkov. Ako sa uvádza v Správe o stave slovenskej audiovizie v roku 2018, ktorú zostavil Miro Ulman a vydala kancelária Creative Europe Desk Slovensko, výbor sekcie pre tvorivú činnosť v oblasti televízie, filmu a videotvorby poskytol vlani na starostlivosť o tvorivých pracovníkov a umelcov 152 996,22 eura a z toho bolo 67 800 eur vo forme tvorivých štipendií pre 57 autorov. V roku 2017 bola celková suma tvorivých štipendií 61 200 eur a získalo ich 53 tvorcov.

Predstavme si teraz najmladší z fondov, ktorý má takisto vo svojej podpornej schéme špecializovaný podprogram pre audioviziu. Ide o Fond na podporu kultúry národnostných menšín, ktorý vznikol v roku 2017 a prvé dotácie a štipendiá udelil vlani. Uspeli aj filmové projekty. Riaditeľ fondu Norbert Molnár však konštatuje, že pre týchto žiadateľov je to skôr doplnkový zdroj financií. „Podpora audiovizuálnych diel nie je našou primárnou oblasťou. Máme okolo dvadsať podporných podprogramov a na audioviziu sa špecializuje jeden.“ Z celkového balíka 7,6 milióna eur, ktoré fond rozdelil tento rok, išlo podľa Molnára len približne 250 000 eur na podporu filmových projektov – úspešných ich bolo 32. Najviac podaných i podporených žiadostí sa koncentrovalo v oblasti maďarskej a rómskej národnostnej menšiny, ktoré sú najväčšie. Vlani bola podpora filmových projektov z tohto fondu vyššia, čo súvisí aj s odlišnými podmienkami jej poskytovania. Od žiadateľa sa totiž nevyžadovalo dokončenie diela, na ktorého realizáciu si pýtal finančné prostriedky, už v danom kalendárnom roku. Takto napríklad získala dotáciu 200 000 eur spoločnosť MPhilms na produkciu hraneho filmu Moc režiséra Mátyása Priklera. Aktuálne už uvedená podmienka v pravidlách fondu figuruje a žiadosti sa týkajú vývoja filmových diel alebo výroby menších dokumentov, ktoré sa budú môcť dokončiť tento rok. Najvyššia tohtoročná podpora pre projekt bola už len 25 000 eur, no pre úplnosť treba dodať, že dvestotisícová dotácia bola aj vlani čímisi výnimočným a ostatné projekty dostali podstatne nižšie sumy, väčšinou do 10 000 eur.

Predkladané projekty by sa mali tematicky viazať na niektorú z národnostných menšín, pretože podporná schéma fondu je rozdelená práve na základe jednotlivých menšín a v rámci nich sa vyčleňuje niekoľko kategórií podľa kultúrnych a umeleckých odvetví. Národnostných menšín je trinásť a každá z nich má zákonom stanovený objem finančných prostriedkov. Norbert Molnár vysvetľuje, že pri jedenástich menšinách posudzuje žiadosti vo fonde jedna päťčlenná odborná rada, no pri maďarskej a rómskej menšine, s ktorými súvisí najvyšší záujem žiadateľov, sú rady až tri – jedna pre oblasť kultúrno-osvetovej činnosti a vzdelávacej činnosti, vedy a výskumu, druhá pre podporu literárnej, vydavateľskej a nakladateľskej činnosti a tretia pre oblasť divadelného, hudobného, tanečného, výtvarného a audiovizuálneho umenia. Troch členov každej odbornej rady vyberajú zástupcovia organizácií národnostných menšín zaregistrovaných vo fonde, dvoch vymenúva riaditeľ fondu. Celý mechanizmus podpory má vlastnosti štandardného grantového postupu – vyhlásia sa výzvy, na základe ktorých záujemcovia podajú na fond žiadosti, ktoré musia spĺňať viacero náležitostí (www.kultimor.sk), aby sa dostali k odborným radám na posúdenie. Tie

zvažujú v kategórii audiovizuálneho umenia aj to, do akej miery môže byť zamýšľané dielo prínosné pre danú menšinu, či má potenciál zaujať jej príslušníkov a či sa projekt dostatočne líši od podporených alebo už prezentovaných filmov s príbuzným zameraním. Ak sa v niektorom z programov nazbiera veľké množstvo projektov, neposudzujú každú žiadosť všetci členovia rady, vždy však musia byť minimálne traja. Projektu pridelia body a navrhnu výšku podpory. „Treba ešte vedieť, že ak máte projekt nad 25 000 eur, musíte si ho prísť obhájiť pred odbornú radu. A ak je projekt nad 40 000 eur, môže sa na vypočutí žiadateľa zúčastniť aj verejnosť,“ pripomína riaditeľ fondu.

Úspešný žiadateľ musí na konci celého procesu vyúčtovať poskytnuté finančné prostriedky a zároveň odovzdať dielo, na ktoré boli poskytnuté. Molnár na margo toho poznamenáva, že fond už neposudzuje umeleckú kvalitu odovzdaného diela, ide predovšetkým o dôkaz, že reálne existuje to, k čomu sa žiadateľ zaviazal, a v podobe, akú deklaroval. „V konečnom dôsledku však výsledná úroveň diela môže ovplyvniť budúci prístup odbornej rady k danému žiadateľovi.“

Pre zaujímavosť sa pozrime aj na to, na aké národnostné menšiny sa vzťahovali úspešné vlnajšie žiadosti z oblasti audiovizuálneho umenia. V kategórii tvorba a realizácia diel sa až osemnásť žiadostí viazalo na maďarskú menšinu, šesť na rómsku, dve na nemeckú a po jednej na chorvátsku, rusínsku, poľskú, srbskú a židovskú. V kategórii prehliadky, festivaly a súťaže to bolo iné – tri podporené žiadosti náležali k bulharskej menšine, dve k rusínskej a jedna k srbskej. V kategórii medzinárodnej mobility a prezentácie audiovizuálneho umenia nebola podporená žiadna žiadosť. Na tejto stručnej štatistike sa dá zároveň vidieť, že fond nepodporuje len samotnú filmovú tvorbu, ale i podujatia a ďalšie aktivity v oblasti audiovizie. Na niektoré sa dá žiadať o podporu aj v iných programoch tohto fondu. ◀

Program pre divákov aj filmárov

Dvadsiaty siedmy ročník Medzinárodného filmového festivalu Art Film Fest Košice sa bude konať od 14. do 22. 6. a ponúkne štrnásť sekcií vrátane dvoch súťažných (pre hrané a krátke filmy). Program doplnia prednášky a diskusie s tvorcami i odborníkmi, autogramiády, masterclass, filmový kvíz, koncerty a ďalšie sprievodné podujatia.

— Tohtoročný program bude v porovnaní s vlaňajším zredukovaný, no umelecký riaditeľ festivalu Peter Nágel v tom vidí výhodu. „Minulý ročník mal spolu s Hercovou misiou a so Zlatou kamerou 20 programových sekcií, uviedli sme 206 filmov na 268 projekciách. Aj keď festival trvá 9 dní, tieto čísla boli predsa len limitné. Preto sme sa teraz nesnažili pridávať ďalšie sekcie, ale ponechali sme programovú kosť, ktorú festivalový divák nielen pozná, ale aj vyhľadáva.“

— Do Košíc opäť zavítajú viacerí tvorcovia. „Z potvrdených mien môžem teraz spomenúť jedného z najprogressívnejších islandských režisérov súčasnosti Baldvina Zophoniassona, francúzskeho filmára Emmanuela Hamona alebo filipínsku herečku Crisel Consunji, ktorá príde predstaviť hongkonský súťažný film. Pride aj Filip Bajon, predstaviteľ silnej poľskej generácie 70. a 80. rokov,“ prezrádza Nágel. Chýbať nebudú ani slovenskí tvorcovia. Špeciálne zasiahne do programu Marko Škop, ktorý predstaví šesticu svojich obľúbených filmov.

— Domácej produkcii bude venovaná sekcia Slovenská sezóna, ktorá uvedie aj deväť (pred)premiér – filmy *Loli paradička* (r. Richard Staviarsky, Víto Staviarsky), *Časino. šk* (r. Ján Sabol), *Štefánikova cesta do nemožna* (r. Michael Kaboš, Noro Držiak), *Volanie* (r. Erik Praus), *Svetozár Stračina* (r. Pavol Barabáš), *Osamelí bežci* (r. Martin Repka), *Tereza – náboj lásky* (r. Peter Gašparík), *BATA-stories* (r. Peter Kerekes) a poľsko-slovenský titul v produkcii Petra Kerekesa *Vietor. Dokumentárny triler* (r. Michal Bielawski). Okrem noviniek uvedie festival aj staršie slovenské filmy, ako sú *Boxer a smrť* (r. Peter Solan), *Rabaka* (r. Dušan Rapoš) alebo *Papierové hlavy* (r. Dušan Hanák).

— V Európskych zákutiach môžu návštevníci festivalu spoznať najnovšiu tvorbu renomovaných režisérov i nádejných filmárskych nováčikov zo starého kontinentu. Premietne sa napríklad snímka známeho francúzskeho režiséra Oliviera Assayasa *Dvojité životy*, ruská *Fabrika* v režii Jurija Bykova alebo švédsko-dánska *Aniara* autorskej dvojice Pella Kågerman a Hugo Lilja.

— Filmy *Vox Lux* Bradyho Corbeta a *Vrece ryže* Mohammada-Aliho Talebiho, jedného z členov hlavnej poroty, uvedie sekcia Okolo sveta, v ktorej sa predstaví aj dokument Emira Kusturicu *El Pepe*, život na vrchole o uruguajskom politikovi a bývalom prezidentovi krajiny Josém Mujicovi.

— Aktuálne trendy v nezávislej kinematografii mapuje sekcia Láska & anarchia. Tento rok sa dotkne témy spracúvania reality umením a toho, ako sa menia naše predstavy o realite. Filipínsky film *Obdobie diabla* oceňovaného režiséra Lava Diaza ponúka na ploche takmer štyroch hodín kontrast realistického obrazu a spievaných muzikálových pasáží. Za zmienku stojí aj antiutopistická hororová detektívka *Invázia* iránskeho režiséra Shahrama Mokriho.

— V sekcii Nočná prehliadka sa dajú takisto nájsť zaujímavé žánrové kombinácie. Vietor americkej režisérky Emmy Tammi prepája hororový príbeh s westernovými lokáciami. Novozélandský film *Mega Time Squad* (r. Tim Van Dammen) tvoria prvky sci-fi a komédie. A indická režisérka Zoye Akhtar narúša v snímke *Gully* žánrové klišé bollywoodskych muzikálov.

— Sekcia Susedia Online uvedie výber filmov zo strednej a východnej Európy a Prísluby z Východu predstavia zase kinematografické príklady z ázijského teritória. Program obsahuje aj sekcie BezCan Starter, Variety Select: Art Films, American Indies či Filmy pre deti.

— „Osobitnú pozornosť chceme tentoraz zacieliť na sprievodný program, predovšetkým na akcie určené pre profesionálov. Počas festivalu sa po prvý raz bude konať tvorivá dielňa pre vybraných študentov, ktorí sa pod vedením profesionálov budú snažiť vytvoriť krátke filmy na zvolenú tému. A chceme pokračovať aj s prednáškami filmového vzdelávania pre študentov a pedagógov stredných škôl,“ ozrejmuje Peter Nágel a pokračuje: „Z odborných sprievodných podujatí by som spomenul TV Industry Day, kde sa, myslím, po prvý raz na Slovensku zídu za jedným stolom predstavitelia verejno-právnych a súkromných televízií a zástupcovia slovenského audiovizuálneho prostredia, aby diskutovali, aká je úloha televízií vo vzťahu k rozvoju filmového priemyslu.“

— Podľa slov umeleckého riaditeľa Art Film Festu budú ďalšími zaujímavými podujatiami Inspirational Days, kde sa predstavia úspešní filmoví debutanti, a program SFX meets VFX, ktorý priblíži tvorbu špeciálnych a vizuálnych efektov.

— Ocenenie Hercova misia udelí festival tento rok Romanovi Luknárovi a Jiřímu Lábusovi. Zlatú kameru si odnesie maďarský režisér Kornél Mundruczó. ◀

Identity animovaného filmu

Medzinárodný festival animácie Fest Anča čaká v Žiline od 27. do 30. 6. dvanásť ročník. Dramaturgiou síce nadviaže na tie predchádzajúce, ale zároveň osvieži aktuálny program viacerými novinkami.

— Hlavným tematickým zameraním festivalu je identita, teda akési šuplíky, do ktorých nás vkladá spoločnosť a robíme (si) to aj my sami. Fest Anča bude tie šuplíky otvárať a preskúma ich z rôznych uhlov pohľadu v šiestich filmových pásmach. „Projekcia nazvaná Stranger Danger ukáže úskalia izolovanosti, vyčlenenia aj strachu z neznáma. None of Your Business zase upozorní, ako silno ľudia v posledných rokoch spájajú svoje ja so svojim zamestnaním a (ne)úspechmi v ňom. Growing Pains sa zameria na ťažkosti spojené s dospievaním i postupným hľadaním vlastného hlasu a miesta na svete. Family Ties vzápätí pripomenie, že ani ako dospelí neunikneme spod vplyvu svojich rodín,“ ozrejmuje česká historička a teoretička animovaného filmu Eliška Děcká, ktorá je kurátorkou tejto sekcie. Posledné dve pásma – It’s All in My Head a Our Spirit Animals – sa zamerajú priamo na médium animácie a jeho špecifický jazyk.

— „Rozhodli sme sa pokračovať v tematickej sekcii a zároveň prehĺbiť program a zameranie festivalu celkovo, teda aby sa niesol v téme, ktorú sme si vybrali. S tým súvisí aj výber hostí a sprievodného programu,“ približuje pre Film.sk nová riaditeľka festivalu Ivana Sujová. Hlavnými hosťami Fest Anče budú traja animátori zo Spojeného kráľovstva. Ich filmy síce spája téma identity, no každý s ňou pracuje inak. „Vera Neubauer má zaujímavé filmy, ktoré sa od seba líšia, čo sa techniky týka, prepája ich však to, že rozprávajú o ženách. Druhou hostkou bude Candy Guard, ktorá je svojou tvorbou absolútne iná ako Vera. Takisto sa koncentruje na ženy a ich príbehy, ale jej animácia je jednoduchá, no zároveň svieža, ľahká a pritom sarkastická. Vytvorila kultový seriál Pond Life o tridsiatničke, ktorá žije v malom meste, kde sa nič nedeje, a ktorá nie je spokojná so svojím životom. Téma, ktorú v ňom zachytíla, je stále veľmi aktuálna, no je aj zaujímavá a neuveriteľne vtipná,“ vysvetľuje Sujová. Tretím headlinerom Fest Anče bude režisér a pedagóg na Royal College of Art v Londýne Tim Webb. Z jeho tvorby je najznámejší oceňovaný film *A is for Autism* (1992). „Je urobený z pohľadu ľudí trpiacich autizmom a vytvoril ho na základe ich výpovedí. No aj jeho ďalšie filmy sú urobené z pohľadu rozprávača,“ hovorí Sujová. Webbovi bude v Žiline venovaná retrospektíva, do ktorej si nevybral len vlastné snímky, ale i diela niekoľkých svojich študentov. Festival zároveň chystá špeciálnu retrospektívu tvorby holandského animátora Rosta.

— Program festivalu vzdá hold aj populárnej animovanej postave – Shrekovi. „Shrek je z tých najväčších celovečerných animákov asi najviac zameraný na identitu, no my sme sa rozhodli pripomenúť ho cez amatérsky film Shrek Retold, ktorý vytvorilo viacero ľudí. Ide o prerozprávanie tejto rozprávky cez ich animáciu alebo prostredníctvom živých hercov,“ hovorí Sujová.

— Tematickú časť programu dopĺňa druhá časť, vykladaná z prihlásených filmov. Na základe nej si návštevníci môžu urobiť prehľad o súčasnej krátkometrážnej animovanej tvorbe, a to cez zabehnuté súťažné i nesúťažné sekcie. „Čo sa týka slovenskej súťaže, tento rok sme sa rozhodli prvýkrát otvoriť aj Slovenskú panorámu. S tým je spojený aj industry program. Myslíme si, že je dôležité, aby sme sa zameriavali na slovenskú animáciu, a keď sa k nám prihlási viac filmov, aby sme ich uviedli a predstavili ich tvorcov. Okrem toho po prvý raz organizujeme v rámci industry programu stretnutie producentov so školami animovaného filmu, teda so zástupcami a poslucháčmi VŠMU a stredných škôl,“ pokračuje Sujová, podľa ktorej bude priestor na ich prezentáciu aj spoločnú diskusiu. Študenti sa dozvedia, ako v súčasnosti vyzerá produkcia animovanej tvorby na Slovensku a čo môžu terajší študenti od tohto prostredia očakávať, školy zase ukážu, akých animátorov vychovávajú. „Chceme k nám zavolať komunitu a začať sa rozprávať o potrebách, ktoré by sa mohli začať v budúcnosti naplňovať,“ hovorí Sujová. Záujemcovia nájdu v programe napríklad aj konferenciu CEE Animation či workshop LITA o autorskom práve.

— Fest Anča pripravuje aj sprievodný program, v rámci ktorého sa napríklad pokrstí DVD kolekcia *Maľovanky – Spievanky* Heleny Slavíkovej-Rabarovej za jej osobnej účasti.

— Tohtoročnou novinkou je aj to, že Fest Anča a jej doterajšie paralelné podujatie Game Days sa rozdelili. „Hoci na začiatku bolo to prepojenie veľmi živé, Game Days už prerástli synagógu a priestor, ktorý im mohla Anča poskytnúť. Aby mohli rásť ďalej, potrebovali sa osamostatniť,“ vysvetľuje Ivana Sujová. Žilinská synagóga sa tak zmení na kinosálu. ▶

— text: Jaroslava Jelchová —
Z filmu *Nech je svetlo* — foto: ARTILERIA —

Správa z Varov: Nech je svetlo

Na 54. Medzinárodnom filmovom festivale Karlove Vary, ktorý sa uskutoční 28. 6. až 6. 7., bude zastúpená aj slovenská kinematografia, a to dokonca v hlavnej súťaži, kam vybrali hranú novinku Marka Škopa *Nech je svetlo*. Snímke *Hluché dni* Pavla Pekarčíka sa zase podarilo dostať do súťaže Na východ od Západu.

Titul *Nech je svetlo* rezonoval vo Varoch už vlani, vtedy ešte v rámci programu Works in Progress. Aktuálny ročník festivalu ho uvedie v hlavnej súťaži o Krištáľový glóbus spolu s ďalšími jedenástimi snímkami. Marko Škop ponúka príbeh štyridsiatnika Milana, ktorý chodí pracovať do Nemecka, aby zabezpečil svoju rodinu. Myslí si, že robí pre svoju ženu a tri deti to najlepšie, čo môže, kým jeho najstaršieho syna, šestnásťročného Adama, neobvinia zo šikanovania spolužiaka. „*Téma nacionalizmu či extrémistických mládežníckych skupín je v druhom pláne. Tvorí ďalšiu tematickú vrstvu, no v jadre je to psychologická dráma o rodinných zlyhaniach a starostiach*“, povedal režisér pre Film.sk minulý rok počas nakrúcania snímky *Nech je svetlo*, ktorá vznikla v slovensko-českej koprodukcii. Škop sa okrem réžie i produkcie podpísal aj pod jej námet a scenár. Úlohu otca stvárnil Milan Ondřík, jeho manželku Zuzana Konečná a syna František Beles, študent bratislavského konzervatória. Anikó Vargová a Csongor Kassai hrajú rodičov šikanovaného chlapca.

Súťažná sekcia Na východ od Západu, ktorá uvedie aj slovensko-české *Hluché dni*, sa sústreďuje na debuty a druhé celovečerné filmy tvorcov zo strednej a východnej Európy, z Balkánu, Grécka, Turecka, krajín bývalého Sovietskeho zväzu a zo Stredného východu. Menovaný projekt Pavla Pekarčíka sa pred tromi rokmi zúčastnil na karlovarskom industry podujatí Docu Talents from the East. Film *Hluché dni* sa skladá zo štyroch príbehov nepočujúcich rómskych detí, ktoré v tichu a vo vylúčení pozorujú svoje okolie bez toho, aby mu úplne rozumeli, a vytvárajú si vlastný svet, ktorému zase nerozumie okolie. „*Po jednej z ciest po rómskych osadách som triedil fotky, keď sa ma moja žena pýtala, kto je ten chlapec s nežnými očami. Pre mňa to dovtedy bolo len jedno z mnohých detí, ktorých je v slovenských osadách veľa. Ale tento chlapec bol*

špeciálny tím, že nepočul. Začal som teda rozmýšľať nad tým, ako sa asi cíti: je outsiderom komunity, ktorá je v našej spoločnosti beztak outsiderom. Napadlo mi, že by bolo zaujímavé pozorovať, ako sa s takýmto hendikepom vyrovnáva,“ opísal svoj prvotný nápad a záujem o tému Pavol Pekarčík, ktorý si myslí, že o ľuďoch žijúcich mimo našej štvrte či spoločenskej vrstvy vieme čoraz menej. „*Nechápeme ich pohnútky, starosti a motívy. Preto bolo veľmi zaujímavé nahliadnuť do ich života, dozvedieť sa, že majú podobné obavy, sny, radosti ako my. A o tom by tento film mal byť: mal by spájať*.“

Krátky hraný film študenta FTF VŠMU Gregora Valentoviča *Kid* rozpráva o medziludských vzťahoch a zlomových situáciách. Vo Varoch ho uvedú v sekcii Prvé podanie, ktorá každoročne predstavuje filmy desiatich mladých európskych režisérov nastupujúcej generácie – študentov a absolventov filmových škôl. Sekciu zastrešuje organizácia European Film Promotion.

V programe festivalu bude aj staršia čierna komédia Juraja Jakubiska *Lepšie byť bohatý a zdravý ako chudobný a chorý* (1992), ktorá zachytáva dvojicu žien s ich podnikateľskými plánmi a snami v eufórii po novembri '89, ale aj následné komplikácie. Premietnu ju v sekcii Bez cenzúry, ktorá pripomenie 30. výročie Nežnej revolúcie prostredníctvom siedmich československých filmov natočených v rokoch 1989 až 1992.

V hlavnom programe mimo súťaže sa vo svetovej premiére predstaví minoritná slovenská koprodukcia *Staříci* (r. Martin Dušek, Ondřej Provasník) a do sekcie Zvláštne uvedenie sa dostal koprodukčný dokument Olgy Sommerovej *Jiří Suchý – Lehce s životem se práť*.

Kompletný program MFF Karlove Vary nebol v čase uzávierky Film.sk zverejnený.

— text: Daniel Bernát —

Audiovizuálny fond má (staro)nového riaditeľa

Na zasadnutí Rady Audiovizuálneho fondu 30. 4. 2019 sa uskutočnilo vypočutie kandidátov a voľba riaditeľa Audiovizuálneho fondu (AVF) na nasledujúcich päť rokov. Stal sa ním Martin Šmatlák, pre ktorého to bude už tretie funkčné obdobie. Pri tejto príležitosti sme mu položili niekoľko otázok, ktoré sa týkajú nielen jeho koncepcie riadenia prezentovanej pri aktuálnej voľbe, ale aj desaťročnej histórie AVF.

Na úvod pripomeňme, že fond vznikol v roku 2009, keď nadobudol účinnosť zákon č. 516/2008 Z. z. o Audiovizuálnom fonde, ale s podpornou činnosťou začal až o rok neskôr. V súčasnosti je rozdelená na dve samostatné oblasti – podpora audiovizuálnej kultúry a podpora audiovizuálneho priemyslu. V prvej z nich podporil AVF v období rokov 2010 až 2018 celkovo 2 790 žiadostí sumou 67 127 128 eur.

Martin Šmatlák je riaditeľom tejto verejnoprávnej inštitúcie od jej začiatku a z dnešného pohľadu ju hodnotí ako zdravý a stabilizovaný organizmus – finančne, legislatívne aj zložením jej orgánov. „*Večnou témou každého grantového mechanizmu sú však kritériá a spôsob hodnotenia jednotlivých žiadostí. V tejto oblasti by som rád väčšmi profesionalizoval prácu členov odborných komisií a vtiahol ich nielen do selekcie projektov, ale aj do procesu vyhodnocovania dosiahnutých výsledkov – jednak čiastkových, počas realizácie projektu (ako podmienka ďalších splátok dotácie), a jednak konečných, po vyúčtovaní a odovzdaní*“, hovorí Šmatlák. „*V tejto súvislosti uvažujem aj o finančných nástrojoch, ktoré by boli sčasti naviazané na skutočne dosiahnuté výsledky projektu po jeho dokončení. Ale je to téma citlivá a náročná na súčinnosť zo strany prijímateľa dotácie. Preto sa nezaobide bez intenzívnej komunikácie s profesijnými združeniami a asociáciami, ktorých sa to týka*.“

Pri spätnom pohľade Šmatlák konštatuje, že na začiatku to s transparentnosťou a s otvorenou komunikáciou s odbornou verejnosťou nebolo vždy jednoduché „*a v prvom roku sa fond zbytočne ‚uzavrel‘ do seba. Ale našťastie väčšina členov orgánov fondu sa po tejto negatívnej skúsenosti stotožnila s tým, že len pri permanentnej a korektnej diskusii môže fond úspešne fungovať*.“

V súvislosti so stratégiou riadenia AVF na obdobie nasledujúcich piatich rokov považuje za kľúčové udržanie stability finančných zdrojov na podporu audiovizuálnej kultúry a rozširovanie finančných možností na podporu audiovizuálneho priemyslu. „*Príspevky do fondu z audiovizuálneho sektora v ich súčasnom nastavení nemožno zásadne zmeniť bez analýzy skutočnej výkonnosti tohto sektora a jeho možného vývoja do budúcnosti. Pri sume príspevku zo štátneho rozpočtu 6 miliónov eur ročne garantovanej zákonom považujem za potrebné najskôr presnejšie*

určiť ukazovatele dosahovanej ‚hodnoty za peniaze‘ a následne sformulovať argumenty na prípadné zvýšenie tejto sumy,“ ozrejmuje Martin Šmatlák. „*Ako ďalšiu dôležitú oblasť vnímam zmapovanie reálnej štruktúry financovania audiovizuálnych diel a hľadanie nástrojov na motiváciu iných zdrojov na jednotlivé projekty. Považujem dnes za dôležitejšie získavať viac iných peňazí do projektov než výraznejšie rozširovať zdroje fondu. Prioritnou oblasťou je aj ďalší rozvoj činnosti Slovenskej filmovej agentúry a postupné vybudovanie značky ‚Slovak Film‘*.“

Čo sa týka podpory audiovizuálneho priemyslu, tá v súčasnosti prebieha na princípe dotácie vo výške 20 percent prostriedkov preinvestovaných na Slovensku (mimo verejných peňazí) v rámci realizácie filmového alebo televízneho projektu. Aktuálne sa však rokuje o navýšení tohto podielu a doterajšia sadzba by sa mala zákonne upraviť z 20 na 33 percent. Takýto nástroj má zatraktívniť tunajšie prostredie a podmienky pre zahraničných filmárov a takisto motivovať súkromných investorov, aby sa viac podieľali na financovaní filmových projektov.

Je samozrejmé, že Audiovizuálny fond do veľkej miery ovplyvňuje obraz slovenskej kinematografie vrátane toho, čím sa domáca tvorba prezentuje v kinách. Ako teda vidí súčasný slovenský film riaditeľ AVF? „*Myslím, že je v dobrej kondícii. Preukázateľne rastie, reaguje na spoločenské udalosti či výzvy, je obsahovo aj výzorom pestrejší a čoraz väčšmi preniká do sveta aj k divákom. Netreba nám veľkofilm, ktorý by mal byť ‚spasiteľom‘ našej kinematografie. Ak ju ešte väčšmi otvoríme mladým ľuďom, ktorí raz prevezmú zodpovednosť za stav a rozvoj nášho filmu, tak nebudem mať obavy ani o jeho budúcnosť*.“

Na pozíciu riaditeľa fondu kandidovali v aktuálnej voľbe dvaja uchádzači – okrem Martina Šmatláka to bol ešte Branislav Slyško. Pripomeňme zároveň, že v apríli tohto roku sa stal novým predsedom Rady AVF Robert Ťavoda po tom, čo sa funkcie vzdal Miloslav Luther, ktorý ako režisér a scenárista vstúpil do prípravy nového filmového projektu. ◀

Čo sa od nás môžu naučiť mimozemšťania?

V máji prichádza do kín dobrodružný fantasy film režisérskej dvojice Dražen Žarković a Marina Andree Škop *Môj dedo spadol z Marsu*, ktorý vznikol v minoritnej slovenskej koprodukcii. Určený je primárne pre detských divákov vo veku 7 až 12 rokov, ale jeho ambíciou je osloviť aj rodičov a zaradiť sa medzi rodinné filmy.

— Hrdinkou snímky je deväťročná Una, ktorej mimozemšťania unesú dedka a ona vzápätí zistí, že aj dedko je mimozemšťan. Má necelých 24 hodín na jeho záchranu, pričom v stávke je aj život Uninej mamy, ktorá je s dedkom energeticky prepojená. Spoločníkom na ceste za záchranou rodiny sa pre malú hrdinku stáva robot, ktorého objavila v dedkovej pivnici.

— Marina Andree Škop a Dražen Žarković sa venujú tvorbe pre deti dlhodobo. O ich spolupráci na novinke *Môj dedo spadol z Marsu* hovorí Marko Škop zo spoločnosti ARTILERIA, ktorá je slovenským koproducentom snímky: „Marina sa venovala viac dramaturgii a práci s hlavnou hereckou predstaviteľkou. Dražen sa zase viac venoval vizuálnej stránke, záberovaniu a ďalšej tvorivej práci na pláči. Spoločnými silami dlhý čas pripravovali a potom dohliadali na výrobu a postprodukcii špeciálnych efektov, ktoré tu hrajú dôležitú rolu.“

— Príbeh filmu je podľa tvorcov o dôležitosti lásky, priateľstva a spolupatričnosti v živote človeka. Mimozemšťania sú tu v pozícii tých, ktorí si vo svojom svete poradili so všetkým okrem pocitu osamelosti, preto sa začnú zaujímať o našu planétu. Na pozadí dobrodružnej zápletky a budovania vzťahu Uny s mimozemským robotom, ktorého pomenuje Dodo, ukazuje príbeh, ako ľudia vlastne fungujú. Mimozemšťania tak dostávajú odpovede na otázky, ktoré ich trápia. Robot sa od svojej ľudskej spoločníčky dozvedá nielen to, že „kamoši sú tí, ktorí prídu na narodeniny, čakajú pred školou a nevtierajú sa chalanovi, ktorý sa ti páči“, ale aj čo všetko je človek schopný zvládnuť a prekonať, ak ide o záchranu niekoho, na kom mu záleží. „Vo svete, v ktorom prevláda

individualizmus, cítime potrebu viesť našich najmenších smerom k spolupatričnosti, priateľstvu a láske, k hodnotám, ktoré obohatia ich život,“ vysvetľuje režisérska dvojica.

— Snímka ukazuje aj rodinnú súdržnosť a viacgeneračné spolužitie. Túto líniu na symbolickej úrovni podčiarkujú viaceré momenty s odovzdávaním a prijímaním „energie“, ktorá má schopnosť udržať ľudí pri živote. Tvorcovia sa v náznakoch dotýkajú aj otázky smrti a odchádzania blízkeho človeka.

— Vo filme však nechýbajú ani ukážky ľudských slabostí a neduhov, ako je napríklad problém s prijatím inakosti alebo šikanovanie.

— „Na Slovensku máme peknú tradíciu kostýmových rozprávok, ktoré sa odohrávajú v kráľovstvách. Tu ide o niečo úplne iné, je to dobrodružný film s prvkami sci-fi,“ hovorí Škop a k jeho slovám treba dodať, že z konfrontácie ľudskej a mimozemskej civilizácie vyplývajú aj vtipné situácie. Film vznikol v rozsiahlej koprodukcii siedmich krajín s Chorvátskom na čele. „Takáto veľká mnohostranná koprodukcija bola predovšetkým výsledkom potreby zafinancovať film, aby vyzeral čo najlepšie. Keďže ide o žánrový titul, ľahšie sa tu napríklad kombinovali herci z viacerých krajín,“ ozrejmuje Škop. „Postavu deda zahral populárny nórsky herec Nils Ole Oftebro. Naša Petra Polnišová hrala úlohu mamy. Animatronického robota zasa vytvorili a obsluhovali českí špecialisti. Máme radosť z toho, akým spôsobom tvorivo zastrešil svet mimozemšťanov na planéte slovenský animátor Michal Struss so svojím tímom.“ ◀

Môj dedo spadol z Marsu (Moj dída je pao s Maxsa, r. Dražen Žarković, Marina Andree Škop, Chorvátsko/Luxembursko/

Nórsko/Česko/Slovensko/Slovensko/Bosna a Hercegovina, 2019) CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 1 250 000 eur

(podpora z Audiovizuálneho fondu: 70 000 eur) **DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP**

O láske a dospievaní

Film *Uzly a pomaranče* je adaptáciou knižnej predlohy známej českej autorky literatúry pre deti a mládež Ivy Procházekovej, ktorá napísala aj scenár. Režisérom filmu, ktorý vznikol v česko-nemecko-slovenskej koprodukcii, je Ivan Pokorný.

— Román vyšiel pôvodne v Nemecku pod názvom *Orangetage* (2012), následne bol preložený do češtiny i ďalších jazykov a autorka zaň získala viacero ocenení. „Tvorbu medzinárodne uznávanej autorky Ivy Procházekovej som poznal ešte predtým, ako ma Daniel Severa (český producent – pozn. red.) oslovil s možnosťou partnerstva na projekte *Uzly a pomaranče*. Komorný príbeh o dospievaní, prvej láske a drobných ranách, ale aj o statočnosti a zodpovednosti, ma zaujal po prvom prečítaní scenára. Dojemný, ale bez prehnaneho sentimentu, plastické postavy a konštruktívne vybudovaný scenár sú základom dobrého filmu,“ uviedol slovenský koproducent snímky Patrik Pašš zo spoločnosti TRIGON PRODUCTION v explikácii pre Audiovizuálny fond.

— Hlavným hrdinom príbehu je štrnásťročný Darek, ktorý žije po smrti matky so svojím otcom a mladšou sestrou Emou. V Darekovom svete je stále prítomný obraz mamy, ktorá mu veľmi chýba. Otec prišiel o prácu a svoje problémy rieši alkoholom, nie je pre syna oporou, akú by potreboval. To skôr Darek pomáha otcovi. Stará sa o osemročnú mentálne postihnutú sestru aj o domácnosť. Oporu nachádza u suseda Havlíka, s ktorým ho spája láska ku koňom. Okrem toho zväzda Darek chlapčenské súboje s vrstovníkom Hugom a, samozrejme, prežíva svoju prvú lásku – k dievčaťu menom Hana.

— Dôležitým vizuálnym prvkom filmu je podľa slov režiséra Ivana Pokorného krajina, ktorá obklopuje dedinu. Nemá len úlohu nenápadnej kulisy. Obrazy prírody majú pôsobiť nadčasovo a majestátne cez zľahka idealizované vnímanie dospievajúceho, ktoré je v kontraste s tým, ako vyzerá život v dedine. „Dej sa odohráva

v hraničnom česko-nemecko-poľskom trojuholníku. Je to už na pohľad surový, nie práve bohatý kraj. Nechcel som postavy vsadiť do obrazu momentálne „módnej“ sociálnej vylúčenosti severočeského kraja. Zaujímajú ma protiklady, napríklad rozpätie medzi rozpadávajúcimi sa „pomníkmi“ socializmu (zvyšky JRD Pokrok) na jednej strane a vkusným vidieckym domom vyššej kategórie Hankiných rodičov na strane druhej. Medzi týmito krajnými bodmi zaznamenáme ďalšie odtiene spoločenských pomerov a rozmanitých ľudských osudov v odľahlej horskej obci,“ vysvetľuje režisér.

— Film je podobne ako kniha určený primárne pre mladých, nejde však o nejaký prvoplánovo idylický príbeh. Zachytáva premenu chlapca na zodpovedného mladíka schopného lásky aj odpustenia, čo nie je vždy ľahký proces. „Domáce tituly určené nástročným na Slovensku dlhodobo absentujú, pritom je po nich dopyt, napríklad Backstage mal 22 013 divákov počas prvého víkend. *Uzly a pomaranče* majú potenciál zasiahnuť mladé publikum a rodičov silnou témou, emočnou pravdivosťou a stavaním mladého diváka na úroveň plnohodnotného publika. Scenár a jazyk filmu sa mladému divákovi nevtiera tým, že by bol nasilu „mladý a cool“, ale je pravdivý a berie diváka ako vážneho partnera na dialóg,“ poznamenáva Patrik Pašš s tým, že snímka ponúka v kombinácii mladických turbulencií a rodinnej drámy komplexný pohľad na generáciu dospievajúcich detí.

— Zo slovenských hercov sa vo filme objaví Eva Sakalová v úlohe Darekovej matky a trénera mládežníckeho futbalového tímu stvárnil Ľuboš Kostelný. Slovensko je v tvorivom tíme zastúpené aj prostredníctvom kostýmového výtvarníka Jána Kocmana. ◀

Uzly a pomaranče (Uzly a pomeranče, r. Ivan Pokorný, Česko/Nemecko/Slovensko, 2019)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 1 253 531 eur (podpora RTVS: 43 000 eur, podpora z Audiovizuálneho fondu: 50 000 eur)

DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

Charakter krajiny i človeka

— text: Jaroslava Jelchová
— foto: D1 film —

V máji vstúpil do slovenských kín dokumentárny film Zuzany Piussi a Víta Janečka Obliehanie mesta. Vznikal sedem rokov a jeho natáčanie prebiehalo v Kremnici a okolí. Zachytáva snahu miestnych aktivistov chrániť mesto a krajinu a zároveň metódy ťažobných spoločností, ktorými presadzujú svoje vlastné záujmy.

— Výskumy ukázali, že v kremnickej lokalite sa stále nachádza zlato, ale ťažiť by sa dalo len spôsobom, ktorý by mal devastačný účinok na prírodu aj samotné mesto. „K téme som sa dostala tak, že ma oslovili Kremničania Ľuboš Kürthy s Barborou Glockovou. Rozprávali mi o sofistikovaných tlakoch ťažobnej spoločnosti na Kremničanov, o kupovaní poslancov. Začala som do Kremnice chodiť najprv sama, potom s Vítom Janečkom,“ vysvetľuje Zuzana Piussi. Protagonistami ich filmu sú miestni občianski aktivisti, environmentalisti, predstavitelia samosprávy, ktorí ťažbu nechcú, ale aj zástupcovia ťažobných firiem, ktoré sa ju snažia presadiť, a miestni obyvatelia, ktorí sa z najrôznejších dôvodov prikláňajú na stranu banských spoločností. Patria k nim aj mnohí mestskí a krajskí poslanci.

— „Film je rozdelený do dvoch častí. Prvá súvisí s lokálnymi dobyvatelmi – to sú slovenské firmy prepojené na vládu, ktoré drancujú krajinu a úrady im na všetko dávajú okrúhle pečiatky. Miestni obyvatelia bojujú ani tak s ťažiarimi, ako s úradmi, ktoré majú chrániť životné prostredie. Druhá časť filmu je o globálnych dobyvateľoch, o snahe kanadskej spoločnosti ťažiť v Kremnici zlato,“ objasňuje Piussi. „Vo filme vidíme firmu, ktorá sľubuje v lome vybudovanie areálu na extrémne lyžovanie či divadla, ale zamlčuje všetko ostatné – výrub lesa, prašnosť, hluk, znečistenie vody, odkaliská, ale aj samotné nebezpečenstvo kyanidu.“

— Dokument kritizuje platný banský zákon, ktorý vznikol ešte v čase, keď sa nepočítalo s ťažbou súkromnými spoločnosťami. Dnes ťažia na Slovensku prakticky len tie, a to s požehnaním štátnych orgánov, hoci je to pre občanov i samotný štát nevýhodné. Platí však aj

európsky zákon, že s ťažbou musia súhlasiť miestne samosprávy, čo prenieslo časť rozhodovacej zodpovednosti na plecia mestských a krajských poslancov. A to je ďalšia z tém, ktoré film otvára. Ide tu nielen o charakter krajiny, ale aj o ten ľudský, ktorý je skúšaný, o otázky zastupiteľskej demokracie a občianskej spoločnosti.

— „Snažili sme sa, aby film nebol len akousi kronikou zápasu o to, či sa v jednej konkrétnej lokalite, husto obývanej a súčasne prírodne zaujímavej, bude, alebo nebude ťažiť. Išlo nám o to, aby film z nadhľadu aj odstupu ukázal, ako vyzerá v realite konfrontácia ľudí, ktorí prirodzene zastupujú perspektívu bežného života v danom meste, s perspektívou ľudí, ktorí chcú využiť nejaký užší potenciál danej lokality. V tomto prípade ide o ťažbu zlata a ťažbu bentonitu,“ hovorí Vít Janeček. Obliehanie mesta je teda časozberný investigatívny dokument, založený na pozorovaní vyvíjajúcej sa situácie, v ktorom sa používajú aj materiály natočené samotnými protagonistami a mediálne výstupy súvisiace s témou.

— Povrchová ťažba kyanidovou metódou bola na Slovensku medziasom zakázaná, a to aj vďaka Kremničanom. Chystá sa však nová surovínová politika, ktorá hrozí vylúčením samospráv z rozhodovacích procesov. „Ak sa schváli, budeme ťažobným rajom pre všetky zahraničné spoločnosti, z ktorých nemá štát žiaden zisk, pretože banský zákon sa na Slovensku nezmenil 60 rokov,“ uzavrela Zuzana Piussi. Téma filmu je teda živá aj po jeho dokončení. ◀

moje obľúbené slovenské filmy

Ján Gavura

[básnik, prekladateľ
a literárny kritik]

Vďaka popularite otázok, akú hudbu a aké knihy mám najradšej, aký je môj obľúbený film, mám v odpovediach dávno jasno. Mám viacero obľúbených slovenských filmov. Celkom určite je to **Záhrada** Martina Šulíka, v ktorej sa príťažlivým a symptomatickým spôsobom zachytáva duša slovenskosti (naša realita, náš realizmus má v sebe vždy aj časť magického), ale podprahovo **Záhrada** prilipne ku každému intelektuálovi alebo vôbec človeku, ktorý už nejaký čas žije s inými ľuďmi v spoločnosti. Film o potrebe utekať a zároveň spochybňovanie toho, či máme povinnosť vrátiť sa, možno pozeráť znova a znova. Druhým obľúbeným filmom je **Sladký čas Kalimagdory**, ktorý som prvý raz videl ešte ako stredoškôla a vôbec som mu nerozumel. Zato som cítil, že za tým filmom je veľa, len naň musím ľudsky aj partnersky dozrieť. Neskôr som ten film videl ešte veľakrát. A obdivoval som zmysel pre detail, herecké výkony a, samozrejme, zamiloval som si aj metaforu celého príbehu, ktorá je veľkou hyperbolou a pritom nás núti pýtať sa – nie je to tak aj naozaj? Film režíroval Leopold Lahola, dramatik, prozaik, básnik a prekladateľ, chvíľku aj režisér „spaghetti westernov“, osobnosť výnimočného charakteru. Odporúčať môžem nielen Laholove filmy, ale aj jeho poviedky z druhej svetovej vojny, ktorú okúsil na vlastnej koži, alebo nádherné básne a preklady ozvláštnené autorovou hebrejskou mentalitou. ◀

zásadné filmy

Ivana Laučílková

[režisérka, animátorka, producentka]

— Myslím, že autorkou som sa stala v momente, keď som film pochopila ako priestor na metaforické rozjímanie. Som animátorka, prirodzene ma to vždy ťahalo k vizuálnemu metaforickému jazyku. Zásadným sprievodcom v procese prebúdžania mi bol režirujúci maliar Peter Greenaway.

— Dômyselné vzorce sveta reprezentované vo vzťahoch, v situáciách, symboloch, archetypálnych postavách a metaodkazoch na iné druhy umenia, zároveň rezignujúce na klasickú naráciu. Film *Kuchár, zloděj, jeho žena a jej milenec* mi ukázal zásadnú vec: slobodu. Vo filme sa neuplatňuje bežná logika. Práve naopak, významy vznikajú tam, kde sa film s realitou zámerne rozchádza. Postava môže mať pri prechode medzi miestnosťami zakaždým iné šaty. Toto drobné gesto premieňa civilnú situáciu na metaforu: žena vo filme je esenciou ženy, miestnosti vo filme sú esenciami svetov, oblečenie vo filme je esenciou masiek, ktoré si pri styku s rôznymi svetmi prikladáme. Greenaway nie je zaznamenávač reality, ale výhradný tvorca jej pravidiel.

— Vo svete animátorov ma zasiahla tvorba bratov Quayovcov, bravúrnych architektov alternatívnych realít. Pri sledovaní *Krokodíľ ulice* som nevedojak zacítila, že vidím mechanizmy riadiace chod viditeľného sveta. Ohurujúca skúsenosť. Toto je jazyk, ktorým rozpráva duša, keď z fragmentov známeho sveta kompiluje vlastné výpovede. Každý obraz naberá symbolický ráz. Skrutky držiace konštrukciu sa uvoľňujú, presúvajú sa a fixujú inú časť stroja. Predmety ožívajú, len keď na ne dopadá svetlo. Konečný hýbateľ má nehybnú porcelánovú tvár. Za rozlámaným obalom je živé mäso. Akcia bez emócií, ako na úrovni subatómových väzieb. Filmy bratov Quayovcov sú schémou, ktorá naberá definitívne významy až u recipienta; ich interpretácií je práve toľko, koľko je interpretujúcich. Neponúkajú odpoveď, ponúkajú sofistikovaný dialóg, kde má posledné slovo divák.

— Majstrom takého dialógu je Ukrajinec Igor Kovalov. Na rozdiel od Quayovcov buduje štruktúru priamo uprostred medziľudských vzťahov a vášní. Protagonistov umiestňuje do nelineárneho času, krivej gravitácie, a zámerne zamlčiava podstatu ich problému, ukazuje len následky. Film *Andrej Svislockij* ma naučil, že v slobodne vytvorenej filmovej realite, kde divák participuje na významoch rovnocenne s tvorcom, je možné doviestť výpoveď do dokonalosti Tajomstvom. Vypovedať tak, že to najdôležitejšie skryjeme. Divák tuší, túži a pátra. Túžobne pátrať po mystériu za závojom, to je napokon ušľachtilý zámer nielen pre filmového diváka. ◀

— foto: archív I. L. —

Obliehanie mesta (Obléhání města, r. Zuzana Piussi, Vít Janeček, Česko/Slovensko, 2019)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 66 130 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 25 000 eur) **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP, BRD, DVD

— text: Mariana Jaremková /
filmová publicistka —
foto: Miro Nôta —

Najlepšou inšpiráciou je život

Umelecký maskér Juraj Steiner je v česko-slovenskom filmovom prostredí pojmom. Tento rok získal Slnko v sieti za film Hovory s TGM, rovnakú cenu i Českého leva mu udelili za jeho prácu na rozprávke Sedem zhavranělých bratov. Pravidelne spolupracuje s režisérom Jurajom Nvotom (za jeho Muziku získal takisto Slnko v sieti) a prizvali si ho aj do tímu pripravovaného filmu Správa v réžii Petra Bebjaka.

Pre profesiu umeleckého maskéra ste sa rozhodli veľmi skoro. Bol to však odbor, ktorý sa tu nedal študovať, išli ste na strednú školu do Prahy. Vaša túžba a ambícia venovať sa práve tejto práci musela byť naozaj veľká.

— Základnú školskú dochádzku som ukončil v roku 1961. Mal som za sebou skúsenosť z hereckých skúšok vo filmovom štúdiu na Kolibe, ktorá mi pomohla s rozhodnutím, čo chcem ďalej robiť, a tak som si podal prihlášku na Strednú umeleckopriemyselnú školu v Prahe, kde sa v tom čase dala študovať profesia maskér-parochniar. Prijali ma však až na druhý pokus v roku 1962, dovtedy som bol v učňovskom pomere v divadle Nová scéna. Tam som sa pod vedením vtedajšieho vedúceho maskéra Jozefa Pavelku oboznámil so základmi remesla v divadelnej prevádzke a podieľal som sa na realizácii činoherných a operetných predstavení. Keďže ma ako mladého človeka prostredie divadelného zákulisia fascinovalo, bola to pre mňa motivácia nadobudnúť v tomto remesle najvyššie možné odborné vzdelanie, aké sa vtedy dalo získať. Už počas štúdia som v odborných predmetoch zúročil všetko, čo som sa za ten rok v divadle naučil. Každé prázdniny som mesiac brigádov v Štúdiu hraných filmov Koliba, podieľal som sa tam na výrobe parochní pri príprave filmov a neskôr som sa zúčastňoval aj na nakrúcaní. Atmosféra nakrúcania sa mi páčila a asi mi v tom čase filmárstvo prirástlo k srdcu. Po ukončení štúdia v roku 1966 bolo voľné miesto maskéra v televízii, a tak som začal pracovať tam, v najnižšej platovej triede „mladší maskér“. Zo začiatku som robil pod vedením starších kolegov, no postupne mi zverovali samostatné práce, kde som mohol uplatňovať svoje individuálne remeselné schopnosti, ale aj vlastnú estetiku a vkus. Približne od roku 1971 som pracoval už v zatriedení „umelecký maskér“. Získal som si dôveru popredných režisérov, akými boli

Karol Spišák, Igor Ciel, Franek Chmiel, neskôr Stanislav Párnický, Miloslav Luther alebo Juraj Lihosit. Začal som s nimi spolupracovať na tvorbe výpravne náročných televíznych filmov.

Ako je to s prívlastkom umelecký? Keď ste začínali, boli ste na Slovensku asi medzi prvými, ktorí mali ambíciu byť umeleckými maskérmi, nielen maskérmi.

— V anglicky hovoriacich krajinách sa na túto profesiu používa výraz „Makeup Artist“. V nemecky hovoriacich krajinách je to „Maskenbildner“, resp. „Chef-Maskenbildner“. Súvisí to s pracovnou legislatívou tej-ktorej krajiny. Napríklad v Rakúsku ani v Nemecku nie sú maskéri umeleckou profesiou. Sú to technickí pracovníci alebo remeselní živnostníci. V Československu boli maskéri zaradovaní do rôznych platových tried a tou najvyššou bola trieda „umelecký maskér“ alebo „vedúci maskér“; maskéri boli kategorizovaní ako technickí pracovníci a umeleckí maskéri boli v platovej triede medzi umeleckými pracovníkmi. Tak to bolo v Štúdiu hraných filmov Koliba aj v Československej televízii. Ja som toho presvedčenia, že moja práca je umelecké remeslo. Remeselnou časťou je manuálna zručnosť a umeleckou časťou schopnosť ovplyvňovať pomocou tohto remesla dramatickosť diela, autenticitu historického alebo sociálneho prostredia a hereckej postavy.

Od začiatku ste spolupracovali s televíziou aj s divadlom, čo sú odlišné svety. O vás je známe, že máte rád minimalizmus. Ako ste si zvykali na štylizovaný svet javiska?

— K divadelnej tvorbe ma prizývali až po roku 1981, po ročnom pôsobení v Štátnej opere Stuttgart v rámci aktivít umeleckej agentúry Slovkoncert. Je samozrejme, že v divadlách, najmä na veľkých javiskách,

treba na vyjadrenie charakteru postavy intenzívnejšie líčenie ako pri filme. Prípadná štylizácia divadelnej masky je konsenzom medzi dramaturgom, režisérom, kostýmovým výtvarníkom a hercom. Od roku 1995 ma čoraz častejšie prizývali k spolupráci s mnohými režisérmi divadelných predstavení, hlavne v bratislavských divadlách. Často som robil s významnými kostýmovými výtvarníkmi, ako napríklad s Milanom Čorbom, Petrom Čaneckým, Ľubicou Jarjabkovou, Simonou Vachálkovou, Monou Hafsahl a mnohými ďalšími.

Rozdiel je aj v nakrúcaní v interiéroch a exteriéroch. Sú napríklad fotografi, ktorí neradi pracujú pri umelom svetle. Ako je to u vás? Máte radšej prirodzené svetlo alebo to prácu až tak neovplyvňuje?

— O svetelnej atmosfére záberu rozhoduje najmä kameraman. Prirodzené alebo umelé scénické svetlo a kompozícia záberu majú na maskérsku prácu veľký vplyv a je nevyhnutné sa ich účinkom prispôbovať. Hra svetla a tieňa na hercovej tvári je dôležitým výrazovým prvkom. Na výsledok maskérskej práce vplýva najmä intenzita a farebnosť použitých svetelných zdrojov, ako aj rôzne svetelné filtre, ktorými sa účinok svetelných zdrojov modifikuje. V interiéroch má účinok scénického svetla zásadný podiel na vytváraní emocionality a dramatickosti priestoru, v ktorom sa odohráva scéna filmu.

Film prešiel rýchlym vývojom a zmenami, veľa vecí je jednoduchších, komfortnejších...

Ako to zasahovalo do vašej profesie?

— Vývoj a zmeny prichádzali postupne, u nás najmä po roku 1989, keď sa na tvorbu filmov vytvoril voľný trh. Všetkých maskérov Štúdia hraných filmov Koliba v roku 1990 prepustili a od toho momentu prestali na Slovensku existovať filmárske profesijné subordinácie, pracovné priestory, narušil sa prístup ku skladom výpravných prostriedkov, k spotrebnému maskérskeho materiálu a k pracovným pomôckam. Novonastavené trhové podmienky však umožnili maskérskym živnostníkom flexibilnejší prístup k technickým novinkám a k materiálom. Azda najväčší vplyv na prácu maskéra mala digitalizácia. Rozvoj rozlišovacích parametrov digitálnej snímacej a reprodukčnej techniky považujem za najväčší progres, ktorý zvyšoval nároky na maskérsku techniku a na vývoj maskérskych materiálov. Súčasná filmová technika je dokonalejšia ako ľudské oko. Ďalším progresom je vytváranie virtuálneho sveta pomocou počítačovej techniky. Takto vytvorená filmová ilúzia nemá s reálnym svetom nič spoločné. Postprodukčné úpravy a vizuálne efekty majú často nemalý vplyv na úspešnosť filmu u divákov aj odborníkov. Asi preto zaradili niektoré národné filmové akadémie túto tvorivú kategóriu medzi oceňované.

Naopak, v čom je „stará škola“ stále funkčnejšia ako všetky moderné „vychytávky“?

— V súčasnosti prebieha aj na Slovensku proces úzkej špecializácie v rámci maskérskej profesie. Časť maskérov sa špecializuje na verejný sektor, kde pôsobia v oblasti zdokonaľovania krásy – tzv. beauty make-upu, časť na parochniarsku výrobu, časť na kadernícke alebo koloristické služby a časť na špeciálne maskérské efekty. To všetko bolo v minulosti predmetom pracovnej náplne maskérskej profesie. „Stará škola“ vyžadovala od tvorcov viac improvizáčnych schopností. „Nová škola“ vyžaduje vzhľadom na technický pokrok precíznosť a intenzívnejšiu koordináciu celého realizačného tímu. Myslím si, že pri vytváraní filmových ilúzií je táto technická precíznosť niekedy až kontraproduktívna, a to nielen pre maskérov. Najmä čo sa týka vlasových doplnkov masky alebo drobných pleťových defektov, digitálna kamera odhalí každú estetickú neprirodzenosť, ktorá sa „vynásobí“ pri premietaní filmu na veľké plátna v multiplexových kinách. V prípade remeselne nerealizovateľných požiadaviek na výslednú masku herca tvorí práca maskérov iba časť finálneho obrazu vizuálnej ilúzie a do výsledného efektu je zapracovaná postprodukčne pomocou počítačovej grafiky.

Ste jedným z prvých, kto číta scenár. Musí byť dobrý umelecký maskér aj psychológom?

— Podľa môjho názoru ide skôr o schopnosť maskéra študovať scenár a všetky postavy v príbehoch s prihliadnutím na žáner, na dramaturgický zámer tvorcov alebo na cieľovú skupinu divákov. Scenár je forma literárnej predlohy a už pri jeho čítaní môžu s pomocou fantázie a obrazotvornosti maskéra vzniknúť prvé nápady. Nasleduje vizualizácia takýchto nápadov a až na základe toho je možné navrhovať alebo odporúčať hercom zmeny ich zovňajšku v celom príbehu alebo v dramatickom kontexte jednotlivých scén. Prípadná zmena zovňajšku je citlivá téma nielen pre herca, ale aj pre diváka a psychologický dosah takejto zmeny treba vždy dôkladne zvážiť.

Herci musia niekedy stráviť v maskérni celé hodiny. Aj tu treba byť psychológom?

— Je dôležité, najmä pri zložitejších maskérskych úpravách, aby sa mohli herci na svoju tvorbu pripravovať v optimálnom prostredí a aby bolo v maskérni čisté pracovné prostredie, dostatočné osvetlenie a pokoj na pracovné sústredenie. V našich podmienkach je, žiaľ, často zvykom, že sa aj veľmi náročné maskérske úpravy realizujú z ekonomických dôvodov v spoločných priestoroch s kostýmovou výpravou a počas prípravy ostatných účinkujúcich na nakrúcanie, niekedy aj vrátane komparzu. Ak sa k takejto

„Maskérstvo je kreatívna práca, ktorá vylučuje stereotypný pohľad.“

situácii pridá fenomén časovej tiesne, psychológom by mal byť každý člen realizačného tímu. Pri nakrúcaní filmu je veľký stres, niekedy z objektívnych dôvodov. Preto je pozitívna komunikácia a atmosféra pri maskérskej práci nevyhnutná.

Vrátim sa k spomenutému minimalizmu, ktorý máte rád. Je niekedy lepšie herca akoby zbaviť masky, aby jeho postava fungovala?

Ja sa pri svojej práci riadim hlavne príbehom a situáciami, v ktorých sa postavy v príbehoch ocitajú. Najmä v tých zo súčasnosti je herec ako verejne známa osobnosť dominantný. V neposlednom rade je to aj otázka estetického pohľadu. Pri seriálovej tvorbe zo súčasného prostredia sa väčšinou jednotlivé postavy vnímajú s prihliadnutím na estetiku aktuálneho módného vkusu, často na úkor dramatickosti situácie stvárnenej pomocou maskérskych úprav.

Prečo ten príklon k minimalizmu? Prišlo to časom alebo je to váš rukopis už od začiatku?

Maskérstvo je kreatívna práca, ktorá vylučuje stereotypný pohľad. Každý príbeh a každá postava sú originál. Rukopis je možno v remeselnom zvládnutí jednotlivých maskérskych techník. Čo sa týka názoru na štúdium príbehu a charakterov postáv, od začiatku kariéry bolo pre mňa prioritou zasahovať do osobnosti herca minimálne.

A čo rozprávky? To je pre umeleckého maskéra asi úplne samostatná kategória.

Vytváranie ilúzií, najmä pre detského diváka, považujem za citlivú tému. Rozprávkové postavy a bytosti je nutné kreovať tak, aby boli pre detského diváka esteticky a eticky akceptovateľné.

Kostým hercovi veľmi pomáha pri vcítení sa do postavy. Maska je ešte intímnejšia, je to zásah priamo do tváre, do identity. Vnímate pocity herca, keď mu napríklad pribudne na tvári jazva, na tele tetovanie?

Pokiaľ takýto zásah príbehu a hercovi v stvárnení postavy pomôže a je esteticky a proporčne remeselne zvládnutý, považujem ho za opodstatnený. Je veľmi dôležité, aby boli takéto špeciálne maskérske efekty vytvárané s prihliadnutím na emocionálny zámer ich pôsobenia na diváka. Ich úlohou je odovzdať istý druh informácie, ktorá má cieľene podporiť vyvolanie emócií, ako sú ľútosť, súcit, odpor, strach, hrôza a podobne. Takéto zásahy do identity herca by však nemali odpútať divákovu pozornosť od hlavného diania v príbehu a od jeho ideového zámeru.

Stalo sa aj to, že sa s ňou herec alebo herečka nevedeli stotožniť? Čo v takom prípade?

Pocit herca považujem za dominantný. V prípade, že sa nestotožní zo zámerom maskéra alebo kostýmového výtvarníka, hľadá sa kompromisné riešenie, ktorým sa dosiahne želaný účel. Citlivou témou je najmä zovňajšok herečiek, ktoré stvárnajú postavy žien v hraničných situáciách. Vtedy sa miera „deštrukcie“

krásky a elegancie hľadá ťažšie. Vynikajúce a skúsené herečky s tým však problém nemajú.

Zvukári chodia na „lov zvukov“, robia si svoj archív, kameraman si fotografuje náhodné lokácie, kostymér a architekt zbierajú vzorky, nápady, predmety. Ako je to u maskéra? Zbierate aj vy inšpirácie?

Najlepšou inšpiráciou je život. Podvedome vnímam ľudí, ich tváre, charakter, prostredie a životné situácie. Dôležitým zdrojom inšpirácie je výtvarné umenie a dejiny. V tomto smere je v súčasnosti hlavným prostriedkom na hľadanie inšpirácií internet.

Aké sú vaše profesijné naj? Najnáročnejšia práca, najlepšie spomienky, najväčšia zábava, najdlhšie strávený čas v maskérni pri jednom hercovi či herečke, prípadne vaše osobné naj.

Najnáročnejšia práca a najviac času sa spája s maskovaním postavy profesora Biota, ktorú stvárnil Ladislav Chudík v trojdielnom televíznom filme *Louis Pasteur*. Najlepšie spomienky mám na ocenenia mojej práce, najväčšou zábavou bolo hranie sa s vnučkou a moje osobné naj je mojich 73 rokov.

V Hollywoode je bežné, že hlavné hviezdy majú svojho maskéra, ktorý sa venuje iba im a ich postave. Zažili ste aj vy niečo podobné?

Nezažil. V európskych podmienkach sa umelecký maskér venuje všetkým účinkujúcim a osobne hlavným postavám príbehu. Ale ani pre všetky hlavné hviezdy hollywoodskych filmov nevyrokovujú ich agenti honorár, kde sú zahrnuté náklady na ich komfort, do ktorého spadá aj vlastný maskér, kaderník, kostymér, fyzioterapeut a šatňa s maskérňou. Ja som najviac Hollywoodu na Slovensku zažil nedávno ako výpomocný maskér pri nakrúcaní zimných exteriérových scén filmu *Správa* v produkcii spoločnosti D. N. A. Na nakrúcanie scén a motívov z koncentračného tábora Osvienčim dala produkcia postaviť na poli dekoráciu a k tomu celé „mesto“ zázemia pre hercov, komparz a realizačný štáb, zabezpečila vykurovanie, toalety, zdravotnú a požiarnu službu, dopravu a občerstvenie.

Na čom aktuálne pracujete?

Momentálne pracujem najmä na sebe, fenomén plynutia času sa totiž nedá ovplyvniť. Hľadám kompromis medzi obsahom svojej profesionálnej minulosti a formou svojich telesných možností v budúcnosti. Nie je to jednoduché. Uvedomujem si, že moje pôsobenie v procese nakrúcania filmov prestáva byť efektívne, že požadovaná flexibilita je úlohou pre mladšiu generáciu talentovaných a filmu oddaných kolegov. Želám im maskérsku spoluprácu na zaujímavých filmových príbehoch a radosť z prípadného úspechu. ◀

Rozšírenú verziu rozhovoru čítajte na www.filmsk.sk.

premiéry

› 6. 6. 2019

Môj dedo spadol z Marsu

◀ **Moj dida je pao s Marsa**, Chorvátsko/Luxembursko/Nórsko/Česko/Slovensko/Slovinsko/Bosna a Hercegovina, 2019, r. Dražen Žarković, Marina Andree Škop ›
hrajú: Lana Hranjec, Nils Ole Oftebro, Petra Polnišová, Ozren Grabarić, Alex Rakoš – rozprávka, fantasy, 75 min., MP 7 – Continental film

Psia duša 2

◀ **A Dog's Journey**, USA, 2019, r. Gail Mancuso ›
hrajú: Dennis Quaid, Betty Gilpin, Abby Ryder Fortson – rodinný, 108 min., MP 12 – Forum Film

Šťastný Lazzaro

◀ **Lazzaro felice**, Taliansko/Švajčiarsko/Francúzsko/Nemecko, 2018, r. Alice Rohrwacher ›
hrajú: Adriano Tardiolo, Agnese Graziani, Alba Rohrwacher – dráma, 125 min., MP 12 – ASFK

Ted Bundy: Diabol s ľudskou tvárou

◀ **Extremely Wicked, Shockingly Evil and Vile**, USA, 2019, r. Joe Berlinger ›
hrajú: Lily Collins, Zac Efron, Angela Sarafyan – dráma/krimi, 108 min., MN 15 – Bontonfilm

X-MEN: Dark Phoenix

◀ **Dark Phoenix**, USA, 2019, r. Simon Kinberg ›
hrajú: Sophie Turner, James McAvoy, Jennifer Lawrence, Michael Fassbender, Jessica Chastain, Nicholas Hoult, Evan Peters – akčný/dobrodružný/fantasy, 114 min., MP 12 – CinemArt SK

› 13. 6. 2019

Muži v čiernom: Globálna hrozba

◀ **Men in Black International**, USA, 2019, r. F. Gary Gray ›
hrajú: Chris Hemsworth, Tessa Thompson, Liam Neeson, Rafe Spall, Kumail Nanjiani, Emma Thompson – ačná sci-fi komédia, 115 min., MP 12 – Itafilm

Rodičia pod parou

◀ **Drunk Parents**, USA, 2018, r. Fred Wolf ›
hrajú: Salma Hayek, Alec Baldwin, Joe Manganiello, Bridget Moynahan, Ben Platt, Sasha Mitchell, Jim Gaffigan, Olivia Luccardi – komédia, 97 min., MP 12 – Bontonfilm

Uzly a pomaranče

◀ **Uzly a pomeranče**, Česko/Slovensko/Nemecko, 2019, r. Ivan Pokorný ›
hrajú: Tomáš Dalecký, Emilie Neumeister, Stanislav Majer, Ewa Farna, Leoš Noha, Steffen Groth, Eva Sakálová, Anton Petzold, Ľuboš Kostelný – romantický/dráma, MP 12 – Continental film

Veľký zlý lišiak a iné príhody

◀ **Le grand méchant renard et autres contes....**, Francúzsko/Belgicko, 2017, r. Patrick Imbert, Benjamin Renner ›
v slovenskom znení: Richard Stanke, Dano Dangl, Roman Pomajbo, Martin Zatovič, Tatiana Kulišková, Dušan Szabo, Štefan Kožka, Tibor Vokoun, Jozef Domonkoš – animovaný, 83 min., MP – ASFK
+ krátky animovaný film **Šarkan**
◀ Česko/Slovensko/Poľsko, 2019, r. Martin Smatana ›

› 20. 6. 2019

Podfukárky

◀ **The Hustle**, USA, 2019, r. Chris Addison ›
hrajú: Anne Hathaway, Rebel Wilson, Tim Blake Nelson, Alex Sharp, Ingrid Oliver, Meena Rayann, Raffaello Degruttola – komédia, 94 min., MN 15 – Forum Film

Tajný život maznáčikov 2

◀ **The Secret Life of Pets 2**, USA, 2019, r. Chris Renaud ›
v slovenskom znení: Peter Sklár, Martin Kaprálik, Gabriela Dzuríková, Zuzana Šebová, Peter Rúfus, Štefan Richtárech, Daniel Dangl, Michal Hudák, Petra Polnišová – dobrodružný animovaný film, 86 min., MP – CinemArt SK

› 27. 6. 2019

Aj slnko je hviezda

◀ **The Sun Is Also a Star**, USA, 2019, r. Ry Russo-Young ›

hrajú: Yara Shahidi, Charles Melton, Gbenga Akinnagbe, Cathy Shim – romantický, 93 min., MP 12 – Forum Film

Annabelle 3: Návrat

◀ **Annabelle Comes Home**, USA, 2019, r. Gary Dauberman ›
hrajú: McKenna Grace, Madison Iseman, Vera Farmiga, Patrick Wilson, Steve Coulter, Katie Sarife – horor, MN 15 – Continental film

Brankár

◀ **Trautmann**, Spojené kráľovstvo/Nemecko, 2018, r. Marcus H. Rosenmüller ›
hrajú: David Kross, Freya Mavor, John Henshaw, Harry Melling, Gary Lewis, Dervla Kirwan – životopisná romantická dráma, 120 min., MP 12 – Film Europe

Yesterday

◀ Spojené kráľovstvo, 2019, r. Danny Boyle ›
hrajú: Lily James, Ana de Armas, Kate McKinnon – komédia/hudobný film, 117 min., MP – CinemArt SK

— Miro Ulman —

Obliehanie mesta (Obléhání města, Česko/Slovensko, 2019) SCENÁR A RÉŽIA Zuzana Piussi, Vít Janeček

MINUTÁŽ 69 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 2. 5. 2019

Možnosti dobývania

— text: Mária Ferenčuhová / filmová teoretička

— foto: D1 film —

Po odchode zo Slovenska do Prahy sa dokumentaristka Zuzana Piussi začala výraznejšie venovať českým témam.

Pre ČT nakrútila jeden diel seriálu Český žurnál o napětí mezi islamofóby a „slniečarmi“ s názvom Český Alah, ktorý sa v roku 2017 dočkal kinoverzie. V rovnakom roku nakrútila spolu s Vítom Janečkom presvedčivý antibišovský pamflet Sedliacký rozum. Do českých kín nedávno prišiel ich ďalší spoločný film Univerzity a svoboda (2019), mapujúci stav nielen českého vysokého školstva. Jediným odskokom k slovenskej téme za ostatných päť rokov sa tak zdá len film Ťažká voľba (2016). Obliehanie mesta (2019), ktoré Piussi nakrútila opäť s Janečkom, však ukazuje, že zo Slovenska vlastne neodišla.

Podobne ako v prípade Sedliackeho rozumu aj film Obliehanie mesta je predovšetkým angažovanou občianskou publicistikou s cieľom scitlivovať divákov voči zdanlivo marginálnej, no o to zásadnejšej téme. Z formálneho hľadiska je film neokázalý. Jeho jediným ozvláštnením sú refrénovito sa vracajúce zábery z banických slávností, kde muži v uniformách spievajú nad pivom clivé banské piesne, v ktorých prosia o ochranu pred nešťastím, a pár dnes už naozaj bežných dronových záberov na Kremnické vrchy. To však neplatí pre jeho tému – tá je komplexná, vrstvená, zamotaná a predovšetkým naliehavá.

Kremnica je dnes pokojným mestečkom s 5 300 obyvateľmi a dobrými možnosťami kultúrneho vyžitia, športu i rekreácie. Už roky však čelí tlaku podnikavých firiem, ktoré sa usilujú využiť značne zastarané, hoci priebežne novelizované banské zákony z roku 1988 a obnoviť v Kremnických vrchoch ťažbu zlata či rozšíriť prebiehajúcu ťažbu bentonitu. Povrchové lomy pritom likvidujú zdravé lesy s množstvom vzácnych rastlín a živočíchov a chemické technológie používané pri dobývaní surovín majú ďalekosiahle následky na životné prostredie i kvalitu života ľudí v celej oblasti.

Piussi a Janeček vo filme sledujú predovšetkým úsilie občianskych aktivistov, ktorí chcú ťažbu zabrániť, ale i prácu a postoje (dnes už bývalej) primátorky, starostov príslušných obcí, poslancov obecných zastupiteľstiev i samosprávneho kraja a aj úsilie firiem, ktoré chcú, naopak, v regióne ťažiť. Dará sa im odhalovať viaceré mechanizmy fungovania našej spoločnosti: taktiky, vyjednávanie i rozhodovanie volených zástupcov ľudu, ale aj techniky presvedčania, manipulácie, prípadne zastrašovania občanov i lokálnych politikov firmami, ktorým ide o vlastný zisk.

Dve firmy snažiace sa v okolí Kremnice podnikat – bratislavskú spoločnosť Regos aj medzinárodnú Ortac Resources – spája to, že sa k vytypovanému územiu správajú dobyvateľsky či kolonizátorsky: oblasť Kremnických vrchov pre nich nie je životným priestorom; predstavuje len podnikateľsky atraktívne územie, z ktorého chcú, doslova aj metaforicky, vyťažiť čo najviac.

Kým v prvej časti filmu sa objavujú aj optimistické tóny – občania sa ostro vymedzia proti starostovmu svojvoľnému rozhodnutiu, Regos po medializácii súdneho sporu s dôchodcom-aktivistom stiahne žalobu –, druhá časť filmu vyvoláva znepokojenie. Jednak preto, že firma Ortac Resources pôsobí ako ťažší súper a stavia na manipulatívnych taktikách presvedčania – ponúka obyvateľom oddychovo-prírodný rezort, ktorý vznikne po vyťažení zlata, a mlčí o zhoršení kvality životného prostredia v celom regióne na mnohé desaťročia. Keď občania túto stratégiu prekuknú, nezdráha sa ich prostredníctvom nastrčeného občianskeho združenia podplácať drobnými príspevkami na kultúrne či spoločenské akcie. Vidíme aj ochotu občianskych aktivistov vstúpiť do politiky... a ich následné sklamanie z volebného výsledku a najmä zo správania lídra strany, za ktorú kandidovali.

Lenže film sa neodvíja chronologicky a realita je o čosi zložitejšia: kým Ortac Resources už pôsobí pod novým menom ARC Minerals a podľa informácií na svojej webovej stránke vyčkáva, ba možno od projektu dokonca upustí, námietky verejnosti v súvislosti s ťažbou bentonitu v Bartošovej Lehôtke, ktoré vidíme hneď v úvode filmu, prišli neskoro a schválenie predĺženia ťažby medzičasom nadobudlo platnosť. Firma Regos bude Kremnické vrchy dobývať prinajmenšom do roku 2023.

Piussi s Janečkom v závere filmu slovami právnika Jozefa Šuchtu upozorňujú, že aj keď sa hlas verejnosti niekedy ozve neskoro, stále je mimoriadne dôležitý: ťažiarci ešte len teraz začnú tlačiť na to, aby nové banské zákony vylúčili samosprávy a s nimi aj verejnosť z procesu rozhodovania o ďalšom využívaní dobývacieho priestoru. Obliehanie mesta sa tak so svojimi zábermi tematizujúcimi často nevdačnú prácu reportérov či nezávislých filmárov-aktivistov stáva aj filmom o dôležitosti hlasu verejnosti a o úlohe médií, ktoré nielen udržiavajú tok našej informovanosti, ale spomínaný hlas verejnosti významne umocňujú. ♦

Ako začala behať

Anežku spoznáваме ako človeka, ktorý neustále čosi odmieta. Hovorí „nie“ popod fúz i rázne, je voči svojim blízkym ofučená, pasívne agresívna, sarkastická a nepríjemná. Viac než filmom o dievčati, ktoré nevie povedať nie, ako to o ňom tvrdia niektoré kritiky, je totiž debut Beaty Parkanovej Chvilky coming of age príbehom, inšpirovaným dramaturgiou súčasných festivalov. A rozhodne nie je ani ojedinelým zjavením, v ktorom by sme mali vidieť spasenie upadajúcej českej kinematografie.

Parkanová si je svojich domácich predchodcov vedomá, schválne si aj vybrala herečky, ktoré na nich priamo odkazujú: Alenu Mihulovú, znovuobjavenú pre český film v debute Slávka Horáka *Domáci péče*, i Jenověfu Bokovú, ktorej prvé zábery pripomínajú *Rodinný film* Olma Omerza, a to aj svojou farebnosťou. Tak ako *Rodinný film* zachytáva Parkanovej debut rodinu vo chvíli, keď staré komunikačné vzorce prestávajú fungovať. A tak ako *Domáci péče* sleduje tému autodeštruktívnej ženskej obetavosti, no rozširuje ju na prípad rodovej genealógie (dominantná babička, depresívna matka, poslušná dcéra, ktorá sa začína búriť).

V centre všetkých situácií je dievča, ktoré nemá meno, pokiaľ ho v poslednej tretine filmu samo nevysloví. Dievča, ktoré milenc oslovuje iba ako „ty... moje“, otec ako „macku“ a ostatní ho neoslovujú radšej nijako, pritom hrá na husliach, šoféruje a žije samo na chalupe vykurovanej drevom. Živí sa ako novinárka a má vzťah so ženatým mužom. Znaký jej nezávislosti sú v rozpore s faktom, že prvé dve tretiny filmu ju vidíme výlučne v situáciách, do ktorých sa nedostáva z vlastnej iniciatívy. „Môžem šoférovať?“ pýta sa otca. „Uhádla si,“ sar-

kasticky reaguje on. Anežka sa gestami i slovom búri, no nebráni. Necháva si ubíjať sebavedomie, neúspešne sa snaží rozhýbať matku, zabúda na seba v neperspektívnom vzťahu. Až jej na jeseň akási slovenská hviezda vysvetlí, čo sú to „chemické procesy“, čím vlastne ponúkne nový pohľad aj na jej zrejme už ukončený vzťah so ženatým mužom.

Medzigeneračné prenosy v rodine podčiarkuje fyziognomické zrkadlenie herečiek. No nielen to: aj v najväčšej depresii začína matka kopírovať správanie svojej matky a neustále vnucovanie jedla, na ktoré Anežka nemá chuť, ústi do situácie, keď nakoniec odmieta jesť či piť v prítomnosti milenca. Začarovaný kruh dopĺňa otec, ktorý s dcérou komunikuje len prostredníctvom spoločnej fyzickej práce a bezmocne buď preceňuje, alebo podceňuje jej sily. Kam by mohla protagonistka po takto načrtnutej mozaike nerovnocenných vzťahov smerovať?

Nešťastím filmu je, že odpoveď na túto otázku tak trochu zaváňa koprodukčným pragmatizmom: najslabším miestom filmu z hľadiska hereckej interakcie je totiž práve epizóda odohrávajúca sa počas Anežkinej

cesty na Slovensko. Nešťastím preto, že práve táto epizóda plní navzdory svojim falošným tónom funkciu vysvetlenia, klimaxu i poslednej kvapky, po ktorej už protagonistka konečne precitne a vráti sa k sebe.

Ako však napovedá názov filmu, jeho šťastím je, že do veľkej miery čerpá z myšlienky dôležitosti prítomného okamihu. Odráža sa to i v premyslenej štruktúre filmu. Ešte než sa objaví prvý obraz (a dlho po tom, ako posledný obraz odznie), počujeme zvuky. Hmyzu, vtáctva, prírody. Práve zvukové kulisy hmýriaceho sa života spolu so zátišíami rastlín upozorňujú na prítomnosť sveta, ktorý hrdinka ešte nevníma, ale ktorý ju nakoniec vylieči, ktorý presahuje jej dusivé vzťahy či jej neschopnosť rozpoznať svoje potreby.

Vedomé prežívanie prítomných okamihov sa podobne ako v súčasných psychoterapeutických trendoch stáva v závere vyslobodením. Dievča, ktoré sa búriло, konečne začína hovoriť „áno“. Nie je to žiadne veľkolepé víťazstvo. Jej áno má ešte vždy formu podvolenia. Pustí

sa behať, čím oneskorene poslúchne otca, ktorý jej to radil už v lete. Alebo sa podvolí náhodne zočeným robotníkom a nechá sa len tak zodvihnúť žeriavom nad krajinu, ktorú dovtedy pozorovala iba z okna.

Záver filmu je ponaučením ako z psychologickej príručky: Anežka po opici spí. Leží vo vani. Vystavuje svoju tvár posledným lúčom slnka. A začne behať.

Konať sama za seba. Byť sama so sebou. Počúvať svoje telo. A vidieť svoj život z inej perspektívy. Posolstvo filmu je zľahka banálne a niektoré situácie sú menej vydarené či pôsobia priam tézovito (okrem „slovenskej“ epizódy zaznejú menej presvedčivé tóny aj pri stvárnení extrémnej nemohúcnosti depresívnej matky). No podobne ako pri terapii či v živote nie je dôležitá veľkosť výsledku, dôležitejší je proces. A ten Parkanová zvládla rozprávačsky i režijne obdivuhodne dobre. ◀

Chvilky (Česko/Slovensko, 2018) SCENÁR A RÉŽIA Beata Parkanová KAMERA Martin Douba STRIH Alois Fišárek

HRAJÚ Jenověfa Boková, Jaroslava Pokorná, Viktor Tauš, Alena Mihulová, Martin Finger, Lenka Vlasáková, Marek Gejšberg

MINUTÁŽ 93 min. HODNOTENIE ●●●½ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 2. 5. 2019

Šťastie podľa Korina

— text: Erik Binder / filmový publicista — foto: Bontonfilm —

Harmony Korine nám predstavuje nekonvenčného hrdinu a atypickú oslavu života, ale jeho film *The Beach Bum* radšej neberte ako doslovný návod na šťastie.

Dnes štyridsaťšesťročný Kalifornčan Harmony Korine šokoval celý svet už v roku 1995 scenárom k filmu *Kids* v réžii Larryho Clarka. Sexuálne radovánky adolescentov v takejto neprikrášlenej podobe neboli ani v americkej nezávislej tvorbe bežné. O sedem rokov neskôr napísal Korine pre Clarka ďalší nemenej kontroverzný scenár k snímke *Ken Park*. V tomto prípade však kritika ani cieľová skupina divákov, mimochodom dosť neortodoxná, výsledok ich spolupráce neprijala. Korine režijne debutoval v roku 1997 dramédiou *Gummo*. Príbeh dvoch tínedžerov so záľubou v čuchaní riedidla nenechal nikoho na pochybách, že Korine sa aj vo svojej režijnej tvorbe bude vymykať akýmkoľvek filmovým konvenciám. V roku 2012 sa mu po dlhom čase podarilo presadiť aj na poli mainstreamu vďaka príbehu štyroch stredoškôľáčok v *Spring Breakers*. Išlo skôr o výborne premyslený marketing, založený na dvoch hereckých hviezdach v podobe Jamesa Franca a Seleny Gomez, než o to, že by Korine prestal byť verný svojmu štýlu a nejako výraznejšie podľahol tlakom štúdiá. Dôvod, prečo sa aj jeho novinka *The Beach Bum* dostala do širokej distribúcie, treba opäť hľadať najmä v hereckom obsadení. Matthew McConaughey, Isla Fischer, Snoop Dogg, Martin Lawrence, Zac Efron a Jonah Hill spoločne dostanú do kín potrebný počet divákov. Samozrejme, s rizikom, že mnohí nebudú schopní vstrebať ani zďaleka všetko, čo uvidia na filmovom plátne.

Hlavným hrdinom pozitívne ladenej snímky *The Beach Bum* je floridský flákač a veľký milovník všetkého, čo život prináša, štyridsiatnik s prezývkou Moondog. Prekvapivo je však aj celkom obľúbeným a nadaným spisovateľom, no problém je v jeho veľmi nepravidelnom pracovnom čase. Jeho životný štýl si sem-tam vyžaduje nejaké to porušenie zákona, ale z toho si nerobí ťažkú hlavu ani slnkom otupená miestna polícia. Veľkú oporu má Moondog vo svojej extrémne bohatej manželke (i milujúcej dcére), ktorá desiatky rokov toleruje všetky jeho neresti, pričom ani ona sama nemá výčitky svedomia pri podvádzaní manžela s ich spoločným priateľom. A nič si z toho nerobí ani Moondog. Expozícia nám predstavuje hlavnú postavu v krátkych, niekedy viac, inokedy menej šíalejších epizódach a nezdá sa, že by film mal ponúknuť niečo ako ústrednú zápletku, založenú na príčinách a následkoch. Prvý

bod obratu však prináša veľmi nečakaný dejový moment, od ktorého by mohol príbeh nabráť na obrátkach a posunúť celý film v podstate do akéhokoľvek žánru. Čo sa v určitom zmysle aj udeje, lenže Korine aj napriek vývinu deja a dramatickejšiemu okamihu podriaďuje celé rozprávanie charakteru hlavnej postavy. Nie je dôležité, že sa Moondog ocitol pred súdom, dôležité je, že tieto scény prebiehajú v rovnakom štýle ako napríklad scény fajčenia marihuany na bazénovej párty. *The Beach Bum* tak napriek epizodickému rozprávaniu a rozvoľnenej dejovej štruktúre pôsobí kompaktné a veľmi pohodovo, a to dokonca aj v situáciách, keď sa okrádajú bezbranní penzisti alebo žraloky mrzačia ľudí.

Matthew McConaughey je ako Moondog absolútne dokonalý. Vystupuje takmer v každej scéne filmu, no napriek tomu sa nesnaží zatieniť ďalších hercov. Každý tu má vlastnú chvíľku a vďaka McConaugheyho výkonu a jeho dialógom s každou z postáv nezabudnete ani na inokedy sotva znesiteľného komika Martina Lawrencea. Tvorcom filmu sa darí perfektne sprostredkovať atmosféru letnej Floridy a zladit' výstredné farebné kostýmy hlavnej postavy s mizanscénou, a ak treba, aj ich dať do kontrastu s okolím, čo najlepšie dokladá sekvencia zo súdu.

Harmony Korine nám prostredníctvom hrdinu, ktorý pripomenie viaceré kultové postavy podobného razenia, ako sú Big Lebowski či Bohuš Stejskal, ponúka veľmi svojším spôsobom celkom dôležité posolstvo. Život si treba užívať naplno, neriešiť zbytočnosti a byť sám sebou za každých okolností. To je ten skutočný recept na životné šťastie. Neznamená to hneď, že by si mal divák po návšteve kina kúpiť joint, len to, že by si mohol skúsiť prehodnotiť rebríček životných hodnôt, aby sa cítil aspoň sčasti taký vnútorne naplnený ako Moondog. Samozrejme, *The Beach Bum* nemá veľa spoločného s realitou ani sa nesnaží o realistický prístup, len nám značne expresívnou formálnou aj obsahovou stránkou pripomína tú stokrát opakovanú životnú pravdu. ◀

The Beach Bum (USA, 2019) SCENÁR A RÉŽIA Harmony Korine

KAMERA Benoît Debie STRIH Douglas Crise HUDBA John Debney HRAJÚ Matthew McConaughey, Isla Fisher, Snoop Dogg,

Zac Efron, Jonah Hill, Martin Lawrence MINUTÁŽ 95 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 2. 5. 2019

Bolešť a sláva (*Dolor y gloria*, Španielsko, 2018) SCENÁR A RÉŽIA Pedro Almodóvar

KAMERA José Luis Alcaine STRIH Teresa Font HUDBA Thomas Adés HRAJÚ Penélope Cruz, Antonio Banderas,

Asier Etxeandia, Leonardo Sbaraglia MINUTÁŽ 113 min. HODNOTENIE ●●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 23. 5. 2019

— text: Daniel Kováčik / literárny a filmový kritik — foto: Magic Box Slovakia —

Veľké zmierenie majstra vypätých melodram

Od banálneho k životnej múdrosti – aj tak by sa azda dala charakterizovať filmová púť Pedra Almodóvara. Jeho *Bolešť a sláva* získala v Cannes cenu pre najlepšieho herca za empatický, precízny, hlboko koncentrovaný výkon Antonia Banderasa.

Almodóvar patrí k filmovým tvorcom, ktorých rukopis je okamžite rozpoznateľný. Jeho auteurský prístup (všetky svoje filmy si aj sám píše) či charakteristický vizuálny štýl boli už mnohokrát podrobne analyzované. Môžeme uviesť aspoň zopár charakteristík v telegraficky expresnom defilé: poetika gýča, karnevalovosť, výrazná výtvarná štylizácia, pestrofarebné interiéry, exces, afekt, extravagancia, hyperbolizácia, hysterické konanie postáv, sentimentálna, melodramaticky prepiata emocionalita, osudovosť à la červená knižnica, príbehovo preexponované vzťahové „prepletence“, neštandardná sexualita – travesty, camp, queer cinema...

Novinka sa nesie v duchu „povedomé, a predsa iné“. V animovanej sekvencii na začiatku snímky sa predstavuje hlavný hrdina. Kedysi slávny režisér Salvador Mallo teraz trpí mnohými bolesťami – tela i duše. Zostarol. Prestal tvoriť. *Bolešť a sláva*, názov filmu, ktorý je vlastne jeho stručným zhrnutím. Ako píše filmová kritička Jindřiška Bláhová, „(t)éma spomínania slávneho režiséra na vlastný život sa mohla skončiť neznesiteľnou zahladenosťou do seba samého“. Ale – neskončila sa.

Dramaturgicky umiernený, tlmený, takmer elegický film (značne kontrastujúci s ranými krikľavými komédiami) je napriek tomu nespochybniteľnou kvintesenciou almodóvarovskej vizuality. Dôraz na malebnosť fotogenických interiérov hýriacich farbami, slabosť pre pestré kostýmy, vzory na šatách, kobercoch, tapetách, nábytku... a vôbec, pre módu a módne výstrelky. Fetišistická kamera, pripomínajúca „zmyselný jazyk reklamy“ (P. Hanáková), dôležitá úloha farby – živelné syta, expresívna farebnosť skorších diel je tu potlačená v prospech decentnejších pastelových odtieňov, no už úvodná titulková sekvencia pripomína hru farebných psychedelických ornamentov, pávie perá v kaleidoskope, geometriu dúhových kryštálov...

Pozornému divákovi neujde motív, v ktorom sa táto estetika artikuluje priam ultimatívne: farebné obkladačky na stene „jaskyne“, bytu, v ktorom žije malý Salvador so svojou chudobnou matkou. Každá je iná, nelícuju k sebe, vytvárajú fascinujúce kolízie farebných plôch najrôznejších tvarov a vzorov. Nejestvuje

dokonalejšia metafora. „Extravagantná kombinatorika navzájom nekompatibilných textilných vzorov a heterogénnych farebných štruktúr“ vytvára fragmentovanú, mozaikovitú štruktúru – celé farebné spektrum; rovnako ako život zložený z bolesti aj slávy. (Scéna kladenia obkladačiek a následnej „horúčky“ má zároveň hlboký význam ako iniciácia Salvadorovej homosexuálnej identity.)

A podobu akejsi mozaiky má aj kompozícia filmového spomínania: prchavé obrazy z detstva, pominuteľnosťou predchnuté výjavy nesené hutným nápevom matkinho hlasu a častou neprítomnosťou otca. Spomienky sa vynárajú ako reakcie na podnety v prítomnosti a zároveň ako osudové naplnenie minulosti. Podobne ako roztrhané fotografie v *Rozorvaných objatiach* režisér pomaly zliepa úlomky reminiscencií do snovej koláže, kde sa prelína viacero časových aj fikčných rovín, ktoré sa odrážajú v sebe navzájom ako v zrkadlách.

U Almodóvara hrá spomínanie a rozprávanie o minulosti dôležitú úlohu. Aj preto sa u neho tak často vyskytujú autobiografické prvky. A *Bolešť a sláva* je Almodóvarov najautobiografickejší film. Pedro rozpráva o Salvadorovi, ale vieme, že v skutočnosti rozpráva o sebe, o svojom živote. Nie preto, že by bol o toľko zaujímavejší než život kohokoľvek z nás – práve naopak! V spomínaní a rozprávaní režiséra sa akoby stelesňuje čosi vlastné životu každého z nás. Čosi univerzálne všeludské, samotný proces prežívania nášho života a rozprávania príbehu o ňom – príbehu o tom, kým sme a kým sme sa mohli stať.

Všetko je v ňom *ideálne*, krásne, naplnené: vzťahy (najmä silným humanizmom naplnený vzťah syna k matke), city, kariéra aj bolesť. Život ako Osud. V istom zmysle je celý film o vyrovnávaní sa s pominuteľnosťou. Salvadorova choroba, scéna operácie, znie ako neodbytné *memento mori* (neodmysliteľný kontrast ku *carpe diem*; Almodóvar je vskutku barokový tvorca). Smrť tu však nie je desivá, pretože nepristihuje človeka neprípraveného. ◀

¹ MATÁKOVÁ, Viktória – HANÁKOVÁ, Petra: Pedro Almodóvar. Bratislava : SFU, 2005. Výňatok dostupný na: <http://old.filmsk.sk>

Mýtus o vlkovi

„Ja som vzkriesenie a život. Kto verí vo mňa, bude žiť, aj keď umrie.
A nik, kto žije a verí vo mňa, neumrie naveky.“

Pred štyrmi rokmi priniesla Asociácia slovenských filmových klubov do kín snímku talianskej režisérky Alice Rohrwacher *Zázraky*, ktorá získala Veľkú cenu na festivale v Cannes. Aktuálne nám ponúka filmárkinu „predstavu“ *Šťastného Lazzara*, ktorého ocenili v Cannes vlani za najlepší scenár.

Niet pre nás nádeje. V úchvatných zábleskoch končí sa svet, kolektívna nočná mora. Ak sa všetko začalo vlkom, archetypom zrodu, musí sa to ním, archetypom zmaru, aj skončiť. Tak ako sa všetko začína i končí u Lazara, respektíve Lazarov – mŕtveho, a predsa živého žobráka, živého, a pritom mŕtveho svätého. Zrušenie protikladov, ktoré smeruje do jednoty, do prazákladného mýtu či skôr do odvekej túžby po splnutí so všetkým... A pre nás už niet nádeje, pretože sme to (zrušenie) prestali hľadať. Hudba uniká a spolu s ňou i katarzia a spomínaná nádej tohto sveta. Skrinka si ju nasala späť. V takomto svete, v striktne horizontálnom, profánnom svete dejín, niet priestoru pre mýtus, archetyp, zázrak, pre vstup vertikálneho, nečasového, sakrálneho, transcendentného. Takúto nepatričnú figúru, akýsi pozostatok predmoderného sveta, ani nemôže väčšinová spoločnosť odhaliť. Zostala nám len naša vlastná myseľ vyvrhnutá do sveta v podobe kultúry, technológií a homunkulov, s ktorými sa v incestných zväzkoch utvrdzujeme vo viere v našu božskosť. Homo Deus, Boh – tyran, ktorý tvoril, ovládol a utlačil samého seba, tak ako všetko živé a mŕtve navôkol, opúšťa svet.

Do dvoch takýchto svetov vstúpil Lazzaro, posta-

va takmer „františkovská“, rozhodne mýtická, symbol čistoty a prostoty. Najmenší z najmenších, vždy posledný a ukrivdený, ktorý sa rovnako ako jeho menovci dočkal druhého života, stáva sa projekčným plátnom zvrátených, zničených ľudských duší. Svojou prítomnosťou odhaľuje spoločnosť, v ktorej sa jedinou túžbou väčšiny jedincov, bohatých i chudobných, stáva osobný prospech a pocit moci. A je jedno, či ide o éru feudalizmu, tých krásnych starých čias, alebo dnešného neoliberalizmu, obe ideológie vytvárajú takmer neprekonateľné hierarchie. Tá neúprosná charakterová i vzťahová priamka pretína všetky pojmy a systémy a ukazuje, že sa nemáme, len tie prostriedky na ovládanie druhých sú ešte sofistikovanejšie a nedosiahnuteľnejšie. Najmä pre chudobných, pre ktorých sa i krádež stáva „mission impossible“. Chcelo by sa dodať to staré sprofanované „Človek človeku vlkom!“, ale nebola by to pravda, nebolo by to fér.

Vlk totiž v *Šťastnom Lazzarovi* získava rozporuplné konotácie. Jedna z nich je tradičná, keď sa vlk vníma ako hrozba, ako zakrádave zlo za humnami, najmä však ako symbol sveta tam vonku, symbol nebezpečného neznáma, archetyp zmaru. Do istej miery môže poslúžiť aj ako príklad už spomenutej Hobbsovej metonymie.

Zároveň však vo filme prebúdza Lazzara späť do sveta živých, podobne ako vlčica, ktorá došla Romula a Rema. Dalo by sa dokonca povedať, že je akýmsi Lazzarovým animálnym spolupútnikom, čím sa vďaka explicitne prezentovanému mýtu opäť pripodobňuje Františkovi. Nehovoriac o jeho domestikovanej podobe, o malom domácom zvieratku zbohatlíka, v ktorom sa zračia naše systematické pokusy o skrotenie života a slobody. Vlk je tak prírodou s jej kolobehom života a smrti, nebezpečnej dravosti i láskavého zrodenia a zároveň je ako človek s jeho individuálnou i kolektívnou dravosťou, individuálnou a kolektívnou láskavosťou. Je objektom nášho strachu i bázne. Vlk sa tu stáva absolútnym symbolom, ktorý v sebe zahŕňa celý film, celú spoločnosť, ale najmä prírodu s jej cyklickými premenami.

Nie je ťažké nájsť korene tohto myslenia. Alice Rohrwacher nezhmotnila vo svojom filme len biblické a staršie či novšie mýtické podnety. Zo *Šťastného Lazzara* priam srší história kinematografie – talianskej i európ-

skej. Z Lazzarovej odovzdanosti a hereckej mátožnosti presvitajú Bressonove automatizmy, z jeho konca zasa osud oslíka Baltazára, Mušky, Nežnej... Zo silne sociálnej témy, do ktorej prenikajú mýtické či magické prvky, hľadajú filmy bratov Tavianiocov, prípadne De Sicov *Zázrak v Miláne*. V tvrdom, ale vierou preniknutom kolektívnom živote bezzemkov pod nadvládou feudála sa zrkadlí *Strom na dreváky*. A v neposlednom rade i početné spracovania (najmä však to Rosselliniho) osudov svätého Františka. Alice Rohrwacher sa skrátka napája na isté tendencie európskeho filmu, na tendencie, ktoré boli až donedávna v miernom útľme (v porovnaní s čistokrvnými sociálnymi drámami a „sorrentinovskými“ videoklipmi), ale dnes akoby opäť získavali na sile a košatosti.

Vďaka za to. *Šťastný Lazzaro* mi umožnil emocionálne precítiť zánik druhu Homo sapiens a postupný rozklad všetkého života. Uistiť sa, že v súčasnej spoločnosti už na ničom nezáleží, len na správnom postoji tvárou v tvár koncu. ◀

Šťastný Lazzaro (Lazzaro felice, Taliansko, 2018) SCENÁR A RÉŽIA Alice Rohrwacher

KAMERA Hélène Louvart STRIH Nelly Quettier HRAJÚ Adriano Tardiolo, Nicoletta Braschi, Sergi López, Alba Rohrwacher,

Leonardo Nigro MINUTÁŽ 125 min. HODNOTENIE ●●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 6. 6. 2019

Laurent to tak nenechá

— text: Zuzana Mojžišová / filmová publicistka —

— foto: ASFK —

Už pri zbežnom prieskume filmografie francúzskeho režiséra Stépšana Brizého je zjavné, že ho človek-hrdina zaujíma najmä z istého uhla pohľadu: je osamelý napriek blízkym medziludským vzťahom či prítomnosti uprostred davu. Najnovší Brizého film *Do boja* akoby bol v niečom pokračovateľom jeho snímky *Zákon trhu* (2015). V oboch prípadoch hlavná postava – stvárnena tradične vynikajúcim Vincentom Lindonom – nájstojí na tom, že sa v strednom veku a po mnohých odpracovaných rokoch nechce stať nezamestnaným chlapíkom odkázaným na sociálne dávky, pomaly sa prepadávajúcím na čoraz nižšie schodíky potravinového spoločenského reťazca.

Laurent Amédéo je robotníkom automobilovej továrne v meste Agen. Nemecký majiteľ v minulosti sľúbil, že výrobu zaistí prinajmenšom na päť rokov. Aby sa dohovor mohol dodržať, robotníci súhlasia s ústupkami vo svoj neprospech. Ani nie v polčase sa však manažment rozhodne fabriku zavrieť a všetkých zamestnancov prepustiť. V tomto kroku mu nezabrání ani to, že podnik prosperuje.

Robotníci sú rozhorčení, hnevá ich správanie akcionárov bažiacich po čoraz vyšších ziskoch, cítia sa oklamaní a pustia sa do boja za svoje práva. S Laurentom na čele.

„Našiel som skutočný príbeh, ktorý som chcel dostať na plátno,“ povedal v jednom rozhovore Brizé. „Celé nakrúcanie prebiehalo ako klasický hraný film s použitím dokumentárnych prostriedkov v réžii i dramaturgii. (...) Skúšame vlastne to, kam až môžeme zájsť v rovnováhe medzi dokumentom a fikciou.“ Práve toto ohmatávanie formálnych medzidruhových hraníc, prejavujúce sa najmä v práci kamery, je najsilnejšou devízou filmu. Hneď za ňou nasledujú absolútne profesionálne herecké výkony desiatok naturščikov, ktorí snímku zabývali. ◀

Do boja (En Guerre, FRANCÚZSKO, 2018) RÉŽIA Stéphane Brizé
SCENÁR S. Brizé, Oliver Gorce KAMERA Eric Dumont STRIH Anne Klotz
HRAJÚ Vincent Lindon, Mélanie Rover, Jacques Borderie
MINUTÁŽ 113 min. HODNOTENIE ● ● ● ●
DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 9. 5. 2019

Spol'ahlivá vol'ba?

— text: Lea Pagáčová —

— foto: ASFK —

Zábava, dobrodružstvo a roztomilo hyperbolizované postavy patria medzi hlavné ingrediencie divácky úspešných filmov pre deti. Podobný recept platí pre animovaný film *Veľký zlý lišiak a iné príhody*, inšpirovaný rovnomeným komiksom Benjamina Rennera.

Režiséri snímky spolupracovali aj na výtvarne blízkom príbehu *O myške a medveďovi* o dvoch nezlučiteľných svetoch založených na strachu z „tých druhých“. S výnimkou výtvarnej stránky sa tieto dve snímky, žiaľ, rozchádzajú. *Veľký zlý lišiak a iné príhody* spája tri krátke poviedky formou divadelných predstavení, no už samotný názov predznačuje hlavnú stavebnú jednotku filmu. Príbeh o veľkom zlom lišiakovi opatrne vykračuje z bezpečnej zóny filmov pre deti pohrávaním sa s tradičným rozprávkovým konceptom dobra a zla či superhrdinov a zloduchov, ako aj prepletaním hlavnej dejovej línie s neviazanými motívami. Postavy zábavným a nepriamym spôsobom zrkadlia modernú spoločnosť.

Ako slabšie články sa ukazujú dve zvyšné povied-

ky, prepojené rovnakými postavami, priestorom farmy a výrazným príklonom k žánru slapstickovej komédie. Takej, s akou je už väčšina z nás dobre oboznámená a jej príbeh sa podriaďuje jednotlivým gagom. Uvažovanie i konanie utáraných zvieratiek sa tak stáva až príliš predvídateľným, čomu nahrávajú aj samotné konflikty príbehov. V prvom sa trojica nešikovných priateľov snaží doručiť strateného novorodenca do správnej domácnosti, v poslednom musí rovnaká banda zachrániť Vianoce.

Škoda celovečerného formátu, voľba dramatickej stavby – troch kvalitatívne nevyvážených poviedok – nevytvára kompaktný celok, ale skôr ubližuje jednotlivým častiam, ktorým by mohla pomôcť forma samostatných televíznych špeciálov. ◀

Veľký zlý lišiak a iné príbehy (Le grand méchant renard et autres contes..., FRANCÚZSKO/BELGICKO, 2017) RÉŽIA Patrick Imbert, Benjamin Renner SCENÁR B. Renner, Jean Rignaud STRIH Benjamin Massoubre
MINUTÁŽ 107 min. HODNOTENIE ● ● ½ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 13. 6. 2019

Sexy-mini-super-flower-pop-op-cola alebo Jazyk atrakcie

Od 1. do 6. mája sa konal 65. ročník Medzinárodného festivalu krátkého filmu v Oberhausene.

Slovenský filmový ústav (SFÚ) rozširuje spoluprácu s týmto festivalom

prostredníctvom výskumného projektu Re-selected.

V programe jednej z najprestížnejších európskych súťažných prehliadok krátkého dokumentárneho a experimentálneho filmu dominovali tohto roku popri tradičných súťažných sekciách – medzinárodnej, domácej, videoklipov, filmov pre deti a mládež a ďalších – predovšetkým výberové archívne programy.

Divácky veľmi príťažlivá bola, pochopiteľne, hlavná tematická sekcia Jazyk atrakcie: trailery medzi reklamou a avantgardou, venovaná v ôsmich blokoch fenoménu trailerov, teaserov, kinoreklám a kinospráv praktického zamerania (od oznamu o povolenej rýchlosti v autokine po varovania mladých párov pred kinoerotikou). V súbore približne sto rôznorodých filmových upútaviek, premietaných hlavne z 35 mm kópií, sa kurátori Cassie Blake a Mark Toscano (z archívu AMPAS) pokúsili sledovať práve ten pohyb tvorby trailerov medzi účelovosťou, reklamným určením a formálnymi výbojmi, progresívnosťou vizuálneho vyjadrovania. V neuveriteľne pestrej mozaike rôznych príkladov tohto žánru krátkého filmu poukazovali na meniace sa historické, estetické (premeny techník kondenzácie, explikácie či hyperboly u rôznych tvorcov, v odlišných obdobiach a krajinách) i širšie spoločenské súvislosti jeho vývoja (napr. reklamy na afri-colu reagujúce na aktuálne dianie, od politiky po módu). V mnohom ešte zaujímavejšie bolo nakoniec aj „otvorenie“ témy zameraním na diela umelcov, ktorí si osvojili jazyk a materiál trailerov.

Vrcholom ročníka sa však bezpochyby stala pedantne pripravená retrospektíva ranej dokumentárnej tvorby Alexandra Sokurova. V kontraste k svižnému a pointovanému jazyku atrakcie tak o to viac rezonovala meditativnosť a hlbavosť jazyka filmovej elegie. Trailerovo povedané, robiť trailer na Sokurovov film by bolo nielen riskantné, ale zrejme aj kontraproduktívne. Vo výbere 14 titulov – od dokumentárneho debutu *Mária po Východnú elegiu*, prvý zo série filmov nakrútených v Japonsku (1978 – 1996) –, ktorých časť autor osobne uviedol a projekcie doplnil masterclassom, dominovala spomínaná elegická forma. Sokurov ju rozpracováva viac ako 40 rokov a stále mu umožňuje preskúmať udalosti a aktérov veľkých dejín, fenomény života v Sovietskom zväze i vtedy ťažko predstaviteľné dôsledky

jeho konca na začiatku 90. rokov, životné peripetie známych osobností i osudy bezmenných, do ktorých komunistický režim zasiahol. Snaha festivalu podieľať sa na reštaurovaní jeho diel tak ešte viac poukazuje na pozíciu outsidera, resp. podozrivého autora (nedávne vyšetrovanie jeho nadácie, podporujúcej mladých tvorcov, pre „údajné podvody“), ktorú má Sokurov v súčasnom putinovskom Rusku.

Po minuloročnom úspešnom uvedení výberu slovenských krátkych filmov prevažne zo 60. rokov v sekcii prezentujúcej poklady archívov pokračuje SFÚ v prehľbovaní spolupráce s festivalom, tentoraz zapojením sa do projektu Re-selected, zameraného na prieskum neznámych, často podivných histórií vybraných filmových kópií (festivalová politika, problém jazykových verzií, postihy zákazom) uchovávaných vo festivalovom archíve a zároveň dejín kontaktov zástupcov jednotlivých filmových štúdií a organizácií s vedením festivalu a členmi výberových komisií. Po tom, ako sme s vedúcim projektu Tobiasom Heringom pátrali po týchto stopách vo festivalovom archíve, pricestoval v prvej polovici mája do Bratislavy, kde sme pokračovali projekciami a debatami o ďalších kľúčových krátkych filmoch, ktoré sa do Oberhausenu hlásili, boli tam uvedené a dokonca získali cenu alebo sa do programu z rôznych dôvodov nedostali, pričom sme sa už nezameriavali len na 60. roky, ale na všetky roky zaujímavé z hľadiska kolibskéj aktivity smerom k festivalu. Výsledky archívnych prieskumov plánujeme prezentovať koncom roka na seminári v Kine Lumière v Bratislave a spolu s uvedením vybraných titulov a výstupov z výskumu aj na budúcom ročníku oberhausenského festivalu. Avšak zapojenie sa do projektu Re-selected pre nás nie je prínosom len z hľadiska našej prezentačnej aktivity. Podstatná je skôr aktualizácia archívneho výskumu, možnosť formulovať nové otázky, skúšať iné hľadiská. Spolupráca s festivalom v Oberhausene pomáha odкрývať doteraz málo známe súvislosti našich „susedských“ filmových dejín. ◀

Cannes 2019 – zápasy o prežitie

V dňoch 14. až 25. 5. sa konal 72. ročník MFF Cannes, na ktorom zvíťazil juhokórejský film. Slovensko bolo zastúpené v súťaži Cinéfondation, ale krátky film Pura Vida v réžii Martina Gondu cenu nezískal.

Akoby sa divák ocitol v zlatej ére československého filmu. Žiadne veľké zápletky a príbehy, len dominujúca banalita a namiesto záznamu všedného dňa trojhodinový záznam tanca. Béla Tarr dievčenských zadkov Abdellatif Kechiche natočil pozoruhodný film *Mektoub, My Love – Intermezzo* o mágii tanca. Telo bolo v tomto prípade hlavne nástrojom na vyjadrenie túžby, nie slov. Vo vizualizácii jeho vibrácií je film až desivý a jediným dlhším dialógom počas troch hodín tanca je rozhovor dvoch bisexuálnych dievčat o mužských zadkoch. Napriek tomu či práve preto bude titul ťažko distribuovateľný. Dodajme ešte, že postavami i miestami deja nadväzuje na snímku *Mektoub, My Love – Canto Uno* z roku 2017.

Z východoeurópskych filmov sa do hlavnej medzinárodnej súťaže dostal iba rumunský režisér Corneliu Porumboiu s titulom *La Gomera*. Výborný Vlad Ivanov stvárňuje úlohu policajta, ktorý donáša mafii, v príbehu, kde si mafiáni na Kanárskych ostrovoch sprostredkujú dôležité správy písaním v záujme lepšieho utajenia informácií. Možno toto bol prvok považovaný za inovatívny v inak celkom zvyčajnom krimifilme.

Lotyšsko-belgická koprodukcia *Oleg* (r. Juris Kuršietis) patrila k žiarivým východoeurópskym zástupcom v Cannes, hoci „len“ v mimosúťažnej sekcii Quinzaine des Réalisateurs (Directors' Fortnight). Oleg je mäsiar z Lotyšska, ktorý pracuje v Belgicku. Jeho rumunský spolupracovník na jatkách ho raz po opici obviní, že si jeho vinou odrezal prst, a Olega vyhodí. Podnikne strastiplnú cestu po krajine a dostane sa medzi umelcov i medzi poľských mafiánov v Bruseli, ktorí dodávajú miestnym firmám ilegálnu pracovnú silu. A všade trie biedu. (Napokon, človek v núdzi je typickou postavou tých východoeurópskych filmov, ktoré akceptujú zahraničné festivaly.) V tej istej sekcii ma podobne príjemne prekvapil francúzsko-švajčiarsky film *Les Particules*, ktorý sa odohráva na pomedzí uvedených koprodukčných krajín. Ústrednou postavou je osemnásťročný študent Pierre-André, ktorý sa vyberie s kamarátmi na výlet. Jeden z chlapcov sa stratí, nikto nevie ako a nik ho už ani nenájde. Film režiséra Blaisa Harrisona je bez previazaných súvislostí, všetko sú iba častice (ako napovedá už názov) kozmu, častice prachu, slnečného svitu alebo života.

Hlavnou témou filmov v programe však bolo násilie a boj o prežitie. Ojedinele sa násilie objavilo nielen vo forme tragického obrazu doby, ale aj v tak trochu humornej rovine. Podarilo sa to vo výbornom juhokórejskom filme *Gisaengchung* (r. Bong Joon-ho), ktorý napokon získal Zlatú palmu. Ide v ňom o chudobnú rodinu, ktorá vidí svoju šancu v dome takmer ideálnej štvorčlennej rodiny manažéra a vorkoholika. V snímke sa prelína sociálna dráma, komédia, triler, detektívka, psychologická dráma, dystopia... a je to zábavné i desivé. „*Chcel som zaznamenať rastúcu polarizáciu a nerovnosť v spoločnosti,*“ povedal autor. „*Žijeme v ére kapitalizmu ako dominantného svetového poriadku, ku ktorému nie je žiadna alternatíva. (...) Triedy a kasty kapitalistickej spoločnosti sú na prvý pohľad neviditeľné. Rozdiely sú dobre maskované... Na triednu hierarchiu nazeráme ako na relikť minulosti. V skutočnosti sú triedne línie neprekočiteľné. V normálnom svete je veľmi nepravdepodobné, že by sa životné cesty našich štyroch nezamestnaných protagonistov a rodiny manažéra globálnej IT firmy mohli pretnúť. Snáď iba vtedy, ak je niekto z nižšej triedy najatý ako vychovávateľ alebo služobník – ako v prípade nášho filmu.*“

Snímka *Bedári* (udelili jej Cenu poroty) francúzskeho režiséra Ladja Lyho sa odohráva v chudobnej štvrti Montfermeil Les Bosquets v Paríži, na ktorú prvý raz upozornil Victor Hugo vo svojom románe (1862). Film je natočený v tradícii francúzskeho sociálneho realizmu a v centre príbehu je pohotovostná jednotka SCU (Special Combat Unit), ktorá v štvrti operuje v snahe zabrániť najhorším zločinom. Inú, lyrickejšiu cestu zvolil Terrence Malick v nemecko-americkom filme *A Hidden Life* o tichom proteste rakúskeho sedliaka proti nacizmu. Malickova cesta nie je akčná, je to cesta opakujúcich sa záberov na pole, lúky, každodennú prácu. Tie fungujú ako konštanta, ľudia sa však menia a vytláčajú zo svojho kruhu cudzorodého jedinca.

Filmy tohtoročného MFF Cannes ukázali, že nielen európskym tvorcom robí vrásky súčasný stav kapitalizmu a prehlbovanie chudoby. Temné počasie sa tak hodilo k temnej atmosfére filmového programu. ◀

DOK.INCUBATOR SK

Zástupcovia štyroch slovenských projektov dokumentárnych filmov sa zúčastnili na workshope dok.incubator SK, ktorý sa konal od 3. do 5. 5. na Donovaloch pod vedením zahraničných lektorov – strihačky Pernille Bech Christensen a producentov Arasha T. Riahiho a Erika Winkera. Išlo o projekty *Sokoli* (r. Mária Pinčíková), *Neviditeľná* (r. Maia Martiniak), *Šťastne (ne)verní* (r. Diana Fabiánová) a *S úctou, Váš sociálny systém* (r. Martin Tokár). O svojej skúsenosti z workshopu nám napísala autorka filmu *Neviditeľná*.

Trojdnňový intenzívny program obsahoval projekcie vybraných slovenských projektov a následné individuálne konzultácie. Slovenský workshop bol obohatený aj o spoločné prednášky s medzinárodnou časťou workshopu (29. 4. – 4. 5.) a o inšpiratívne stretnutie s dánskou producentkou Sigrid Dyekjaer.

Na dokumentárnom filme *Neviditeľná*, ktorý je mojím celovečerným debutom, som začala pracovať pred piatimi rokmi. Na začiatku tejto cesty som si ani nedokázala predstaviť, akú trasu prejdem. Čakal ma prvý grant na vývoj, zber materiálu, scenár, prvý trailer, granty na produkciu, nakrúcanie v Čechách, druhý trailer, nakrúcanie v USA a na Slovensku, znova granty, tridsaťminútová ukážka, nakrúcanie v Dánsku a nakoniec strižňa. V rukách sme mali finálny zostrih a s producentkou Silviou Panákovou sme začínali riešiť marketingovú a distribučnú stratégiu. Vzhľadom na odbornosť a kontroverznosť témy traumy z pôrodu sme v príprave a v produkcii nemali vysoké šance na účasť na medzinárodných workshopoch. Navyše, krehkosť témy si vyžadovala sústredenú pozornosť v strižni a utajenie natočeného materiálu. Ponuka stať sa súčasťou workshopu dok.incubator SK prišla ako možnosť otestovať si film pred zahraničným publikom a dostať dôležitú spätnú väzbu.

Vzhľadom na to, že film *Neviditeľná* bol v čase workshopu už v postprodukčnej fáze, mojím prvoradým cieľom bolo pripraviť trailer a prekonzultovať s lektormi distribučnú stratégiu. Samozrejme, stalo sa to, čo tvorca nechce zažiť. Spätná väzba po projekcii bola síce veľmi pozitívna, ale zároveň nás podnietila otvoriť sa možnosti prepracovať dramaturgiu filmu, v tom čase dobre vystavanú, ale pre zahraničného diváka menej prehľadnú. Diskusia s ostatnými tvorcami a s lektormi odkryla slabé a silné miesta filmu. Všetci sme na jednej lodi a namiesto kritiky sa nám dostalo podpory, ktorá je pre režiséra v celom tvorivom procese nevyhnutná. Jeden a pol dňa sme strávili v strižni s Arashom T. Riahim, ktorý v Rakúsku pôsobí aj ako režisér. Bol to veľmi kreatívne strávený čas. Zrazu vidíte svoj materiál, s ktorým niekto pracuje úplne novým spôsobom. Spoločne obja-

vujete nové spojenia a možnosti, ako zoradiť jednotlivé časti filmu. Jemnou zmenou dramaturgie dostávajú spojenia iný význam. No zároveň je tu krehká čiara, ktorú ak prekročíte, rozbije sa vám celá štruktúra filmu.

Osobná konzultácia s nemeckým producentom Erikom Winkerom nám umožnila spoločne sa zamyslieť nad možnosťami filmu a cielene zamerať naše ďalšie kroky v oblasti medzinárodných festivalov a televízií. Tieto konzultácie inšpiratívne doplnil rozhovor so Sigrid Dyekjaer, ktorá všetkým slovenským projektom pomohla vytvoriť takzvanú DNA filmu. V rozhovore s vami hľadá vašu skutočnú inšpiráciu, motiváciu nevzdať to, obrázy a farby filmu, slová, ktoré sa vám s ním spájajú. Pre mňa bol tento rozhovor najdôležitejšou časťou workshopu a energiou na to, čo nás s filmom ešte len čaká. Zároveň to prepojilo náš tím a posilnilo spoločný zámer, dostať film k čo najširšiemu publiku.

Za najväčší prínos workshopu považujem posilnenie vnútorného pocitu, že aj slovenské filmy sú konkurencieschopné na európskom trhu. Nehovorím iba o svojom projekte, ale aj o projektoch svojich kolegov, ktoré boli súčasťou podujatia. Myslím si, že je veľmi dôležité nebáť sa prezentovať naše filmy aj za hranicami a prinášať tak slovenský pohľad na aktuálne témy.

A čo s filmom ďalej? Po návrate sme strávili ešte celý týždeň v strižni. Spolu so strihačkou Máriou Hirgelovou sme sa vrátili k našej pôvodnej verzii strihu a zapracovali nové postrehy z workshopu. Veríme, že tak vznikla lepšia verzia, ktorá otvorí tému traumy z pôrodu nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. Zároveň ostávame v kontakte s koordinátorom dok.incubator SK Tomášom Potočným, ktorý nám má sprostredkovať ďalšie osobné stretnutia na druhom workshope na konci júna v Telči v Česku. Tam by sme sa mali stretnúť so sales agentmi a so zástupcami zahraničných festivalov, ako sú IDFA alebo DOK Leipzig. ◀

Hovory s TGM

(Bontonfilm)

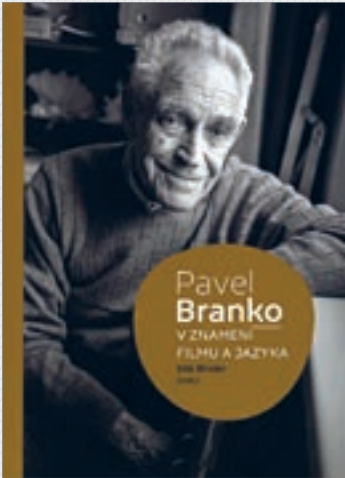
Rok 2018 sa niesol v znamení niekoľkých výročí. Jedným z nich bolo aj sto rokov od vzniku Československa. Debutujúci Jakub Červenka sa podujal spracovať zdanlivo nesfilmovateľnú predlohu, preniesť na plátno rozhovory prvého československého prezidenta Tomáša Garrigua Masaryka a spisovateľa Karla Čapka. A podarilo sa mu to vďaka výborným výkonom Martina Hubu a Jana Budařa, ale i vďaka kamere Jana Malířa. Dej česko-slovenského filmu *Hovory s TGM* (2018) sa odohráva v záhrade zámku v Topolčiankach počas jedného jesenného dňa roku 1928. Rozhovor Čapka a Masaryka sa točí okolo publikovania práve dokončenej knihy, ktorá má verejnosti ľudsky priblížiť hlboký myšlienkový svet prezidenta. Film je nakrútený v dnes už netradičnom formáte 4 : 3 a má upravenú farebnosť obrazu, ktorý pôsobí ako staré kolorované fotografie a približuje tak dobu, keď sa príbeh odohráva. Zuzana Paulini a Juraj Steiner získali s týmto filmom Slnko v sieti za masky. Film je na DVD s obrazom vo formáte 1,34 : 1, so zvukom DD5.1 a DD2.0 s českými aj anglickými titulkami i s českými titulkami pre nepočujúcich. Ako bonus je na DVD fotogaléria.

Ked' draka bolí hlava

(Magic Box)

Dušan Rapoš sa po rokoch vracia k žánru, s ktorým začínal – k rozprávke. Hlavnými hrdinami jeho najnovšieho česko-slovenského filmu *Ked' draka bolí hlava* (2018) sú Barborka a Tomík, ktorí trávia prázdniny u babky a dedka pod Dračou skalou. Jedného dňa sa deti rozhodnú prespať s dráčikom v jaskyni, kde objavia starú mapu. Dráčik im začne rozprávať príbeh o vzniku Kráľovstva draka, láske princeznej a princa, veľkej kliatbe, strašnom drakovi, zlom škriatkovi, ale aj o tajomstve Nezábudkovej lúky. Rapoš je spolu s Petrom Šiškom aj autorom knižnej predlohy a hudby k filmu. Málokto si asi uvedomí, že nielen *Hovory s TGM*, ale i tento titul je príspevkom k storočnici Československa. Aj preto bola premiéra v kinách 28. 10. 2018 a jedna hlava dráča hovorí po slovensky a druhá po česky. Karel Gott zase používa v úlohe deda kováča slovenčinu, kým Kamila Magálová češtinu. Film je na DVD vo formáte 16 : 9 so zvukom DD5.1 a DD2.0, so slovenským audiokomentárom pre zrakovo postihnutých a slovenskými titulkami pre sluchovo postihnutých a s českými aj anglickými titulkami. Ako bonusy nájdete na nosiči film o filme, *Vianočnú pieseň* Vaša Patejdla a videoklip *Ked' draka bolí hlava*.

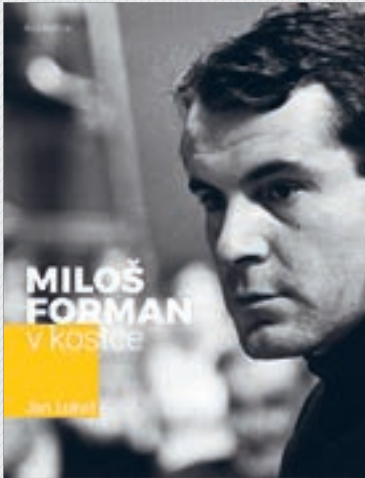

Erik Binder (zost.): Pavel Branko.

V znamení filmu a jazyka

(Slovenský filmový ústav v spolupráci so Slovenskou filmovou a televíznou akadémiou, Bratislava, 2019, 200 strán)

Na vlaňajšej prehliadke Týždeň slovenského filmu udelili filmovému publicistovi Pavlovi Brankovi Cenu Petra Mihálíka za celoživotný prínos v oblasti kritickej reflexie filmového umenia a pri tej príležitosti sa uskutočnil seminár, ktorý priblížil osobnosť, tvorbu i životné peripetie pána Branka. Tento rok sa na menovanej bilančnej prehliadke krstila publikácia, ktorá je zostavená z príspevkov zo spomenutého seminára a doplnená o ďalšie texty. Celkovo ich zborník obsahuje štrnásť. Časť z nich sa zameriava na Brankovo pôsobenie v oblasti filmovej kritiky a publicistiky, otvárajú sa však napríklad aj témy z jazykového súdka, do ktorého rozhladený autor takisto s chuťou načieral, viaceré príspevky sú zároveň osobnými spomienkami na stretnutia a rozhovory s pánom Brankom. Publikácia obsahuje texty Erika Bindera, zostavovateľa zborníka, Borisa Filana, Ladislava Volka, Zuzany Piussi, Iris Kopcsayovej, Martina Šmatláka, Rudolfa Urca, Václava Maceka, Jeleny Paštékovéj, Martina Kaňucha, Martina Štolla, Petra Ulmana, Martiny Ivanovej a Ingrid Hrubaničovej.

Jan Lukeš:

Miloš Forman v kostce

(Academia, Praha, 2019, viaz., 224 strán)

Krátko po skone Miloša Formana (1932 – 2018) šokoval aktívne publikujúci riaditeľ Občianskeho inštitútu Roman Joch vo významnom českom denníku nepietne agresívnym textom s názvom *Proč Forman tolik nenáviděl naší civilizaci?*. Podujal sa ideologickým šermovaním s kategóriami dobro, pravda a krása podryť režisérov odkaz osočením z ľavicovoliberalnej servilnosti a snobskej pomýlenosti. Aj keď sa pri tomto nálepkovaní „polepkal“ hlavne sám autor, klíčeniu takto siatej planej predpojatosti našťastie zamedzuje aj početný rad českých formanovských publikácií, v ktorom dominujú tri vydania režisérových spomienok *Co já vím?* (1994, 2007, 2013), spísaných Janom Novákom. Lukešova „príručka“ sleduje umelcovo dielo aj cez osobné peripetie a tematické okruhy, prináša komentovaný filmografický sumár, prehľad dokumentov a knižných titulov, štúdie vrátane textu o neuskutočnených „československých“ zámeroch. Historik uplatňuje ukážky vlastnej korešpondencie s režisérom, pripomína dobový príspevok Milana Kunderu a využíva rôznorodú obrazovú prílohu.

čo robia

Eva Borušovičová

[scenáristka, režisérka, spisovateľka]

Keďže sme práve odložili realizáciu filmovej adaptácie Slobodovej **Uršule**, filmom sa venujem len tým študentským u nás na fakulte. Máme pár dní pred klauzúrami, takže napätie vrcholí, talent bujnie a vznikajú pekné filmy. Okrem toho píšem divadelnú hru, ktorú by som mala režírovať v Štúdiu L+S, kde už siedmu sezónu hrajú mojich **69 vecí lepších než sex**. Ešte stále je vypredané, a tak všetci dúfame, že moju ďalšiu hru budú mať diváci rovnako radi. A vo voľných chvíľach kontrolne počúvam audioknihu **Do plaviek**. Onedlho vyjde na CD a je to prvá audiokniha, ktorú som aj načítala. Znie to trochu amatérsky, ale veľmi vrúcne.

Mirka Gimaldi

[výkonná producentka]

Od januára som dvojnásobná mama a s manželom nám deti robia obrovskú radosť. Popritom sa nakrúca komédia Martina Šulíka **Muž so zajačimi ušami**, ktorá by mala ísť do kín na jar 2020. S Martinom spolupracujeme aj na dokumente, v ktorom by sme chceli priblížiť osobnosť Milana Sládka a cez jeho život a tvorbu zachytiť nielen premenu umenia pantomímy, ale aj zmenu spoločenských vzťahov. Intenzívne spolupracujem aj na televíznej tvorbe a koordinujem produkciu úspešného seriálu **Sestričky**, ktorý pripravujeme s úžasným tímom ľudí pod taktovkou Petra Kelíška. Mojou najväčšou srdcovkou je už pár rokov večerníček **Tresky plesky**, ktorý dokončujeme s Veronikou Kocourkovou.

Robert Kirchhoff

[dokumentarista]

Ako producent a režisér dokončujem film **Všetci lidé budou bratia**, skladanie tváre Alexandra Dubčeka v dobe utópií, a ako koproducent šesťhodinový opus Karla Vachka **Komunizmus**, fragmentovaný autoportrét v troch dejstvách o konci zastupiteľskej demokracie. Pribuznosť nie je náhodná. Stále nedokážem vystúpiť zo svojej doby, ktorá práve teraz nemá najlepšie vyhliadky. Plní blahobytu unikáme pred zánikom sveta – plní slobody túžime po pevnosti zvanej totalita. Pokúšam sa to pochopiť alebo „aby som nezaplakal – ústa sa musia smiať“.

Filmový klub pre seniorov

Kino Lumière spustilo cyklus filmových projekcií za zvýhodnené vstupné (2 eurá) pre návštevníkov nad 59 rokov. Platí to aj pre divákov, ktorí prídu do kina ako sprievod svojho rodiča/starého rodiča. Premietat sa bude dvakrát do týždňa (v utorok a piatok). Ostatní diváci môžu takéto projekcie využiť za štandardné vstupné.

SENIOR KINO

/ 4., 7., 11., 14., 18., 21., 25., 28. jún ▶ 10.00/16.15
/ Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Kino pre rodičov s deťmi

Kino Lumière spustilo cyklus filmových predstavení pre rodičov s malými deťmi, na ktoré sa dá ísť aj s kočíkom a bez obáv, že by sa niekto sťažoval na plač. Premietania budú mať výrazne zníženú hlasitosť a v kinosále zostane aj počas projekcií mierne svetlo. Cyklus je určený pre rodičov, nepôjde o detské filmy. V júni sú naplánované tituly *Čo sme komu zase urobili* (r. Philippe de Chauveron), *Studená vojna* (r. Paweł Pawlikowski), *Bolesť a sláva* (r. Pedro Almodóvar) a *Zamilovaná Gloria* (r. Sebastián Lelio).

BABY KINO / 5., 12., 19., 26. jún ▶ 10.00 / Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Talianske výtvarné umenie na plátne v kine

Filmová prehliadka Cinevitaj je súčasťou festivalu Dolce Vitaj, ktorý organizuje Taliansky kultúrny inštitút v Bratislave. Tento rok má podtitul Veľkí talianski majstri na plátne. Cyklus dokumentárnych filmov priblíži majstrov talianskej renesancie a baroka a ich tvorbu. Botticelliho výtvarnej interpretácii Danteho *Pekla* sa venuje dokument *Ralpha Loopa Botticelli: Inferno*. Pri digitálnom spracovaní umelcovho diela sa odkryli detaily, ktoré boli dovtedy voľným okom nepozorovateľné. *Raffaello: Pán malby* (r. Luca Viotto) mapuje život ďalšieho talianskeho renesančného maliara a architekta. Pohľad zblízka na proces vzniku vybraných diel jedného z najznámejších predstaviteľov vrcholnej renesancie Michelangela Buonarrotiho ponú-

ka film *Michelangelo: Nekonečno* (r. Emanuele Imbucci). Film *Leonardo da Vinci: Génius v Miláne* (r. Luca Lucini, Nico Malaspina) objavuje každodenný život umelca počas jeho pobytu v Miláne a putuje po miestach, kde zanechal stopu. *Caravaggio: Duša a krv* (r. Jesus Garces Lambert) je venovaný životu a dielu jedného z najkontroverznejších a najoceňovanejších umelcov svojej doby Michelangela Merisiho, známeho ako Caravaggio. Režisér Giuseppe Domingo Romano natočil film *Tintoretto: Rebel v Benátkach* podľa scenára Melanie Mazzucco a Marca Panichella. Účinkuje v ňom napríklad aj Peter Greenaway.

CINEVITAJ 2019 / 6 – 27. jún / Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Andreas Dresen a jeho tri filmy

Pri príležitosti 30. výročia pádu Berlínskeho múru a Nežnej revolúcie uvedie Velvyslanectvo Spolkovej republiky Nemecko a Goetheho inštitút v Bratislave tri filmy Andreea Dresena. Režisér osobne uvedie svoju ostatnú snímku *Gundermann*, ktorá tento rok získala až šesť Nemeckých filmových cien vrátane kategórií film, réžia, scenár a herec v hlavnej úlohe. Po projekcii je plánovaná diskusia. Ďalšie dva Dresenove filmy sa premietnu nasledujúci deň. Titul *Keď sme snívali* zachytáva obdobie krátko po znovuzjednotení Nemecka, keď sa javilo všetko ako možné. Film *Tichá krajina* je zase z obdobia krátko pred pádom Berlínskeho múru.

SLOBODA. NÁDEJ. SKUTOČNOSŤ / 11. – 12. jún
/ Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Kvalitné snímky za symbolickú cenu

Asociácia slovenských filmových klubov prináša aj tento rok do klubových kín vybrané európske tituly za symbolické vstupné 1 euro. V ponuke sú na jednej strane niekoľkoročné snímky, ako napríklad *Attila Marcel* (r. Sylvain Chomet), *Proti prírode* (r. Ole Giæver, Marte Vold) alebo *Hon* (r. Thomas Vinterberg), ale zároveň aj tituly, ktoré mali premiéru len nedávno: *Studená vojna* (r. Paweł Pawlikowski), *Tiesňové volanie* (r. Gustav Möller), *Climax* (r. Gaspar Noé), *Striedavá starostlivosť* (r. Xavier Legrand). Dokopy ide o 30 filmov.

EURÓPSKE FILMY ZA EURO / 15. jún – 31. august
/ Slovensko, vybrané mestá / www.asfk.sk

REDAKCIA NEZODPOVEDÁ ZA ZMENY V PROGRAME PODUJAŤ!

— pripravila Jaroslava Jelchová —

1 — Studená vojna – foto: ASFK —

— odporúča
filmový kritik
Miloš Ščepka —

JÚNOVÉ
SPECIÁLITY
V SLOVENSKÝCH
KINÁCH

Veľmi osobné filmové tipy

Júnový program Filtotéky Slovenského filmového ústavu na mňa pôsobí ako výklad cukrárne na maškrtné dieťa: *Moderná doba*, *Big Lebowski*, *Nesmúť*, *Nové strašidlá...* Našťastie, filmové umenie na rozdiel od sladkostí nespôsobuje zdravotné problémy. Práve naopak. Až sa čudujem, prečo ešte nikto nezaviedol terapiu filmom. Ak by jestvovala, Kino Lumière by bolo naším sanatóriom.

Kino morálneho nepokoja je vraj zastarané. Bolševickí propagandisti mu nedovolili viac, len zaoberať sa subtilnými odtienkami charakterov a vzťahov, kazov na inak dokonalom profile mladého budovateľa komunizmu. Karierizmus, protekcie, pokrytectvo, egoizmus – to všetko má dnes iný náboj. Človek musí byť ambiciózny, dynamický, flexibilný a sústredený na dosiahnutie cieľa. A úspech je boh, ktorému sa dnešok klania. Lenže doba zhrubla najmä preto, že sme sa

Konštanta
— foto: archív SFÚ

Šťastie
— foto: archív SFÚ

prestali zaoberať „pletkami“, ktoré boli pre poľských filmárov pred štyrmi desaťročiami zásadnými problémami a témami ich skvelých filmov. Pre podaktorých nimi zostali dodnes, ako dokazuje Krzysztof Zanussi. V júni oslávi osemdesiatku a treba si ho pripomínať. Aby meno Zanussi ostalo spojené s *Ilumináciou*, *Špirálou*, *Konštantou* či *Rodinným životom*, nie s domácimi spotrebičmi...

Komunisti vôbec robili divné kusy. Napríklad pridelovali byty v jednom dome fabrickým robotníkom, sólistom Národného divadla, sochárom aj filmárom. Jozef Medved nepatril k špičke slovenského filmu a príjemný nebol ani ako sused – jeho hlučných alkoholických eskapád sme sa všetky deti z Mikovíniho ulice panicky báli. Medvedov celovečerný debut (a zároveň prvá a jediná dlhometrážna réžia kameramana Karola Kršku) *Štvorylka* podľa Janka Jesenského je dôkazom nesporného talentu a nenaplnených prisľubov.

Keď som pred rokmi robil rozhovor s Larsom von Trierom k jeho filmu *Dogville*, natrafil som na fanfarónsky zábavného tvorca. Nie že by *Dogville* bol taký smiešny. *Antikrist* či *Melancholia* už vonkoncom nie. Len od tých čias žiadne Trierove filmy nedokážem brať tragicky či nedajbože deprimujúco.

Najnovšie a posledné stretnutie: polhodinka s Agnès Varda na tohtoročnom Berlinale po tom, ako jej Dieter Kosslick odovzdal cenu Berlinale Kamera. Moju devätnásťročnú dcéru síce autobiografický dokument *Varda by Agnès* neoslovil, no aj ju očarila stará pani s výstredným účesom, plná nápadov, elánu, nadhľadu a múdrosti. „Po osemdesiatke som sa desila, že môj čas vypršal. Teraz, po deväťdesiatke, necítim žiadny strach ani stres, užívam si každý deň,“ povedala. Päť týždňov nato priniesli médiá smutnú správu o jej skone. Diela *Cléo od piatej do siedmej* a *Šťastie* sú dôstojnou spomienkou. ◀

Creative Europe Desk Slovensko informuje

Kancelária Creative Europe Desk Slovensko vydáva od roku 2004 **Správu o stave slovenskej audiovizie**, a to vždy pred festivalom v Cannes, čo je prvé medzinárodné fórum, kde je k dispozícii. **Správa o stave slovenskej audiovizie v roku 2018** prináša v 17 kapitolách množstvo podrobných informácií o najrôznejších aspektoch slovenského audiovizuálneho priemyslu. Autorom správy je Miroslav Ulman, vychádza v slovenčine a v angličtine a je určená pre profesionálov, domáce a zahraničné inštitúcie a organizácie. Kompletnú správu nájdete na www.cedslovakia.eu. Skrátená verzia tvorí prílohu Film.sk.

Aktuálne uzávierky podprogramu MEDIA: 4. 6. má uzávierku Kinodistribúcia – selektívna schéma (EACEA/28/2018). Keďže ide o druhú uzávierku výzvy, podmienky ostávajú rovnaké.

— vs —

Animovaný Šarkan mieri do kín

Krátky animovaný film Martina Smatanu **Šarkan**, ktorý mal svetovú premiéru vo februári na prestížnom Berlinale v sekcii Generation Kplus, sa dostáva v júni do tunajšej kinodistribúcie. Asociácia slovenských filmových klubov ho nasadila ako predfilm k celovečernému animovanému titulu **Veľký zlý lišiak a iné príhody** (r. P. Imbert, B. Renner). Smatana rozpráva príbeh o odchádzaní blízkeho človeka z pohľadu dieťaťa, nepoužíva slová, zato sa pohráva s poetickými nápadmi napojenými na výtvarnú štylizáciu a špecifickú materiálovú povahu „bábkového“ sveta. **Šarkan** vznikol v česko-slovensko-poľskej koprodukcii.

— dan —

Aktuálne uzávierky

2. ročník súťaže Cena Asociácie slovenských filmových strihačov
Uzávierka: 17. 6. 2019

Súťaž strihačskej tvorby za obdobie

posledných dvoch rokov vyhlasuje Asociácia slovenských filmových strihačov (ASFS). Víťazov v piatich kategóriách (hlavná cena, strih hraného, dokumentárneho, študentského filmu, strih v televíznej audiovizuálnej tvorbe) vyberie päťčlenná medzinárodná porota na čele s poľskou strihačkou Mileniou Fiedler, ktorá spolupracovala napríklad na snímkach Wajdu, Zanussiho, Majewského či Stuhra. Slávnostné odovzdávanie cien sa uskutoční v októbri a ASFS udelí aj ocenenie za celoživotné dielo. Podujatie bude mať i vzdelávaciu časť. Viac informácií spolu s prihlasovacím formulárom nájdete na www.asfs.sk.

3. ročník súťaže RECfruit
Uzávierka: 15. 7. 2019

Súťaž pre začínajúce talenty vo video-tvorbe je určená pre tvorcov vo veku 12 až 26 rokov. Môžu do nej prihlasovať videá v dĺžke od 30 sekúnd do 2 minút, nakrútené na tému Bola to náhoda?. Viac informácií nájdete na www.recfruit.sk, kde sa zároveň dajú prihlasovať súťažné videá.

profil

— text: Barbora Gvozdjaková /
filmová publicistka — Z filmu *Slnko v sieti*
foto: archív SFÚ/Margita Skoumalová —

OLGA ŠALAGOVÁ

Trnavská rodáčka si už od útleho detstva rada spievala či hrala scénky. Na filmovom plátne debutovala v pamätnej snímke Štefana Uhra *Slnko v sieti* (1962). Divadelný angažmán získala v Krajevom divadle v Nitre a takisto na bratislavskej Poetickej scéne. Olga Šalagová sa v júni dožíva 75 rokov.

— Hneď v úvode hereckej kariéry sa jej podarilo čosi nevídané. Prvú možnosť predviesť svoj talent na filmovom plátne totiž dostala v jednom z najskloňovanejších diel (česko)slovenskej kinematografie – v *Slnku v sieti* (1962). Mala vtedy sedemnást rokov a stvárnila vedľajšiu úlohu Jany na brigáde v Meleňanoch. O tri roky neskôr sa Olga Šalagová objavuje, ešte stále ako neherečka, vo vojnovej dráme Andreja Lettricha *Mŕtvi nespievajú*. Dvojdielna filmová adaptácia rovnomennej literárnej predlohy spisovateľa Rudolfa Jašíka realisticky zachytáva obraz života a vzťahov počas 2. svetovej vojny v zmiešanom slovensko-nemeckom prostredí. Menšiu úlohu si vzápätí „strihla“ aj v ďalšom pôsobivom filme Štefana Uhra *Panna zázračnica* (1966).

— Po maturite sa Šalagová prihlásila na konzervatórium (odbor spev, ktorému sa venovala aj na LŠU) a súčasne na Vysokú školu múzických umení v Bratislave. Po ukončení štúdiá sa predstavila ako barónka v úspešnom televíznom projekte *Adam Šangala* (s Ivanom Palúchom v hlavnej úlohe) z roku 1972. Nakrútil ho Karol Spišák.

— Krátky čas bola členkou bratislavskej Tatra revue. V nitrianskom Krajevom divadle (predchodca súčasného Divadla Andreja Bagara) pôsobila ako členka súboru od novembra 1968 do októbra 1970. Z tohto obdobia sa v jej podaní vyzdvihujú úlohy Grácie v Benedettiho *Kytici červených ruží*, Magdy v Ingeho *Pikniku* a Lujzy v Thomasovej hre *Sedem žien*. „Tam som hrala krásne postavy a bol tam výborný kolektív,“ poznamenala Šalagová. V roku 1972 sa objavila v *Hlase slobody a pravdy* na divadelných doskách Poetickej scény v Bratislave a po jej pričlenení k Novej scéne sa stala súčasťou aj tohto súboru.

— Olga Šalagová rada spomína aj na svoje filmové postavy, z ktorých spomeňme aspoň tie vo filmoch *Hriech Kataríny Padychovej*, *Horúčka* (oba v réžii Martina Hollého), *O sláve a tráve* (r. Peter Solan), *Gulďčky* (r. Jozef Zachar), *Cesta ženy* (r. Dušan Kodaj), *Kamarátky* (r. Štefan Uher), *Tango pre medveďa* (r. Stanislav Barabáš) alebo *Volanie démonov* (r. Andrej Lettrich). No a, samozrejme, účinkovala aj v množstve televíznych titulov. Jeden z jej bratrancov vypátral, že „šalaga“ znamená v koptčine „veliteľ“ alebo „náčelník“, a Olga Šalagová neraz dostávala úlohy neprehliadnutelných, výrečných, rozhodných a ráznych žien.

— Už v roku 1966 sa vydala za hudobného skladateľa Milana Dubovského, s ktorým sa spoznala pri skúšaní jednej z hier na vysokej škole. Po Nežnej revolúcii sa na nejaký čas od herectva odklonila a vstúpila do politiky. Stala sa štátnou tajomníčkou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, neskôr však z funkcie odišla na vlastnú žiadosť. V jednom dobovom rozhovore označila dva roky strávené v politike za horor. V súčasnosti sa venuje primárne dabingu a sporadicky ju vídať v domácich televíznych seriáloch.

— Olga Šalagová mala kedysi možnosť účinkovať i za veľkou mládkou, ale rozhodla sa pre Slovensko. Za záujem zo zahraničia vďačí filmu *Tango pre medveďa* (1966), ktorý sa dostal na festival do Viedne. Šalagová dostala ponuku sedemročnej zmluvy s tým, že prvé dva roky mala stráviť v Londýne – mali slúžiť ako príprava na hviezdnu kariéru v USA. Ona to však odmietla. „Pripadalo mi to ako otročina. A ja som odmalička veľmi slobodný duch.“ ◀

www.artfilmfest.sk www.cinepass.sk/aff

— text: Daniel Bernát — Z filmu Zmluva s diablom
foto: archív SFÚ/Vladimír Vavrek —

MARTA RAŠLOVÁ

Marta Rašlová vtrhla do slovenského filmu ako veľmi mladá a obsadzovali ju hneď tí najvychytenejší režiséri. „Vtrhla“ je v jej prípade priliehavý výraz, už pre tú živelnosť, akú predviedla v Slávnosti v botanickej záhrade. Koncom mája oslávila herečka 70. narodeniny.

— Marta Rašlová bola zaujímavým zjavom filmovej scény, prepájali sa v nej dievčenská nevinnosť, naivita a spontánnosť so ženskými pôvabmi a sebavedomím. Začínala v zlatých šesťdesiatych, bez hereckého vzdelania a pri prvej výraznejšej úlohe vo filme Stanislava Barabáša *Tango pre medveďa* (1966) mala iba sedemnásť. „Objavila“ ju pomocná režisérka Eva Trnková (neskôr Štefankovičová) vo Vysokoškolskom klube. Bratislavská rodáčka mala rada rušný spoločenský život. Ako sama tvrdí, od malička bola výmyselná, chodila do dramatického krúžku aj na balet, ktorému sa začala venovať i na konzervatóriu, ale po prvom ročníku odtiaľ odišla. Študovala na polygrafickej škole.

— Po *Tangu pre medveďa* prišla ponuka od režiséra Jozefa Zachara, ktorý ju obsadil do úloh jednej z maturantiek ochutnávajúcich život v *Zmluve s diablom*. No a na konci dekády prišla silná zostava titulov: celovečerné debuty Ela Havettu (*Slávnosť v botanickej záhrade*) a Dušana Hanáka (322) i televízne projekty *Sladké hry minulého leta* v réžii Juraja Herza a *Prípad jasnovidca Hanussena* (r. A. Lettrich). Výborne zapadla najmä do pestrej zostavy postáv a postavičiek Havettovej *Slávnosti* a energicky prispela do krútnavy obrazov, farieb, nálad a interakcií. Sama na to s odstupom času spomína ako na výnimočnú skúsenosť. „V prvom rade som mala vtedy iba dvadsať rokov a život bol pre mňa gombička. Zároveň to bola ešte taká otvorená doba. No a celkovo na filme pracoval štáb, z ktorého išla radosť. Atmosféra bola

odľahčená a neustále sme sa zabávali, ani som nevedela, kedy sa nakrúca a kedy nie,“ uviedla Rašlová pre *Film.sk* s tým, že nepociťovala žiadny stres a ani nevnímala, že vlastne hrá. „Tie pocity zodpovednosti spojené s trémou prichádzali až s vekom.“

— V tomto období sa zároveň dostala na dosky bratislavského Divadla na Korze, kde bola do jeho zániku v roku 1971. To sa už začala iná éra, no o filmové ponuky nemala Marta Rašlová núdzu. Prenikla aj do českých projektov (opäť ju obsadil Juraj Herz, s ktorým spolupracovala i neskôr) a dokonca nakrúcala v Nemecku. V 80. rokoch sa pravidelnosť jej účinkovania trochu narušila a išlo skôr o drobné úlohy. Marta Rašlová bola zamestnaná, filmovečkám sa popri svojej práci mohla venovať len obmedzene a nebolo na to veľa času aj preto, že prišli deti (má dvoch synov s Olegom Tatarkom, synom Dominika Tatarku). Napriek tomu sa objavila napríklad v snímkach Dušana Trančíka *Iná láska* a *Mikola a Mikolko* alebo v *Galošiach šťastia* (znovu Herz), *Slaných cukríkoch* (r. E. Štefankovičová), *Úsmeve diavla* (r. J. Zeman) či *Rabake* (r. D. Rapoš). Po revolúcii ju niekoľkokrát obsadil aj Martin Šulík. Už dlhšie sa však táto majiteľka svojského temperamentu divákovi až na malé výnimky nepripomína. Čím teda žije v súčasnosti? Venuje sa rodine a cestovaniu. Okrem iného. ◀

— text: Milan Černák —

Čomu veriť, čomu nie?

Filmové týždenníky ako žánr spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku *Film.sk* ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

— Prednedávnom uverejnil mienkotvorný denník názor českého novinára, ktorý vyslovil výrazný nesúhlas s tým, že česká verejnoprávna televízia dáva vysielať starých filmových týždenníkov voľný priestor šíreniu neprijateľnej propagandy (ČT vysiela na druhom programe pravidelne *Československý filmový týždeň* z čias socializmu). Takýto názor by sme mohli vzťahovať aj na situáciu na Slovensku – aj keď TA3 nie je verejnoprávnym vysielateľom.

— Alebo je to ináč? Percepcia televízneho diváka by sa mohla diať v troch vzájomne sa prelínajúcich rovinách: akceptácia historického kontextu zobrazenej reality (obraz nasnímaný kamerou), uvedomenie si „pridanej hodnoty“, ktorú tvorí propagandistická tendencia vyjadrená najmä sprievodným hovoreným slovom (komentár) a zhodnotenie oboch zložiek súčasným poznaním diváka. Je však reálne očakávať to od dnešného konzumenta informačného boomu, zavaleného bezpočtom neoverených i zámerne falošných informácií, ktorým často rád uverí?

— Vychádzajúc z toho je predložená kolekcia týždenníkov priam vzorovou ukážkou na overenie: november bol mesiacom československo-sovietskeho priateľstva a Vianoce iba sviatkami mieru. Tak tu máme: oslavy Veľkej októbrovej revolúcie (TvF č. 46), šot o vzornej odbočke Zväzu československo-sovietskeho priateľstva v závode Nový domov v Spišskej Novej Vsi (č. 48), reportáž zo Štafety priateľstva a mieru a z ľudových kurzov ruštiny (obe v č. 49), obrazy a sochy inšpirované Októbrovom a prezentované na výstave ako Umenie bojujúce (č. 47) a informáciu o tom, že od 1. januára bude orgán KSČ *Rudé právo* vychádzať vo svetovom formáte aj v slovenčine (č. 51).

— Celkový obsah dopĺňali o. i. výzvy roľníkom, aby nezabudli po zbere úrody zorať pôdu (č. 44 a 49) s kritickou výhradou o nehospodárnom nevyužívaní mechanizácie, ale aj atraktívne snímky o československých štvorčatách z Hradca Králové (č. 44) – mimochodom, práve by mohli mať 60 rokov – a o karnevale bratislavských vysokoškolákov (č. 48).

— Filmoví spravodajcovia sa pokúsili pozrieť na svoju prácu satirickým pohľadom v silvestrovskom týždenníku (č. 52) – ten však vrchnosť neschválila a svetlo sveta, resp. filmové plátno nikdy neuzrel. Prvýkrát (a posledný) sa stalo, že rovnaký žurnál premietali v kinách dva týždne. ◀

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – JÚN 2019

- 1. 6. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 43/1959 a 44/1959 (repríza 2. 6. o 8.30 hod.)
- 8. 6. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 45/1959 a 46/1959 (repríza 9. 6. o 8.30 hod.)
- 15. 6. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 47/1959 a 48/1959 (repríza 16. 6. o 8.30 hod.)
- 22. 6. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 49/1959 a 50/1959 (repríza 23. 6. o 8.30 hod.)
- 29. 6. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 51/1959 a 52/1959 (repríza 30. 6. o 8.30 hod.)

→ Krátky film <i>Šarkan</i> Martina Smatanu sa stal najlepšou detskou sním=kou na 26. Medzinárodnom festivale animovaných filmov v Stuttgar-te (30. 4. – 5. 5.).
→ Cenu mladého publika 2019 udelila detská porota Európskej filmo-vej akadémie holandskej snímke <i>Vechtmeisje</i> (r. J. Timmers). O cene rozhodovali aj detskí diváci zo Slovenska na podujatí, ktoré sa usku-točnilo 5. 5. v bratislavskom Kine Lumière.
→ Do užšieho výberu nominantov na ocenenie BAFTA Student Film Awards 2019 bol 7. 5. zaradený krátky študentský film <i>Výlet</i> režiséra Daniela Riháka, absolventa FTF VŠMU.
→ Vo veku 85 rokov zomrela 11. 5. Mária Solanová. Pracovala ako re-daktorka a scenáristka v Spravodajskom filme a v Československej televízii. Bola manželkou slovenského režiséra Petra Solana, s ktorým aj spolupracovala na viacerých dokumentoch.
→ Internetový portál Spotted by Locals zverejnil 15. 5. zoznam najlep-ších arthousových kín v Európe, v ktorom sa nachádza aj bratislavské Kino Lumière.
→ Vo veku 72 rokov zomrel 22. 5. slovenský spisovateľ a scenárista Du-šan Mitana. Je autorom scenára k filmu Petra Solana <i>A pobežím až na kraj sveta</i> (1979), ktorý je adaptáciou knihy Márie Ďuríčkovej. Napísal aj niekoľko scenárov k televíznym filmom a inscenáciám, ako <i>Škoda lásky</i> (r. Elo Havetta, 1973), <i>Dynamit</i> (r. Pavol Haspra, 1973) a <i>Albert</i> (r. Franti-šek Vláčil, 1985). Tento rok mu prezident Slovenskej republiky udelil štátne vyznamenanie Rad Ľudovíta Štúra I. triedy za mimoriadne zá-sluhy o rozvoj v oblasti kultúry, prozaickej tvorby a literárnej činnosti.
→ Film <i>Dobrá smrť</i> Tomáša Krupu sa bude za Slovensko uchádzať o Eu-rópsku filmovú cenu v kategórii dokumentárnych filmov. Európska filmová akadémia rozšírila podmienky, za ktorých je možné film pri-hlásiť. Členovia Slovenskej filmovej a televíznej akadémie (SFTA) preto vyberali len spomedzi dokumentárnych titulov. Okrem <i>Dobrej smrti</i> spĺňali podmienky aj snímky <i>Posledný autoportrét</i> Mareka Kuboša a <i>Ka-pela</i> Ladislava Kaboša. Slávnostné odovzdávanie cien 32. ročníka sa uskutoční 7. 12. v Berlíne. Informáciu zverejnila SFTA 28. 5.

3. 6. 1944 Oľga Šalagová – herečka
12. 6. 1929 Margita Skoumalová – fotografka
22. 6. 1924 Terézia Kronerová – herečka (zomrela 15. 6. 1999)
22. 6. 1949 Jaroslav Filip – hudobný skladateľ, spevák, herec (zomrel 11. 7. 2000)
23. 6. 1929 Ján Cifra – kameraman, fotograf (zomrel 2. 10. 1959)
24. 6. 1924 Ján Kákoni – herec (zomrel 20. 4. 2006)
24. 6. 1959 Ivan Ruppeldt – vedúci výroby
27. 6. 1939 Dušan Klein – režisér, scenárista
27. 6. 1969 Michal Hudák – herec
30. 6. 1949 Boris Filan – textár, básnik, scenárista

zdroj: Kalendár filmových výročí 2019
Interná publikácia Slovenského filmového ústavu
zostavila Renáta Šmatláková

SLOVENSKÁ KINEMATOGRAFIA V ROKU 2018

Slovenská kinematografia má za sebou rok, keď síce poklesla návštevnosť domácich filmov v porovnaní s (rekordným) rokom 2017, ale neplatí to o produktivite.

► LEGISLATÍVA

— Národná rada Slovenskej republiky schválila 14. 6. 2018 zákon č. 211/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 516/2008 Z. z. o Audiovizuálnom fonde (AVF). Novelizácia vyply-nula z potreby zosúladiť niektoré ustanovenia zákona s ak-tuálnymi úpravami vyplývajúcimi z medzinárodných zmlúv, predovšetkým s revidovaným Dohovorom Rady Európy o fil-movej koprodukcii. Novela zákona prináša aj ďalšie zmeny v podpornej činnosti AVF. Časť sa týka procesov pri spraco-vaní žiadostí o podporu a pri následnom vyúčtovaní poskyt-nutej dotácie. V tejto súvislosti sa presnejšie upravilo ur-čenie oprávnených výdavkov, na ktoré žiadateľ môže použiť poskytnuté finančné prostriedky z fondu v určenom limite. Namiesto doterajších zúčtovateľných výdavkov na prevádzku žiadateľa sa zákonom zaviedla nová kategória paušálnych výdavkov. Tie môže žiadateľ uplatniť najviac vo výške 7 % z poskytnutej dotácie, pričom k týmto výdavkom nemusí pred-kladať jednotlivé účtovné doklady. Ide najmä o výdavky súvi-siace s prevádzkou prijímateľa, ktoré objektívne nie je vždy možné alokovať na konkrétny projekt.

— Vzhľadom na poskytovanie finančných prostriedkov zákon rozširuje okruh osôb, ktorým fond nemôže poskytnúť finančné prostriedky. Týka sa to žiadateľov, ktorí sú majet-kovo alebo personálne prepojení s právnickou osobou alebo fyzickou osobou, ktorá nemá vyrovnané finančné vzťahy s fondom.

— Novela zákona o Audiovizuálnom fonde upravuje aj spra-cúvanie a zverejňovanie osobných údajov žiadateľov v celom procese podpornej činnosti fondu. Doplnené bolo nové usta-novenie § 22aa o vyúčtovaní finančných prostriedkov na pod-poru audiovizuálnej kultúry. Novela, ktorá nadobudla účin-nosť 1. 9. 2018, jednoznačnejšie upravila aj uplatňovanie sankcií fondom.

— Dňa 11. 10. 2018 nadobudol účinnosť zákon č. 215/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 185/2015 Z. z. (autor-ský zákon) v znení zákona č. 125/2016 Z. z. a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

— Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky predložilo vlni na medzirezortné pripomienkové konanie návrh riadne-ho predbežného stanoviska k návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje program Kreatívna Európa na obdobie rokov 2021 až 2027. Ten nadväzuje na štruktúru a úspešnosť programu Kreatívna Európa 2014 – 2020, oproti nemu však predstavuje podstatné opatrenia v záujme zjednodušenia využiteľnosti programu v aplikačnej praxi.

Hlavnou zmenou návrhu je navýšenie rozpočtu pre program Kreatívna Európa (2021 – 2027) na 1,850 miliardy eur, pričom 1,081 miliardy sa rozdelí v podprograme MEDIA. Oproti súčas-nému programu by mal byť rozpočet vyšší o 390 miliónov eur.

— Od 1. 1. 2019 je účinný zákon č. 345/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstará-vaní a ktorý sa dotýka aj oblasti audiovizie.

► FILMOVÉ ŠKOLSTVO

— Možnosť rozvíjať svoj kreatívny potenciál má už naj-mladšia generácia na viacerých školách: Základnej umelec-kej škole Ľudovíta Rajtera, Základnej umeleckej škole Jána Albrechta, Súkromnej strednej umeleckej škole animovanej tvorby v Bratislave, Súkromnej základnej umeleckej škole DAMA v Prešove a Súkromnej strednej umeleckej škole filmo-vej v Košiciach. Stredná umelecká škola scénického výtvar-níctva v Bratislave ponúka štyri odbory – animovaná tvorba, kamera, zvuk, strih, kostýmová tvorba a scénické výtvarníc-tvo, Stredná umelecká škola v Trenčíne a Súkromná stredná umelecká škola vo Zvolene odbor animovaná tvorba a Súk-romná stredná umelecká škola dizajnu v Bratislave ponúka trojročné vyššie odborné štúdium odborov filmová a me-diálna tvorba a animovaná tvorba a štvorročné štúdium s maturitou v odbore animovaná tvorba.

— Hoci je v súčasnosti na Slovensku niekoľko vysokých škôl umeleckého smeru, audiovizuálnemu umeniu sa výučba venuje len okrajovo – napr. Fakulta masmediálnej komuniká-cie Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Katedra fotografie a nových médií Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave či Katedra intermédií Fakulty umení Technickej univerzity v Košiciach. Akadémia filmovej tvorby a multimédií v Brati-slave poskytuje neakreditovaný a certifikovaný vzdelávací program, ktorý nenahrádza bakalárske štúdium a nekončí sa udelením akademického titulu, ale jeho absolventi sú schopní riešiť praktické animačné, graficko-výtvarné úlohy v oblasti filmového, reklamného a dizajnérskeho priemyslu.

— Na Akadémii umení v Banskej Bystrici je možné študo-vať na dvoch fakultách. Na fakulte výtvarných umení je kated-ra intermédií a digitálnych médií. Na fakulte dramatických umení sa študujú dva odbory: divadelné umenie, filmové umenie a multimédiá. Vedúcim katedry filmovej dokumen-tárnej tvorby je Ľubomír Viluda a vedúcou katedry filmovej dramaturgie a scenáristiky Kateřina Javorská. Filmovú dokumentárnu tvorbu študovalo v školskom roku 2017/2018

v bakalárskom a magisterskom stupni štúdia 42 študentov a filmovú dramaturgiu a scenáristiku v bakalárskom stupni štúdia 44 študentov. Poslucháči katedry dokumentárnej tvorby vytvorili vlani 15 filmov a získali 7 ocenení.

Hlavná časť prípravy nových tvorcov a producentov však i naďalej spočíva na Filmovej a televíznej fakulte Vysokej školy múzických umení (FTF VŠMU) v Bratislave. V júni 2018 sa stala novou dekanou fakulty Darina Smržová, ktorá vo funkcii nahradila Ondreja Šulaja. V každom stupni štúdia – dennom bakalárskom, dennom magisterskom a dennom aj externom doktorandskom – prebieha výučba v šiestich študijných programoch:

- scenáristika a réžia hraného a dokumentárneho filmu,
- animovaná tvorba,
- kameramanská tvorba a vizuálne efekty,
- strihová a zvuková skladba,
- produkcia audiovizuálneho umenia,
- audiovizuálne štúdiá.

K 31. 10. 2018 študovalo na FTF VŠMU 264 študentov (z toho 5 zahraničných) – 175 na bakalárskom (4 zahraniční), 89 na magisterskom (1 zahraničný) a 14 študentov bolo na doktorandskom stupni. V školskom roku 2017/2018 skončilo štúdium na FTF VŠMU 102 absolventov: 49 bakalárov (1 zahraničný), 53 magistrov (1 zahraničný). Absolvovali aj 4 doktori umenia. FTF VŠMU sa i v roku 2018 podieľala na organizovaní viacerých workshopov, masterclassov a sérií prednášok. V dňoch 18. – 21. 10. 2018 sa uskutočnil 22. ročník festivalu študentských filmov Áčko, kde sa stala najlepším filmom **Hrejivá komédia o depresii, šialenstve a nesplnených snoch** (SK, 2017) v réžii Michala Ďuriša, ktorá získala aj cenu za scenár. Za najlepši hraný film vyhlásili **Výlet** (SK, 2018, r. Daniel Rihák), spomedzi dokumentov zvíťazil titul **Luma Andre Keriko/Svet v duši** (SK, 2018, r. Katarína Kočanová) a najlepším animovaným filmom sa stala **Poetika Anima** (SK, 2018, r. Kriss Sagan).

Filmy študentov FTF VŠMU premietali v roku 2018 na 154 festivaloch a prehliadkach v 42 krajinách. Získali dovedna 30 ocenení – 11 v zahraničí a 19 na domácich festivaloch. K najoceňovanejšim patrili stredometrážny hraný film **Atlantída, 2003** (SK/CZ, 2017, r. Michal Blaško).

► FILMOVÁ PRODUKCIA

Od roku 2012 vzniká na Slovensku každoročne vyše 20 dlhometrážnych filmov pre kiná. Vlani ich bolo už 33 – 9 so 100 % slovenským podielom, 10 majoritných a 14 minoritných koprodukcii. Domáca tvorba síce neprilákala do kín toľko divákov ako v rekordnom roku 2017, ale 234 446 divákov na majoritne slovenských filmoch aj tak presahuje celkovú návštevnosť domácich titulov v roku 2014.

Zo 17 hraných filmov (21 v roku 2017) bolo 5 majoritných a 12 minoritných koprodukcii. V roku 2018 vzniklo aj 14 dlhometrážnych dokumentov pre kiná (6 v roku 2017), 12 majoritne slovenských a dve minority (konkrétne tituly sú uvedené v tabuľke). Na rozdiel od roku 2017 vznikol vlani aj jeden dlhometrážny slovenský animovaný film **Parralel** a pásma animovaných filmov **Websterovci**, ktoré tvorí prvých šesť epizód rovnomenného seriálu.

Päť dlhometrážnych filmov z minulého roka nebolo v kinodistribúcii: dokumenty **Pavúk: horolezec storočia** (SK, 2018, r. Ľubomír Ján Slivka), **Základná umelecká škola Petra Breinera** (SK, 2017, r. Eduard Cicha), **Vrcholová príťažlivosť** (SK, 2018, r. Rastislav Hatiaľ), **Švédí z osady** (SK, 2018, r. Katarína Farkašová) a **Ego: Precedens** (SK, 2018, r. Michal „Romeo“ Dvořák).

Okrem toho vznikli i desiatky krátkych filmov. Zo stredometrážnej tvorby roku 2018 sa dostali do kinodistribúcie tituly **Svetlé miesto** (SK, 2018, r. Dušan Trančík) a **Pochoduj alebo zomri (Pochoduj nebo zemři, CZ/SK, 2018, r. Michael Kaboš)**.

Na výrobe 23 dlhometrážnych filmov pre kiná – 11 hraných, 11 dokumentárnych a 1 pásma animovaných filmov – sa podieľal aj Rozhlas a televízia Slovenska, ktorý je naďalej najväčším producentom v oblasti dokumentárnej tvorby, či už vlastnej, alebo v spolupráci s nezávislými producentmi.

► FINANČNÁ PODPORA

Audiovizuálny fond (AVF): Podporná činnosť fondu je podľa zákona rozdelená na dve samostatné oblasti – podpora audiovizuálnej kultúry (dotácie, štipendiá a pôžičky) a podpora audiovizuálneho priemyslu (dotácie vo výške 20 % preinvestovaných neštátnych prostriedkov v Slovenskej republike na produkciu filmových projektov a diel pre TV vysielanie). V roku 2018 vyplatil AVF na podporu audiovizuálnej kultúry o 2 110 044 eur viac než v predchádzajúcom roku (9 676 132 eur v roku 2018, 7 566 088 eur v roku 2017), čo predstavuje medziročný nárast o 21,81 %. Celková suma podpory žiadostí podľa odporúčaní odborných komisií a prijatých rozhodnutí bola vlani 10 497 474 eur. K uvedeným údajom treba zdôrazniť, že od roku 2017 uplatňuje AVF pri viacročných projektoch postup, podľa ktorého je v príslušnom rozpočtovom roku prijaté rozhodnutie o celkovej sume podpory na projekt a poskytnutie tejto celkovej sumy je rozdelené do viacerých rozpočtových rokov.

Vlani bolo na fond podaných 500 žiadostí o podporu audiovizuálnej kultúry (523 žiadostí v roku 2017) a AVF podporil 333 žiadostí (350 v roku 2017). Ich podiel na celkovom počte doručených žiadostí klesol zo 66,92 % na 66,60 %. Uvádzaná štatistika za rok 2018 mapuje stav k 14. 4. 2019.

Od roku 2015 je súčasťou štruktúry podpornej činnosti nový podprogram 2.3 Podpora návštevnosti slovenských kinematografických diel v programe 2 – Distribúcia a iné uvádzanie audiovizuálnych diel na verejnosti. Suma podpory pre jedného prijímateľa sa počíta podľa počtu predaných vstupeniek za uvedené obdobie na každé jednotlivé audiovizuálne predstavenie slovenského kinematografického diela takto: - pri kinematografických dielach s celkovou návštevnosťou menej ako 100 000 divákov jednotkovou sadzbou vo výške 1 euro za každú predanú vstupenku,

- pri kinematografických dielach s celkovou návštevnosťou 100 000 divákov a viac jednotkovou sadzbou 0,50 eura za každú predanú vstupenku.

O zavedení dvoch sadziieb v podprograme 2.3 rozhodla Rada Audiovizuálneho fondu 17. 10. 2017 schválením Štruktúry podpornej činnosti Audiovizuálneho fondu na rok 2018. Vzhľadom na rekordnú návštevnosť bola 24. 4. 2018 jednot-

Dlkometrážne slovenské a koprodukčné filmy pre kiná vyrobené v roku 2018

SLOVENSKÝ NÁZOV FILMU	RÉŽIA	DRUH FILMU	PREMIÉRA	KRAJINA PÔVODU	PODIEL SLOVENSKA
Backstage	Andrea Sedláčková	H	15. 3. 2018	SK/CZ	80,00 %
Čertovské pero	Marek Najbrt	H	29. 11. 2018	CZ/SK	20,21 %
Doktor Martin: Záhada v Beskydách	Petr Zahradka	H	6. 12. 2018	CZ/SK	20,00 %
Domestik	Adam Sedlák	H	TBA	CZ/SK	20,00 %*
Dôverný nepriateľ	Karel Janák	H	16. 8. 2018	SK/CZ	65,00 %
Dubček	Laco Halama	H	19. 4. 2018	SK	100,00 %
Hmyz	Jan Svankmajer	H	15. 3. 2018	CZ/SK	20,00 %
Hovory s TGM	Jakub Červenka	H	3. 1. 2019	CZ/SK	35,00 %
Chvilky	Beata Parkanová	H	2. 5. 2019	CZ/SK	20,00 %*
Jan Palach	Robert Sedláček	H	30. 8. 2018	CZ/SK	10,00 %**
Keď draka bolí hlava	Dušan Rapoš	H	25. 10. 2018	CZ/SK	15,00 %***
Milost'	Jan Jakub KolSKI	H	14. 11. 2019	PL/CZ/SK	12,00 %*
Pivnica	Igor Vološin	H	27. 9. 2018	SK/RU/CZ	44,42 %
Tlmočník	Martin Šulík	H	1. 3. 2018	SK/CZ/AT	43,00 %
Toman	Ondřej Trojan	H	18. 10. 2018	CZ/SK	40,00 %
Všetko bude	Olmo Omerzu	H	9. 1. 2019	CZ/SI/PL/SK	10,01 %
Zlatý podraz	Radim Špaček	H	TBA	CZ/SK	10,00 %*
Cirkus Rwanda	Michal Varga	D	13. 10. 2018	CZ/SK	20,02 %
Dežo Ursiny 70	Maroš Šlapeta, Matej Beneš	D	13. 12. 2018	SK	100,00 %
Dobrá smrť	Tomáš Krupa	D	21. 3. 2019	SK/CZ/FR/AT	37,00 %
Inde	Juraj Nvota, Marian Urban	D	15. 11. 2018	SK/CZ	79,20 %
Kapela	Ladislav Kaboš	D	24. 10. 2018	SK/CZ	80,00 %
Môj neznámy vojak	Anna Kryvenko	D	16. 8. 2018	CZ/LV/SK	23,29 %
Niečo naviac	Palo Kadlecík, Martin Šenc	D	20. 9. 2018	SK	100,00 %
Okupácia 1968	rôzni	D	22. 6. 2018	SK/CZ/BG/PL/HU	35,87 %
Posledný autoportrét	Marek Kuboš	D	6. 9. 2018	SK	100,00 %
Pripad Kalmus	Adam Hanuljak	D	6. 12. 2018	SK	100,00 %
Smutné jazyky	Anna Grusková	D	15. 10. 2018	SK	100,00 %
Tieň jaguára	Pavol Barabáš	D	11. 10. 2018	SK	100,00 %
Válek	Patrik Lančarič	D	3. 5. 2018	SK	100,00 %
Vycestovacia doložka pre Dubčeka	Juraj Lihosit	D	5. 12. 2018	SK	100,00 %
Parralel	Matyas Brych, Vladimír Křiško	A	31. 5. 2018	SK	100,00 %
Websterovci	Katarína Kerekesová	A	20. 9. 2018	SK/PL	79,00 %

H – hraný, D – dokumentárny, A – animovaný

Percentuálny podiel Slovenska na rozpočte je uvádzaný podľa verejne prístupnej evidencie slovenských audiovizuálnych diel, ktorú vedie Slovenský filmový ústav v zmysle zákona č. 40/2015 Z. z. o audiovizii a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

poznámka:

* Projekt v čase uzávierky nebol zaevidovaný a údaj je len informatívny.

** Film Jan Palach nie je slovenský v zmysle Európskeho dohovoru o koprodukciách, ale vďaka podpore z AVF a MK SR je slovenský v zmysle zákona.

*** Film Keď draka bolí hlava nie je slovenský v zmysle Európskeho dohovoru o koprodukciách, ale vďaka 15 % finančnému vkladu je slovenský v zmysle zákona.

ková sadzba 0,50 eur za každú predanú vstupenku pri kinematografických dielach s celkovou návštevnosťou 100 000 divákov a viac dodatočne na základe dohody s prevádzkovateľmi kín znížená na 0,35 eura. V roku 2018 fond v tomto podprograme vyplatil 48 kinám 538 748 eur. V roku 2017 podporil 33 kín celkovou sumou 188 048 eur.

Program 5 – Podpora audiovizuálneho priemyslu v SR pribudol do štruktúry 1. 7. 2015. Vlani fond podporil dva televízne projekty celkovou sumou 217 333 eur: 11-dielny seriál **Inšpektor Max** (žiadatelom bola spoločnosť TRIGON

PRODUCTION) získal 57 936 eur a 12-dielny seriál **Milenky** spoločnosti INOUT Studio 159 397 eur. Osvedčenie o registrácii filmového projektu dostalo 28 projektov, ktoré sa majú realizovať na Slovensku v rokoch 2020 a 2021.

Dňa 1. 6. 2018 zriadil fond Slovenskú filmovú agentúru (SFA) ako svoju novú organizačnú zložku. Jej hlavnými úlohami budú intenzívna propagácia a marketing Slovenska ako konkurencieschopnej filmovej krajiny s vhodnými podmienkami na audiovizuálnu produkciu, prezentácia a sprostredkovanie tvorivých, pracovných aj podnikateľských príležitostí

pre slovenských profesionálov pôsobiacich v audiovizuálnej kultúre a priemysle s dôrazom na všetky fázy vzniku a realizácie audiovizuálnych diel, prezentácia súvisiacich služieb aj jednotlivých regiónov Slovenska s cieľom zvyšovať zamestnanosť obyvateľov a profesionálov v audiovizii, ako aj posilnenie dopytu po dodávateľoch služieb súvisiacich s výrobou filmov. Primárnym zameraním SFA je prilákať na Slovensko a do jeho regiónov producentov audiovizuálnych diel a zefektívniť prínosy audiovizuálnej produkcie pre regióny Slovenska aj pre zahraničných i domácich producentov alebo investorov.

Literárny fond: Výbor sekcie pre tvorivú činnosť v oblasti televízie, filmu a videotvorby Literárneho fondu podporil prostredníctvom Programu ALFA v roku 2018 vznik nových pôvodných literárnych predlôh pre hrané, dokumentárne a animované filmy. Takisto pracoval na vyhodnotení filmovej a televíznej produkcie za rok 2017 a prostredníctvom cien Igric a prémie Literárneho fondu ocenil 16 tvorcov sumou 17 200 eur a 15 slovenských tvorcov sumou 6 700 eur na medzinárodných festivaloch. Aj v roku 2018 fond vyplácal príspevky na tvorivé cesty, odmeny pre jubilujúcich výkonných umelcov a ďalšie podporné prostriedky. Výbor sekcie poskytol vlni na starostlivosť o tvorivých pracovníkov a umelcov sumu 152 996,22 eura. Takmer polovica tejto sumy (67 800 eur) bola vyplatená 57 tvorcom vo forme tvorivého štipendia.

MEDIA: Od 1. 1. 2014 je MEDIA súčasťou programu Kreatívna Európa (s programom Kultúra) a to isté platí i pre kanceláriu MEDIA Desk Slovensko, ktorá sa transformovala na Creative Europe Desk Slovensko.

— V rámci podprogramu MEDIA získali v roku 2018 slovenské produkčné spoločnosti v schéme Podpora vývoja jednotlivých projektov (uzávierka 23. 11. 2017) celkovú podporu 80 000 eur. Spomedzi členských krajín s nízkou audiovizuálnou kapacitou bolo Slovensko spolu so Srbskom najúspešnejšie. Po dlhých rokoch získal slovenský žiadateľ aj podporu vývoja balíkov projektov (125 000 eur pre spoločnosť BFilm na vývoj animovaných diel **Bolo raz jedno more, Panic v podzemí, Americký sen a Koniec**).

— Najväčší výpadok v konečnej sume podpory bol spôsobený posunutou uzávierkou automatickej podpory kinodistribúcie. Vlni tak získali distribútori 55 800 eur v rámci Výberovej podpory kinodistribúcie. Dve slovenské spoločnosti boli súčasťou konzorcií (v oboch prípadoch boli žiadatelia z Česka), ktoré získali podporu v schéme Podpora tréningu (výška podpory pre slovenskú časť programov bola 65 000 eur). — Celková podpora pre slovenské subjekty dosiahla sumu 498 009 eur spolu s nepriamou podporou v sieti kín Europa Cinemas. Pomer predkladaných a podporených projektov je 61,5 % (78 predložených, 48 podporených), pomer získanej sumy k požadovanej (944 509 eur) je 52,7 %.

Eurimages: Kinematografický fond Rady Európy je jediný európsky fond podporujúci nadnárodné koprodukcie celovečerných filmových diel. Funguje od roku 1988 a Slovensko je jeho členom od 15. 4. 1996. Zástupkyňou Slovenska v Eurimages je Zuzana Gindl-Tatárová.

— O podporu z fondu sa vlni uchádzalo 16 slovenských

projektov, uspelo 6 z nich: pôvodný majoritný hraný projekt **Posol** (SK/IE/CZ/RO), druhý celovečerný film režiséra a producenta Ivana Ostrochovského, získal podporu 190 000 eur. Česko-francúzsko-belgicko-slovenská koprodukcia **Myši patria do neba** (CZ/FR/BE/SK), celovečerná animovaná bájka režisérskej dvojice Jan Bubeníček a Denisa Grimmová podľa oceňovanej knihy Ivy Procházekovej, je podľa účasti Slovenska minoritná a schválili jej podporu 370 000 eur. **Milost'** (PL/SK/CZ) v réžii známeho poľského režiséra Jana Jakuba Kolského je podľa účasti Slovenska minoritný projekt s podporou 270 000 eur. Minoritný hraný projekt **Staříci** (CZ/SK) režisérov Martina Duška a Ondřeja Provazníka získal celú požadovanú podporu vo výške 190 000 eur. Majoritne slovenský strihový mockument **Láska z celuloidu** (SK/FR) režiséra Andrého Bonzela získal takisto celú požadovanú podporu 150 000 eur. A majoritný hraný projekt **Moc** (SK/HU/CZ) režiséra Mátyása Priklera, celovečerná politická dráma zo súčasnosti, získal finančnú podporu 150 000 eur.

— Vklad Slovenska do fondu bol vlni 157 170,23 eura a slovenské koprodukčné projekty získali spolu 1 320 000 eur.

► KINODISTRIBÚCIA

— V roku 2018 prišlo do slovenských kín 5 964 768 divákov, čo je o 10,88 % menej než v roku 2017 (6 692 871 divákov). Napriek tomu to bola štvrtá najvyššia návštevnosť od roku 1993. Celkové hrubé tržby síce medziročne klesli o 4,27 %, ale dosiahli 33 040 891 eur, čo je druhá najvyššia suma v ére slovenskej samostatnosti.

— Rekordný bol v roku 2018 počet filmových predstavení – 197 789 predstavuje medziročný nárast 3,14 % a najvyšší počet predstavení v ére samostatnosti. Priemerná návštevnosť na predstavenie poklesla o 13,59 % – z 34,90 diváka v roku 2017 na 30,16. O 7,42 % však vzrástla priemerná cena vstupenky – z 5,16 na 5,54 eura.

— Vlni malo v slovenských kinách premiéru 289 filmov, z toho štyri boli obnovené premiéry. Snímky uviedlo do kín 14 distribučných spoločností a dokument **Smutné jazyky** (SK, 2018, r. Anna Grusková) si distribuovala producentka prostredníctvom svojej spoločnosti Reminiscencie. Najviac premiér mala spoločnosť CinemArt SK (60), za ňou sa umiestnili Film Europe (56) a Asociácia slovenských filmových klubov (38).

— Z hľadiska počtu divákov bol podľa Únie filmových distribútorov SR najúspešnejšou distribučnou spoločnosťou minulého roka opäť CinemArt SK: 2 093 555 divákov na ich filmoch tvorí 35,1-percentný podiel na celkovej návštevnosti. Prvenstvo jej patrí aj podľa hrubých tržieb, ktoré tvorili podiel 35,4 %.

— Najnavštevovanejším titulom v slovenských kinách bola v roku 2018 životopisná hudobná dráma **Bohemian Rhapsody**, ktorú videlo 323 147 divákov. Hranicu 200 000 divákov prekonal ešte snímky **Hotel Transylvánia 3: Strašidelná dovolenka** (288 582) a **Zrodila sa hviezda** (245 785). Divácky najúspešnejšiemu domácejmu titulu **Backstage** patrí so 64 029 divákmi 23. miesto v rebríčku.

— Vlni sa dostalo do kín 29 slovenských celovečerných filmov a pásiem – 13 hraných (z toho 8 minoritných koprodukcii), 13 dokumentárnych (2 minoritné koprodukcie), 1 ani

movaný film a dve animované pásma – **Websterovci** (SK/PL, 2018, r. Katarína Kerekesová), ktoré tvorilo prvých šesť epizód rovnomenného seriálu, a **Mimi a Liza – Záhada vianočného svetla** (SK/CZ, 2018, r. Ivana Šebestová, Katarína Kerekesová), v ktorom nový 26-minútový vianočný špeciál dopĺňalo šesť epizód zo seriálu **Mimi & Liza**. Premiéru mali aj dva stredometrážne dokumenty – **Svetlé miesto** (SK, 2018, r. Dušan Trančík) a **Pochoduj alebo zomri (Pochoduj nebo zemři, CZ/ SK, 2018, r. Michael Kaboš)**. Dva krátke slovenské animované tituly – **Fifi Fatale** (SK, 2018, r. Mária Kralovič) a **Monštrum** (SK, 2018, r. Martin Snopek) – boli uvedené ako predfilmy. — Slovenské filmy uviedlo do kín dvanásť distribučných spoločností, najaktívnejšia z nich bola Asociácia slovenských filmových klubov s ôsmimi titulmi.

— Všetky slovenské filmy vrátane minoritných koprodukcii si vlni pozrelo v kine 251 098 divákov (v roku 2017 to bolo 1 430 504 divákov), čo je 4,2-percentný podiel na celkovej návštevnosti.

— V údajoch za rok 2018 nie je zahrnutá návštevnosť projektu Bažant Kinematograf, návštevnosť pilotného ročníka VIFI FEST-u (Vidiecky Filmový Festival), výsledky festivalových projekcií nedistribučných titulov (s výnimkou Febiofestu) ani návštevnosť čoraz populárnejšieho alternatívneho obsahu (záznamy divadelných, operných či baletných predstavení, koncertov, športové prenosy...).

► VIDEODISTRIBÚCIA

— V roku 2018 bolo vydaných 52 DVD alebo BD so 101 slovenskými a koprodukčnými audiovizuálnymi dielami, z toho bolo 28 DVD a BD s dlhometrážnymi filmami pre kiná (51 DVD alebo BD so slovenskými a koprodukčnými dielami/33 s dlhometrážnymi filmami pre kiná v roku 2017). Najviac domácich titulov vydal na digitálnych nosičoch Slovenský filmový ústav, za ktorým nasleduje Bontonfilm (7 filmov) a Magic Box Slovakia (5 slovenských titulov).

— Čoraz viac sa však filmy šíria prostredníctvom streamovacích služieb. V roku 2014 začal svoju činnosť slovenský internetový VoD portál Kinocola, ktorý sa špecializuje na slovenské tituly a stojí za ním produkčná spoločnosť Filmpark. Asociácia slovenských filmových klubov ponúka od júna 2016 službu Video on Demand s ponukou 16 titulov.

— S výnimkou týchto dvoch platforiem môžete od 16. 4. 2019 všetky ostatné, dostupné nielen na Slovensku – napríklad Voyo, HBO GO, iTunes, Netflix, Prime Video, Obbod, DAFilms a mnoho ďalších –, prehľadávať v databáze LUMIERE VOD (<http://lumierevod.obs.coe.int/>), ktorú spustilo Európske audiovizuálne observatórium a ktorá umožňuje vyhľadávanie vo viac než 250 VoD katalógoch s viac ako 35 000 európskymi filmami.

► KINÁ

— V roku 2018 bolo v prevádzke 166 komerčných kín (teda takých, v ktorých vyberali vstupné) s 267 plátnami (v roku 2017 to bolo 152 kín s 249 plátnami). Z toho bolo 99 jednosálových kín s 26 827 sedadlami, 21 miniplexov (kiná s 2 až 7 sálami) s 85 sálami a 12 924 sedadlami, 4 multiplexy (kiná s 8 a viac

sálami) so 40 kinosálami a 6 911 sedadlami, 25 letných kín s 25 662 sedadlami, 15 alternatívnych priestorov so 16 sálami a s 1 590 sedadlami.

— V Bratislave je od roku 2015 v prevádzke aj kino IMAX s kapacitou 492 divákov s technológiou IMAX 3D, ktoré sa však nezapočítava do oficiálnych európskych štatistík.

— K 31. 12. 2018 bolo na Slovensku digitalizovaných technológiou D-cinema 197 kinosál v 97 kinách a 5 letných kín (189 kinosál v 93 kinách a 3 letné kiná v roku 2017). V 102 digitalizovaných kinosálach – z toho 37 v jednosálových kinách – sa dalo premietiť aj v 3D formáte. Dvadsaťpäť viacsálových kín na Slovensku malo digitalizovaných technológiou D-Cinema 100 % kinosál. Z 99 jednosálových kín, ktoré boli v roku 2018 v prevádzke, bolo digitalizovaných touto technológiou 67 (67,68 %).

— Kiná, ktoré využívajú digitálnu technológiu najdlhšie, sa už stretávajú s technickými problémami a nutnosťou redigitalizácie. V roku 2016 dostalo podporu na redigitalizáciu kino Kultúra v Ružomberku, vlni vymenilo kino Golden Apple Cinema v Liptovskom Mikuláši s podporou AVF starší prenájatý projektor za nový.

— V roku 2013 otvoril AVF nový podprogram, v ktorom môžu žiadatelia získať dotáciu na modernizáciu kina finančne menej náročnou digitálnou technológiou E-cinema HD. Vďaka tomu bolo do konca roku 2018 podporených 24 žiadostí celkovou sumou 285 200 eur.

— V roku 2014 pribudol do programu AVF Rozvoj audiovizuálnych technológií v Slovenskej republike podprogram 4.3 Modernizácia vybavenia digitalizovaných jednosálových kín. V rokoch 2014 až 2018 v ňom bolo podporených 39 žiadostí celkovou sumou 708 250 eur. Kiná využili finančné prostriedky najmä na výmenu sedadiel, podlahy, plátna, propagáciu, marketing či rezervačný systém vstupeniek.

— Jediným kinom, ktoré na Slovensku aj v časoch digitalizácie pravidelne premieta prevažne z 35 mm kópií, je Kino Lumière v Bratislave. Tieto projekcie sa tam realizujú vo Filmotéke – Študijnej sále Slovenského filmového ústavu. Z letných kín premieta len z 35 mm kópií amfiteáter Paľa Bielika v Banskej Bystrici, kde v roku 2016 uviedli do prevádzky i pôvodné 70 mm premietačky.

— Ku koncu roka 2018 bolo v prevádzke 25 letných kín (21 v roku 2017). Okrem 5 letných kín digitalizovaných technológiou D-cinema (Galanta, Košice, Martin, Nové Zámky, Trnava) boli digitálne projekcie ešte v ďalších 6 letných kinách, ktoré si požičali projektor (Krupina, Pezinok, Podhájska, Senec, Senica, Trnovec). Ďalších 67 letných kín (z toho 13 v Bratislave) premietalo zadarmo, preto nie sú zahrnuté v štatistike. V roku 2018 boli v prevádzke aj dve autokiná – Shopping Palace v Bratislave (zadarmo) a Autokino Orava v Námestove (so vstupným) – a dve putovné kiná – Bažant Kinematograf (zadarmo) a putovné kino pri Autokine Orava (so vstupným). Ďalších 40 jednosálových kín a alternatívnych priestorov premietalo zadarmo.

► FILMOVÉ KLUBY

— Filmové kluby (FK) sú na Slovensku združené v Asociácii slovenských filmových klubov (ASFK). Ku koncu roka 2018 pôsobilo spolu 60 filmových klubov so 4 603 členmi (v roku

2017 to bolo 59 klubov s 5 390 členmi) a väčšina z nich funguje v priestoroch klasických kín – 41 (68,33 %) je v digitalizovaných kinách.

Vlani prišlo na predstavenia klubových filmov vo všetkých kinách na Slovensku (nielen vo FK) 85 108 divákov, čo znamená medziročný pokles 26,23 %. Klubové tituly mali podiel na celkovej návštevnosti v slovenských kinách 1,43 % (1,72 % v roku 2017). Priemerné vstupné na predstavenie klubového filmu vo všetkých kinách bolo 2,37 eura (2,64 eura v roku 2017).

K najvýznamnejším akciám, ktoré vlani organizovala ASFK, patrili putovná filmová prehliadka Projekt 100, 25. Medzinárodný festival filmových klubov Febiofest a Filmový kabinet deťom.

ASFK uviedla v roku 2018 do kín 38 celovečerných filmov a dva krátke animované filmy **Fi fi Fatale** a **Monštrum**. Najnavštevovanejším klubovým titulom sa stal slovenský dokument Pavla Barabáša **Tieň jaguára** so 4 915 divákmi.

► DOMÁCE FESTIVALY A PREHLIADKY

Dvadsiaty šiesty ročník Medzinárodného filmového festivalu Art Film Fest sa konal už po tretí raz v Košiciach v dňoch 15. až 23. 6. 2018. Hlavnú cenu Modrého anjela za najlepší film získal psychologický triler **Tiesňové volanie (Den skyldige)**, DK, 2018, r. Gustav Möller). Porota hraných filmov udelila okrem iného aj dve špeciálne ocenenia, jedno z nich slovenskej snímke **Posledný autoportrét** (2018, r. Marek Kuboš). Porota Medzinárodnej súťaže krátkych filmov ocenila Modrým anjelom hraný titul **Tieňové zvieratá (Skuggdjur)**, SE, 2017, r. Jerry Carlsson). Ocenenia Hercova misia udelili Ivane Chýlkovej a Zuzane Mauréry, Zlatú kameru Agnieszke Holland a Alexejovi Germanovi ml.

V dňoch 11. až 16. 9. 2018 sa v Piešťanoch konal 13. MFF Cinematik. Hlavnú cenu Meeting Point Europe pre najlepší európsky film roka, ktorý vyberajú kritici zo šestnástich krajín Európy, získala **Studená vojna (Zimna wojna)**, PL/GB/FR, 2018, r. Paweł Pawlikowski). Filmu udelili aj Cenu divákov. Cenu Literárneho fondu Cinematik.doc za najlepšiu réžiu slovenského dokumentárneho filmu získal **Prípad Kalmus** (SK, 2018, r. Adam Hanuljak), Cenu primátora mesta Piešťany si odniesol režisér Marek Kuboš za **Posledný autoportrét**.

Dvadsiaty piaty Medzinárodný festival filmových klubov Febiofest sa konal od 15. do 29. 3. 2018 v jedenástich mestách. Hlavnú cenu v súťaži krátkych filmov krajín V4 získal poľský dokument **Prach (Proch)**, 2017, r. Jakub Radej) a Divácku cenu získal slovenský hraný film **I Want to Believe** (SK, 2017, r. Matúš Ryšan).

Dvadsiaty Medzinárodný filmový festival Bratislava sa konal v dňoch 29. 11. až 2. 12. 2018. Zo súťaže prvých a druhých hraných filmov si Grand Prix odniesol titul **Slepá škvrna (Blindesone)**, NO, 2018, r. Tuva Novotny). Cenu pre najlepšieho režiséra získala Meryem Benm'Barek za film **Sofia** (FR/QA, 2018).

Na 11. medzinárodnom festivale animovaného filmu Fest Anča v Žiline (28. 6. – 1. 7. 2018) získal Hlavnú cenu Anča Award film **Nič sa nedeje (Nothing Happens)**, DK, 2017, r. Uri a Michelle Kranot). Medzi ocenenými boli aj slovenské diela: Anča Student Award Zvláštna uznanie získal film **Tu a tu** (SK, 2017, r. Michaela Mihalyiová), Anča Slovak Award Zvláštna uznanie **Journey** (SK, 2018, r. Marek Jasaň) a Anča D Award Lukáš Figel za titul **selFish** (SK, 2017).

Miro Ulman (Správa o stave slovenskej audiovizie v roku 2018, vydavateľ: Creative Europe Desk Slovensko - Slovenský filmový ústav)

TEXT BOL KRÁTENÝ A DODATOČNE REDAKČNE UPRAVENÝ.

ČESKÁ KINEMATOGRAFIA V ROKU 2018

Rok 2018 bol pre českú kinematografiu a filmovú distribúciu veľmi úspešný bez toho, aby sa odohrali nejaké radikálne zmeny. Stále platil zákon 496/2012 Zb. vrátane novelizácie 139/2016 Zb., ktorá potvrdila podiel štátu na financovaní Štátneho fondu kinematografie (ŠFK). Návštevnosť kín po prvý raz od roku 1993 prekročila 16 miliónov divákov a tržby zaznamenali historický rekord.

► FINANČNÁ PODPORA

Celý rok bol ministrom kultúry Ilja Šmíd, riaditeľkou ŠFK bola Helena Bezděk Fraňková, predsedom dozorného výboru ŠFK bol Aleš Danielis a od 21. 3. 2018 bol predsedom Rady ŠFK opätovne Petr Vítek. Podporu kinematografie udeľovala vlani Rada ŠFK prostredníctvom 30 výziev a celkovo sa rozdelilo 348 942 000 Kč, kým v roku 2017 to bolo (vrátane troch výziev ukončených až v roku 2018) 360 215 000 Kč (331 167 000 Kč v roku 2016, 210 995 000 Kč v roku 2015). Do výziev roku 2017 sa prihlásilo 601 žiadostí, 301 z nich bolo úspešných. Za rok 2018 je registrovaných 534 žiadostí, 281 úspešných.

Tradične najvyššia suma sa rozdelila v okruhu výroby českého kinematografického diela. V rámci 10 výziev sa medzi 75 projektov dostalo 246 150 000 Kč. Druhé miesto si udržal okruh vývoja českého kinematografického diela, kde sa v rámci siedmich výziev rozhodlo o podpore 37 387 000 Kč pre 82 projektov. Filmové festivaly a prehliadky mali jedinu výzvu a 23 z nich získalo celkovo 25 000 000 Kč. Propagácia českého kinematografického diela so štyrmi výzvami mala 26 úspešných žiadostí s celkovou sumou 17 259 000 Kč, výrazný nárast zaznamenala najmä podpora celoročnej činnosti inštitúcií, kde bolo do dvojročného grantu alokovaných 14 000 000 Kč. Naopak, najdramatickejší pokles podpory znamenal okruh filmovej distribúcie, kde sa v rámci troch výziev rozdelilo medzi 38 projektov 10 120 000 Kč (na porovnanie, v roku 2017 to bolo 14 125 000 Kč, rok predtým až 15 590 000 Kč). V oblasti technického rozvoja a modernizácie sa v jedinej výzve odsúhlasilo 9 500 000 Kč pre 27 projektov. Počas troch výziev v okruhu publikačnej činnosti a filmovej vedy získalo 7 projektov dovedna 2 450 000 Kč. Vzhľadom na dvojročný grant v roku 2017 bolo vlani v jedinej výzve okruhu vzdelania a výchovy v oblasti kinematografie rozdelených iba 810 000 Kč. V rámci okruhov zachovania a sprístupňovania audiovizuálnych diel a ochrany práv ku kinematografickým dielam neboli opäť vyhlásené žiadne výzvy. Musím znovu konštatovať, že v európskom kontexte sa javí ako výrazne podcenená podpora distribúcie kvalitných zahraničných filmov. Pomerne dôležitá je podpora filmového priemyslu prostredníctvom filmových stimulov, kde sa v roku 2018 vyplátilo 55 projektom 406 074 384 Kč.

Z prostriedkov odboru médií a audiovizie MK ČR bolo vlani podporených 97 projektov zo 129 registrovaných žiadostí celkovou sumou 15 785 000 Kč. Na filmové festivaly a prehliadky boli alokované 2 455 000 Kč, na popularizáciu mediálnej tvorby 340 000 Kč, na profesijné vzdelávanie 2 390 000 Kč,

na odborné konferencie 310 000 Kč, na odborné periodiká a neperiodické publikácie 1 410 000 Kč, na filmovú a mediálnu výchovu 4 367 000 Kč, na propagáciu kinematografie a audiovizie 3 310 000 Kč a na diverzifikáciu programu kín a práce s publikom 1 203 000 Kč.

Významným variantom na získanie finančnej podpory sú medzinárodné programy fungujúce v systéme Kreatívna Európa, kde je Česká republika riadnym členom od júla 2002. Vlani získali české projekty z programu podpory európskeho audiovizuálneho priemyslu (MEDIA) 2 228 656 eur. Na development sa čerpalo 322 000 eur, pri filmových festivaloch to bolo 222 000 eur, v oblasti prístupu na trh 256 134 eur, na výchovu a vzdelávanie 672 742 eur a na online distribúciu 171 450 eur. V novootvorenej kategórii televízneho programovania bolo pridelených 80 000 eur. Filmová distribúcia získala 503 830 eur, keď sa podporilo 70 európskych filmov desiatich distribútorov.

Vo fonde na podporu európskych koproducií Eurimages získalo podporu 9 projektov s českou účasťou. V troch prípadoch boli české produkčné spoločnosti uvedené na prvom mieste – išlo o Negativ, Fresh Films a endorfilm. V dvoch prípadoch bola hlavná produkčná spoločnosť slovenská a v jednom litovská, poľská a rumunská. Slovenské a české produkčné spoločnosti boli spoločne zastúpené pri 6 projektoch. Objem prostriedkov alokovaných na uvedené projekty bol 1 804 845 eur (v roku 2017 to bolo 1 664 897 eur a rok predtým len 1 182 000 eur).

► FILMOVÁ DISTRIBÚCIA

Výsledky kín v Česku sa už od roku 2016 držia nad úrovňou 15 miliónov divákov a rok 2018 ju ešte prekonal. Uskutočnilo sa 544 243 predstavení pre 16 344 483 divákov a hrubé tržby dosiahli rekordné 2 268 942 623 Kč. V roku 2017 sa uskutočnilo 493 900 predstavení s návštevnosťou 15 233 432 divákov, ktorí zaplatili za vstupenky 2 004 245 131 Kč. Priemerné hrubé vstupné stúplo zo 131,57 Kč na 138,82 Kč. Už tretí raz v histórii sa hrubá tržba kín dostala nad hranicu dvoch miliárd korún a návštevnosť kín bola najvyššia od roku 1993. Počet divákov v kinách teda medziročne stúpol o 7,3 % a tržby dokonca o 13,2 %.

Distribúciu v kinách už tradične dominuje DCI kompatibilná technológia projekcií, predstavujúca 96,3 % v návštevnosti a 98,8 % v tržbách kín. V distribučnej štruktúre

Top 20 najnavštevovanejších filmov v ČR v roku 2018

FILM	DISTRIBÚTOR	PREMIÉRA	KRAJINA	PREDSTAVENIA	DIVÁCI	TRŽBY (V KČ)
1. Bohemian Rhapsody	CinemArt	1. 11. 18	GBR	11 550	1 073 638	165 609 745
2. Avengers: Nekonečná vojna	Falcon	26. 4. 18	USA	13 622	631 252	100 013 233
3. Po čom muži túžia	CinemArt	20. 9. 18	CZE	10 730	558 988	82 620 472
4. Hotel Transylvánia 3: Strašidelná dovolenka	Falcon	12. 7. 18	USA	14 805	491 501	69 242 414
5. Fantastické zvery: Grindelwaldove zločiny	Vertical	15. 11. 18	GBR	9 578	473 131	74 873 984
6. Jurský svet: Zánik ríše	CinemArt	21. 6. 18	USA	10 769	407 221	65 145 273
7. Venom	Falcon	4. 10. 18	USA	8 773	388 925	63 065 317
8. Päťdesiat odtieňov slobody	CinemArt	8. 2. 18	USA	7 022	360 449	55 014 275
9. Rodinka Úžasných 2	Falcon	2. 8. 18	USA	11 560	351 163	50 038 076
10. Otcova volga	CinemArt	8. 3. 18	CZE	7 773	348 082	43 376 471
11. Deadpool 2	CinemArt	17. 5. 18	USA	9 761	341 539	53 390 326
12. Čertoviny	CinemArt	4. 1. 18	CZE	7 276	325 121	35 912 206
13. Grinch	CinemArt	8. 11. 18	USA	7 085	304 989	40 923 087
14. Coco	Falcon	18. 1. 18	USA	9 209	298 653	37 771 292
15. Jumanji: Vitajte v džungli	Falcon	21. 12. 17	USA	8 699	298 412	43 289 855
16. Mamma Mia! Here We Go Again	CinemArt	19. 7. 18	USA	8 700	296 285	43 518 265
17. Čertovské pero	Falcon	29. 11. 18	CZE	5 624	288 216	33 507 812
18. Čierny panter	Falcon	15. 2. 18	USA	8 189	278 135	44 229 158
19. Aquaman	Vertical	13. 12. 18	USA	4 107	238 442	38 678 253
20. Králik Peter	Falcon	22. 3. 18	USA	8 592	224 761	27 638 053

pozn: Filmy sú uvedené pod slovenskými distribučnými názvami.

stále klesá podiel 3D formátu – 6,8 % divákov a 7,4 % tržieb je najmenej od vstupu tohto formátu na český trh v roku 2009. Naopak, rástol klasický 2D formát a špeciálne formáty, ako sú IMAX a 4DX, si udržiavajú pozíciu. Klasické kópie sa používajú už len pri zvláštnych akciách, vlani bola vydaná jediná nová 35 mm kópia pri českom filme **Hmyz** Jana Švankmajera. Stále sa držia projekcie z domácich digitálnych nosičov BD, DVD a MP4, ktoré navštívilo 3,6 % divákov a dosiahli 1,1-percentný podiel z celkových tržieb. E-cinema v menších obciach a príležitostné letné projekcie pod šírym nebom navštívilo takmer 600 000 divákov.

— Výsledky českých filmov sa v posledných rokoch pohybovali okolo 20-percentného podielu na celkovej návštevnosti, čo je stále jedna z najvyšších úrovní v Európskej únii. Podiel divákov, ktorí vlani navštívili české filmy, dosiahol 23,3 % a tržby skončili presne na úrovni 20 %. K tomu však treba poznamenať, že zo 79 premiér českých filmov v tejto štatistike je 22 filmov so slovenskou koprodukčnou účasťou, pričom v mnohých prípadoch je slovenská účasť výraznejšia ako česká. Filmy tzv. hollywoodskych štúdií kumulovali 61,2 % divákov a 65,3 % tržieb. Najúspešnejším štúdiom v českých kinách bol vlani Universal s 13,8-percentným podielom na tržbách pred Foxom a Disneym s 13,6 %. Podiel nezávislej zahraničnej produkcie klesol na 15,5 % v návštevnosti a 14,6 % v tržbách. Najúspešnejším nezávislým filmom bol titul **Fakjú pán profesor 3** na 32. mieste.

— Filmy z TOP 20 tvorili 51,5 % celkového obratu českých kín. Kumulácia návštevnosti k najúspešnejším filmom sa minulý rok mierne zvýšila napriek tomu, že narástol počet premiér. Kým v roku 2017 bolo 283 premiér, vlani distribútori ponúkli 314 nových celovečerných filmových programov, všetky boli k dispozícii v digitálnom 2D formáte. Pokiaľ ide o špeciálne formáty, 30 filmov bolo v 3D formáte, 28 v IMAX a 34 ich bolo k dispozícii v 4DX. Nesmieme však zabúdať na to, že okrem oficiálnych premiér mohli kiná uvádzať celý rad programov alternatívneho obsahu a množstvo ďalších filmov, ktoré neboli v ponuke distribútorov, sa premietalo v rámci rôznych festivalov, filmových prehliadok a individuálnych predstavení.

— V roku 2018 bolo na českom filmovom trhu aktívnych celkovo 39 distribútorov, z ktorých 28 uviedlo aspoň jeden nový film. CinemArt sa vrátil na prvé miesto v rebríčku úspešnosti, jeho podiel bol 40,8 % v návštevnosti a 41,1 % v tržbách. Druhé miesto získal Falcon s podielom 28,1 % v počte divákov a 28,8 % v tržbách. S trhovým podielom 13,7 % patrila tretia priečka spoločnosti Vertical Entertainment, štvrtý bol Bontonfilm (6,1 %) a piata spoločnosť AQS, ktorá v ČR distribuuje pod značkou Bioscop, mala 4,2 %. Žiadna ďalšia spoločnosť neprekročila hranicu 2 % trhového podielu. Päť najúspešnejších distribútorov kumulovalo 94 % z celkových tržieb. Medzi distribútormi premiérových filmov sa v roku 2018 prvý raz objavili spoločnosti Art Francesco, Wet Cat Pictures, Analog Vision, Free Cinema Pofiv, Hypermarket Film a Vojtěch Filčev.

Premiéry českých a koprodukčných filmov v kinách v roku 2018

FILM	RÉŽIA	VÝROBCA	PREMIÉRA	DISTRIBÚTOR
Čertoviny	Zdeněk Troška	Fénix Film	4. 1. 2018	CinemArt
Český Alláh	Zuzana Piussi	D1film	12. 1. 2018	D1film D
Spiknutie šedej rasy (Spiknutí šedé rasy)	Maroš Berák	D1film	12. 1. 2018	D1film D/SR
Ťažká voľba (Těžká volba)	Zuzana Piussi	D1film	12. 1. 2018	D1film D/SR
Zúfalé ženy robia zúfalé veci (Zoufalé ženy dělají zoufalé věci)	Filip Renč	Mojo Film	18. 1. 2018	Bioscop/AQS
Dukátová skála	Ján Novák	Look of the Film	25. 1. 2018	APK Cinema Service
Prezident Blaník	Marek Najbrt	Negativ	1. 2. 2018	Falcon
Bílá tma	František Čáp	Čs. státní film – 1948	1. 2. 2018	NFA OP
5 October	Martin Kollár	Punkchart films	1. 2. 2018	Pilot Film D/SR
Alenka v zemi zázraků	Jana Studníčková a Otakáro Schmidt	JesuPrague Film	8. 2. 2018	APK Cinema Service
Ewa Farna 10: Neznámá známá	Martin Linhart	EvoluZone	15. 2. 2018	APK pak AQS D
Hmyz	Jan Švankmajer	Athanor	19. 2. 2018	CinemArt
Večne tvoja neverná (Věčně tvá nevěrná)	Milan Cieslar	Flamsite	22. 2. 2018	Bioscop/AQS
Na tělo	Libuše Rudinská	Rudinska Film	27. 2. 2018	L. Rudinská D
Otcova volga (Tátova volha)	Jiří Vejdělek	Infinity Prague	8. 3. 2018	CinemArt
Ťlmočník (Tlumočník)	Martin Šulík	IN Film Praha	15. 3. 2018	Bioscop/AQS SR
Archa světla a stínů	Jan Svatoš	Art Francesco	17. 3. 2018	Art Francesco D
Grygar	Martin Petrásek	Slezská univerzita Opava	17. 3. 2018	Vojtěch Filčev D
Planeta Česko	Marián Polák	Radim Procházka	22. 3. 2018	Aerofilms D
Švéd v žigulíku	Petr Horký	Krutart	22. 3. 2018	Pilot Film D
Nic jako dřív	Klára Tasovská a Lukáš Kokeš	nutprodukce	22. 3. 2018	AČFK D
Bufo Alvarius	Filip Záruba	Asaya productions	5. 4. 2018	Pilot Film D
Do větru	Sofie Šustková	Cartel productions	5. 4. 2018	A-Company Czech
Free Cinema Films	různi	Free Cinema Pofiv	5. 4. 2018	Free Cinema Pofiv KF
Batalives: Batovské životy	Karolína Zalabáková a Petr Babinec	Cinebonbon	5. 4. 2018	Bontonfilm D
Pepík (Pepa)	Ján Novák	DonArt production	12. 4. 2018	Bohemia MP
Hastrman	Ondřej Havelka	První veřejnoprávní	19. 4. 2018	CinemArt
Dve nevesty a jedna svadba (Dvě nevěsty a jedna svatba)	Tomáš Svoboda	Flamesite	26. 4. 2018	Bioscop/AQS
TGM Osvoboditel	Věra Chytilová	ČSFÚ – 1990	1. 5. 2018	NFA OP
Kluci z hor	Tomáš Magnusek	MagnusFilm	3. 5. 2018	APK Cinema Service
Bohu žel	Saša Dlouhý	freeSaM	17. 5. 2018	Aerofilms D
Na krátko	Jakub Šmíd	Cineart TV Prague	24. 5. 2018	CinemArt
Teambuilding	Ján Novák	Look of the Film	31. 5. 2018	APK Cinema Service
Pat & Mat opět v akci (Pat a Mat znovu v akci)	Marek Beneš	Patmat Film	7. 6. 2018	Bioscop/AQS A
Backstage	Andrea Sedláčková	Arina	7. 6. 2018	Bontonfilm SR
Obchod na korze	Ján Kádár a Elmar Klos	FS Barrandov – 1965	7. 6. 2018	NFA OP
Úsmevy smutných mužův (Úsměvy smutných mužů)	Dan Svátek	Holiday Films	12. 7. 2018	Bontonfilm
Akumulátor 1	Jan Svěrák	Heuréka Film – 1994	12. 7. 2018	Bioscop/AQS OP
Chata na prodej (Chata na prodej)	Tomáš Pavlíček	MasterFilm	26. 7. 2018	CinemArt
Limonádový Joe aneb Koňská opera	Oldřich Lipský	FS Barrandov – 1964	1. 8. 2018	AČFK OP
Miss Hanoi	Zdeněk Viktora	Screenplay By	9. 8. 2018	Falcon
Můj neznámý vojak (Můj neznámý vojin)	Anna Krzyvenko	Analog Vision	17. 8. 2018	Analog Vision D/SR
Jan Palach	Robert Sedláček	Cineart TV Prague	21. 8. 2018	CinemArt SR
Okupácia 1968 (Okupace 1968)	různi	Hypermarket Film s. r. o.	21. 8. 2018	Hypermarket Film D/SR
Důvěrný nepřítel (Důvěrný nepřítel)	Karel Janák	Bohemia Motion Pictures	30. 8. 2018	Bohemia MP SR
Démanty noci	Jan Němec	FS Barrandov – 1964	30. 8. 2018	NFA OP
Všetko bude (Všechno bude)	Olmo Omerzu	endorfilm	6. 9. 2018	CinemArt SR
Po čom muži túžia (Po čem muži touží)	Rudolf Havlík	Fénix Film	20. 9. 2018	CinemArt
King Skate	Šimon Šafránek	Negativ	20. 9. 2018	Aerofilms D
Markéta chce taštičku	Miroslav Janek	Mimesis Film	20. 9. 2018	Pilot Film D
Domestik	Adam Sedlák	Shore Points	27. 9. 2018	CinemArt SR
Odborný dohled nad výkladem snu	Pavel Göbl	Czech Film	27. 9. 2018	Bontonfilm
Klapzubova XI.	Ladislav Brom	Reiter – 1938	27. 9. 2018	NFA OP
Toman	Ondřej Trojan	Total Helpart T. H. A.	4. 10. 2018	Falcon SR
Neklidná hranice	David Šimanis	Radim Procházka	4. 10. 2018	Pilot Film D
Karkulka a sedm trpaslíků	různi	různi	11. 10. 2018	AniFilm KF
Nina	Juraj Lehotský	Punkchart films	11. 10. 2018	Bontonfilm SR

Hovory s TGM	Jakub Červenka	Bedna Films	18. 10. 2018	Bontonfilm	SR
Až príjde válka	Jan Gebert	PINK	18. 10. 2018	Bontonfilm	D
Mars	Benjamin Tuček	Nyasa Films Production	18. 10. 2018	CinemArt	
Jak se moří revizoři	Eva Toulová	Eva Toulová	18. 10. 2018	APK Cinema Service	
Keď draka bolí hlava (Když draka bolí hlava)	Dušan Rapoš	Petarda Production	25. 10. 2018	Bohemia MP	SR
Zlatý podraz	Radim Špaček	Buc-Film	25. 10. 2018	Falcon	SR
Feral	Jiří Holba	Jiří Holba	1. 11. 2018	Wet Cat Pictures	D
Kibera: Příběh slumu	Martin Páv	Frame Films	1. 11. 2018	CinemArt	D
Ten, kto ťa miloval (Ten, kdo tě miloval)	Jan Páchl	Movie	8. 11. 2018	Falcon	SR
Vratislav Effenberger aneb Lov na černého žraloka	David Jařab	Cineart TV Prague	8. 11. 2018	CinemArt	D
Zborov	J. A. Holman a Jiří Slaviček	Nationalfilm – 1939	8. 11. 2018	NFA	OP
Mimořádná zpráva	Tomáš Bojar	Cinema Arsenal	15. 11. 2018	Pilot Film	D
Pivnica (Sklep)	Igor Vološin	Furia Film	15. 11. 2018	Mirius FD	SR
Pat & Mat: Zimné dobrodružstvá (Pat a Mat: Zimní radovánky)	Marek Beneš	Patmat Film	22. 11. 2018	Bioscop/AQS	A
Chvilky	Beata Parkanová	Heaven's Gate	22. 11. 2018	CinemArt	SR
Na stojáka v kině	rôzni	HBO/Bontonfilm	22. 11. 2018	Bontonfilm	
Cirkus Rwanda	Michal Varga	Xova Film	22. 11. 2018	Bontonfilm	D/SR
V Mosulu	Jana Andert	Mimesis Film	22. 11. 2018	Pilot Film	D
Čertovské pero (Čertí brko)	Marek Najbrt	Punk Film	29. 11. 2018	Falcon	SR
Doktor Martin: Záhada v Beskydách (Doktor Martin: Záhada v Beskydech)	Petr Zahradka	Bionaut	6. 12. 2018	Bontonfilm	SR
Mimi a Liza – Záhada vianočného svetla (Mimi & Liza: Záhada vánočního světla)	Iva Šebestová a Katarína Kerekesová	Maur Film	6. 12. 2018	CinemArt	A/SR
Máme na víc	Radim Procházka a Robin Kvapil	Radim Procházka	10. 12. 2018	Pilot Film	D

pozn: Filmy sú zoradené podľa dátumov premiéry.
Pri filmoch, ktoré figurovali aj v slovenskej kinodistribúcii, je v tabuľke uvedený na prvom mieste slovenský distribučný názov snímky a v zátvorke český.

Tristoštrnásť nových celovečerných filmových programov je síce menej než 345 v roku 2016, ale viac než 283 v roku 2017. Najvýznamnejšiu úlohu v tom zohral počet českých premiér, ktorý sa vrátil k rekordnému počtu 79 ako v roku 2016 (v roku 2017 ich bolo „len“ 53). V ponuke boli filmové programy pochádzajúce z 32 krajín a najviac, až 97, ich bolo tradične z USA. Európskych filmov bolo 127, z toho 30 z Francúzska, 23 zo Spojeného kráľovstva a 14 z Nemecka. Ponuka titulov z európskych krajín bola po roku 2016 druhá najvyššia v novodobej histórii.

Pokiaľ rekapitulujeme najúspešnejšie filmy v českej distribúcii a nárast počtu premiér, chcel by som upozorniť na tri rozporuplné skutočnosti. Na jednej strane tu máme najúspešnejší film roku **Bohemian Rhapsody**, ktorý prekonal návštevnosť milión divákov. Jeho návštevnosť sa však koncom roku nezastavila a dnes sa už dá konštatovať, že z hľadiska tržieb kín je to absolútne najúspešnejší film českej histórie a podľa počtu divákov najúspešnejší v ére Českej republiky. Posledný film, na ktorý prišlo do kín viac divákov, bol **Tan-kový prapor** z roku 1991. Na druhej strane je však 67 filmov z 314 ponúknutých, ktoré v kinách videlo menej než tisíc divákov, a toto konštatovanie sa vzťahuje i na domácu produkciu. Zo 79 českých premiér to platí pre 26 titulov. Sú medzi nimi výnimočné filmy, ktorým by som doprial vyššiu návštevnosť, ale aj filmy, pri ktorých nezáujem divákov úplne chápem, a takisto snímky, ktorých distribúcia bola skôr formálna, súvisiaca s potrebou splniť kritériá verejnej podpory. Tretia poznámka sa týka pozície európskych filmov. Snímky z EÚ ku-

mulovali 18,5 % divákov i tržieb českých kín, ale britské filmy dosiahli podiel 13,2 % v návštevnosti a 13,9 % v tržbách, pričom rozhodujúci vplyv na to mali dva štúdiové filmy z TOP 20. Všetky zostávajúce štáty EÚ okrem Česka sa teda na návštevnosti českých kín podieľali len 5,3 % a na tržbách dokonca len 4,6 %.

V tabuľke uvádzame kompletný zoznam českých premiérových titulov v roku 2018. V poznámke sú obnovené premiéry označené OP (pri týchto filmoch je v kategórii výrobcu uvedený aj rok ich pôvodného uvedenia), dokumentárne filmy D, animované A, pásma krátkych filmov rôznych autorov majú skratku KF a filmy so slovenskou koprodukčnou účasťou sú označené SR.

► KINÁ A MULTIPLEXY

Počet digitálnych kinosál podľa DCI sa v roku 2018 zvýšil na 522. Technológia IMAX je naďalej v jedinej sále v Prahe a sály 4DX sú tri. Zároveň však narástol počet kín s vybavením E-cinema, schopných premietat film z DVD, BD a MP4. Vďaka tejto technológii opätovne narástol počet letných kín na rekordných 258.

Dvaja najväčší prevádzkovatelia kín Cinema City a CineStar majú stále rozhodujúci podiel na českom trhu, ale ich podiel vlni prekvapivo klesol zo 68,7 % v roku 2017 na 67,4 %, a to napriek tomu, že obe siete na jeseň roku 2017 otvorili nové multikiná. Cinema City dnes v Česku prevádzkuje 14 mul-

TOP 10 multikín v ČR v roku 2018 [PODĽA TRŽIEB]

	KINO	MESTO	SÁLY	PREDSTAVENIA	DIVÁCI	TRŽBY (V KČ)
	1. CC Chodov	Praha	18	31 437	617 157	103 684 108
	2. CC Olympia	Brno-Modřice	10	14 432	601 071	102 238 407
	3. CC Nový Smíchov	Praha	12	22 276	574 445	95 928 876
	4. CineStar	Ostrava	8	13 340	545 234	82 144 549
	5. CS Anděl City	Praha	14	22 081	474 808	80 814 191
	6. CS Černý Most	Praha	9	15 565	474 512	79 309 287
	7. CC Špalíček	Brno	7	11 056	466 107	77 496 988
	8. CineStar	Hradec Králové	8	13 443	522 802	77 094 718
	9. CC Letňany	Praha	12	18 592	453 152	74 362 718
	10. CC IMAX Flora	Praha	9	16 520	419 802	74 070 586

tikín s celkovým počtom 133 sál a dosahuje trhový podiel 38,2 %. CineStar prevádzkuje celkovo 13 multikín s 99 sálami a jeho trhový podiel bol 29,2 %. Tretie miesto opätovne zaujala spoločnosť Premiere Cinemas Czech so 4,4 %. Golden Apple prevádzkuje multikino a jednosálové kino v Zlíne a mal trhový podiel 2,3 %. Celkovo bolo teda v prevádzke 31 multikín s 256 sálami. Celkový trhový podiel multikín mierne klesol zo 75,4 % v roku 2017 na 74 % a na počte divákov sa multikiná vlni podieľali 65,8 %, zatiaľ čo v roku 2017 to bolo 67,9 %. Z toho vyplýva, že väčší význam pre nárast celkového počtu divákov a tržieb mal úspech klasických kín a nárast počtu letných kín než počet multikín.

Najúspešnejším multiplexom sa stal Chodov s najväčším počtom sál pred brnianskou Olympiou. Nový Smíchov so sálou 4DX aj Flora s veľkoformátovou projekciou IMAX, Galaxie i Slovanský dům zaznamenali v roku 2018 napriek celkovému nárastu trhu pokles svojich výsledkov. To isté sa odohralo aj v Českých Budějoviciach, kde síce navštívilo nové multikino IGY takmer 300 000 divákov, ale druhé kino stratilo 41 % svojho obratu v porovnaní s rokom 2017.

Medzi klasickými kinami sa po niekoľkých rokoch vrátil na prvé miesto Světozor, ktorý uviedol do prevádzky tretiu malú sálu, Lucerna klesla v tržbách na druhé miesto, ale v počte divákov by sa na čele udržala, zvlášť preto, lebo

je veľmi obľúbeným miestom premiér českých filmov i ďalších akcií. Jedinou zmenou v zostave je návrat znojenského kina Svět do TOP 10, kde nahradilo šumperské kino Oko.

► FILMOVÉ FESTIVALY, PREHLIADKY A OCENENIA

Druhého februára 2019 sa uskutočnil 9. ročník Cien českej filmovej kritiky. Ocenenie za najlepší film roku 2018 získal **Jan Palach** v réžii Roberta Sedláčka. Najlepším dokumentom sa stal titul **Až přijde válka** (r. Jan Gebert). Cenu za réžiu si odniesol Olmo Omerzu vďaka filmu **Všetko bude**, za scenár Tomáš Pavlíček a Lucie Bokšteřlová (**Chata na prodej**). Ceny za herecký výkon dostali Jenováfa Boková za **Chvilky** a Martin Huba za **Hovory s TGM**. Za audiovizuálny počín bola ocenená výtvarná štylizácia filmu **Hmyz** Jana Švankmajera a za najlepšie dielo mimo kina označili športový dokument **Nagano Tapes**. Objavom roka sa stal Jakub Červenka, režisér filmu **Hovory s TGM**. Pestrosť skladby ocenených filmov dáva jednoznačne najavo, že vlni sa predstavil celý rad zaujímavých filmov, medzi ktorými nebol jednoznačný víťaz.

Česká filmová a televízna akadémia zorganizovala slávnostné odovzdávanie 26. ročníka cien Český lev 23. 3. 2019. Ocenenie za najlepší film roku 2018 získal titul **Všetko bude**

TOP 10 klasických kín v ČR v roku 2018 [PODĽA TRŽIEB]

	KINO	MESTO	SÁLY	PREDSTAVENIA	DIVÁCI	TRŽBY (V KČ)
	1. Světozor	Praha	3	3 379	157 000	17 828 798
	2. Lucerna	Praha	2	2 516	179 257	16 983 715
	3. Scala	Brno	1	1 143	98 996	10 275 421
	4. Oko	Praha	1	1 303	89 670	10 016 980
	5. Hutník	Kladno	1	1 290	76 074	9 786 361
	6. Svět	Chomutov	2	1 236	80 512	9 453 158
	7. Aero	Praha	1	1 224	74 989	8 859 887
	8. Máj	Litoměřice	1	1 084	75 257	8 613 124
	9. Svět	Znojmo	2	1 849	67 859	8 528 646
	10. Svět	Cheb	1	1 083	54 050	8 036 141

producentskej spoločnosti endorfilm Jiřího Konečného. Táto snímka dostala celkovo 6 trofejí, aj za réžiu (O. Omerzu), scenár (Petr Pýcha), strih (Jana Vlčková) a herecké výkony vo vedľajších úlohách (Eliška Křenková a Jan František Uher). Na druhom mieste sa so štyrmi Českými levmi umiestnil film **Hastrman**, ktorý ocenili za herecký výkon Karla Dobrého, kameru Diviša Mareka, hudbu Petra Wajsara a kostýmy Evy Kotkovej. Jenováfa Boková si odniesla sošku za herecký výkon vo **Chvilkách**, najlepší zvuk mal podľa akademikov **Domestik**, masky **Čertovské pero** a scénografiu **Hmyz**. Najlepším dokumentom sa stal **King Skate** Šimona Šafránka. Televízne ocenenia získala ČT za **Duklu 61** a **Dabing Street**. Cenu Magnesia za najlepší študentský film dostal Ondřej Erban za **Sto dvacet osm tisíc**. Za mimoriadny prínos českej kinematografii ocenili režisérsku legendu českého detského filmu Věru Plívovou-Šimkovú.

— Dňa 21. 10. 2018 sa odovzdávali Ceny ministerstva kultúry. Za prínos v oblasti kinematografie a audiovizie ju získal režisér Hynek Bočan. Cenu udeľovanú in memoriam minister Ilja Šmíd neodovzdal, pretože porota vybrala režiséra Evalda Schorma, ale jeho rodina cenu od vlády podporovanej KSČM odmietla prevziať. Následne na protest rezignovala komisia. Na to zjavne reagoval FITES, ktorý 20. 1. 2019 udelil Cenu Vladislava Vančuru za prínos českej i svetovej kinematografii in memoriam práve Evaldovi Schormovi. Hlavnú cenu Trilobit 2019 získala od FITES-u režisérka Marta Nováková za dokumentárnu sériu **Čechoslováci v gulagu**.

— Najvýznamnejšou filmovou udalosťou v Česku je MFF Karlove Vary, ktorého 53. ročník sa uskutočnil od 29. 6. do 7. 7. 2018. Krištáľový glóbus za mimoriadny umelecký prínos svetovej kinematografii získali Tim Robbins a Barry Levinson, cenu prezidenta MFF Robert Pattinson a za prínos českej kinematografii aj Jaromír Hanzlík. Veľkú cenu Krištáľový glóbus získal film „**Je mi jedno, že sa zapíšeme do dejín ako barbari**“ (r. Radu Jude) rumunskej produkcie s koprodukčnou spoluúčasťou Česka, Francúzska, Bulharska a Nemecka. Cenu za réžiu udelili Olmovi Omerzovi za **Všetko bude**.

— Popri karlovarskom festivale si stále drží dobré meno rad ďalších medzinárodných festivalov. Za všetky by som chcel upozorniť na Medzinárodný festival dokumentárnych filmov Jihlava, Anifilm Třeboň, Festival dokumentárnych filmov o ľudských právach Jeden svet, Medzinárodný festival filmov pre deti a mládež Zlín, pražský MFF FebioFest a Ostrava Kamera Oko. Porota Festivalu českých a slovenských filmov Finále Plzeň udelila v roku 2019 cenu Zlatý ledňáček v kategórii celovečerný hraný alebo animovaný film titulu **Domestik** režiséra Adama Sedláka. Študentskú cenu dostala Diana Cam Van Nguyen za film **Spolu sami**.

► NA ZÁVER

— Pre českú kinematografiu bol minulý rok pomerne úspešný. Diváci zostávajú českým filmom v kinách verní a navyše vzniklo viacero kvalitných filmov. Na druhej strane musím poznamenať, že do kín sa snažilo dostať viac filmov, než by si zaslúžilo, že v ponuke boli aj snímky vyslovene zlé alebo také, ktoré sa stretli s takmer nulovým záujmom publika. Zároveň môžeme konštatovať, že celý rad filmov sa uvádzal na svetových filmových festivaloch, ale žiadny sa jednoznačne nepresadil medzi elitu. Do budúcnosti teda máme dosť príležitostí, ako pocit z ročnej bilancie vylepšiť. Uvidíme, či v roku 2019 niektorú z nich využijeme. ◀

Aleš Danielis

**O DOBRÝCH FILMOCH
SA HOVORÍ AJ
V RELÁCII**

FILMOPOLIS_FM

filmy / filmová hudba / zaujímavosti / novinky
////////////////////

v sobotu 13.00 – 14.00

